

JUSTITSMINISTERIET
Direktoratet for Kriminalforsorgen

Straffuldbyrdelseskontoret
25 februar 2011

Notat om fejl i statistisk materiale i undersøgelser om undervisning i fængslerne

Baggrund:

I 2007 udkom den kvantitative undersøgelse "Indsatte i danske fængsler – Uddannelse og uddannelsesønsker" af Peter Koudahl, Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU) (Koudahl 2007). Undersøgelsen var baseret på et spørgeskema, som 2405 indsatte besvarede. Undersøgelsen var led i et tværnationalt projekt i regi af "Nordisk Netværk for Fængselsundervisning" som er en del af nordisk ministerråds samarbejde om voksenuddannelse, og der er på baggrund heraf også udgivet en fælles nordisk publikation, "Innsatte i nordiske fængsler – Utdanning, uddannelsønske og – motivation" (Eikeland, Manger og Asbjørnsen, 2008), hvor Koudahl har forfattet det danske bidrag baseret på førstnævnte undersøgelse. I 2010 fulgtes der op med udgivelsen af en kvalitativ undersøgelse: "Uddannelse i fængslerne – Hvad siger de indsatte?" (Koudahl 2010). De danske undersøgelser var bestilt og finansieret af Kriminalforsorgen.

Straffuldbyrdelseskontoret er siden blevet gjort opmærksom på, at en del af det statistiske materiale i den oprindelige rapport fra 2007, som de efterfølgende udgivelser også delvist er baseret på, er behæftet med fejl, således at der gives et skævt billede af bl.a. indsattes tilfredshed med undervisningen samt deres motiver for at indgå i uddannelsesaktiviteter under afsoning.

Berørte resultater

De omtalte fejl er indkredset til at omfatte spørgsmål 24.1-12, der vedrører de indsattes vurdering af uddannelsen i fængslet, samt spørgsmål 26.1-29, der vedrører de indsattes læringsstrategier, motivation og oplevelser af egen tilgang til læringsopgaver.

Fejlen består i, at tallene under de graduerede svarmuligheder er blevet "vendt om". Når Koudahl således i rapporten fra 2007, tabel VI.1, s. 45 konkluderer, at "Næsten 60% af de indsatte afkrydser "Delvis uenig" eller "Uenig" ved udsagnet "Jeg er tilfreds med undervisningen", er den rette konklusion altså ifølge disse nye oplysninger, at næsten 60% er delvist eller helt enig i udsagnet "Jeg er tilfreds med undervisningen". Nedenfor vises den omtalte tabel, som er anført i Koudahls undersøgelse. De røde tal i parentes angiver de nye og korrekte tal.

(Tabel VI.1 som angivet i Koudahls undersøgelse (2007) s. 45)

Hvordan vurderer du uddannelsen i fængslet?	Helt enig	Delvis enig	Usikker	Delvis uenig	Helt uenig
1. Jeg er tilfreds med undervisningen	18,2 (29,8)	11,6 (29,7)	13,6 (13,6)	29,7 (11,6)	29,8 (18,2)
2. Kravene er for store	43,3 (5,9)	19,3 (10,2)	21,3 (21,3)	10,2 (19,3)	5,9 (43,3)
3. I fængslet bliver der taget hensyn til, at jeg vil uddanne mig	24,4 (25,5)	11,7 (21,8)	16,7 (16,7)	21,8 (11,7)	25,5 (24,4)

4. Arbejds mængden er tilpas	18,2 (21,1)	10,9 (27,4)	22,4 (22,4)	27,4 (10,9)	21,1 (18,2)
5. Kravene er for små	20,8 (17,5)	14,3 (21,1)	26,4 (26,4)	21,1 (14,3)	17,5 (20,8)
6. Nogle af fagene er for svære	36,4 (9,1)	18,1 (11,5)	24,9 (24,9)	11,5 (18,1)	9,1 (36,4)
7. Det er for megen lærerstyret undervisning	42,3 (5,8)	18,3 (11,2)	22,4 (22,4)	11,2 (18,3)	5,8 (42,3)
8. Undervisningen er tilpasset mine behov	18,9 (27,4)	11,6 (25,6)	16,4 (16,4)	25,6 (11,6)	27,4 (18,9)
9. Det er for meget gruppearbejde	50,3 (4,6)	14,6 (6,3)	24,4 (24,4)	6,3 (14,6)	4,6 (50,3)
10. Der er for dårlig adgang til computere (PC'er)	20,5 (49,0)	5,5 (11,8)	13,1 (13,1)	11,8 (5,5)	49,0 (20,5)
11. Lærerne har stor PC/IT kompetence	15,9 (21,4)	7,5 (15,2)	39,9 (39,9)	15,2 (7,5)	21,4 (15,9)
12. Jeg er tilfreds ned den uddannelse, jeg er i gang med	18,7 (43,3)	5,6 (15,2)	17,2 (17,2)	15,2 (5,6)	43,3 (18,7)

Ligesådan gælder for den anden spørgsmålsrække (nr. 26.1-29). I undersøgelsen fra 2007 angives eksempelvis i tabel XI.1, s. 65-66, at 71,2 % er uenige i udsagnet "Jeg foretrækker uddannelse, som er udfordrende, så jeg kan lære noget nyt", mens det i lyset af fejlen faktisk er 71,2 %, der er enige i udsagnet. Tabellen giver anledning til, at der i undersøgelsen konkluderes, at "*Resultaterne af denne del af spørgeskemaet er ganske markante, og viser med stor tydelighed, at uddannelse af indsatte i de danske fængsler og arresthuse har et noget anderledes udgangspunkt, end uddannelse af voksne udenfor murerne*" (s. 66). Dette er dog langt fra tilfældet taget de nye oplysninger om fejlene i talmaterialet i betragtning.

For så vidt angår den fælles nordiske udgivelse om uddannelse af indsatte gengives den førstnævnte tabel samt citatet vedr. de indsattes tilfredshed med undervisningen, hvor Danmark fremstår som det land, hvor der er mindst tilfredshed med undervisningen (Eikeland, Manger og Asbjørnsen, 2008, tabel 3.14, s. 54). Herudover henvises til sidstnævnte tabel, som danner baggrund for en efterfølgende analyse af de indsattes læringsstrategier som værende markant forskellige fra den øvrige voksne befolkning, og det anbefales, at der tilbydes fængselslærerne efteruddannelse i henhold hertil (Ibid, s. 56-58).

Den seneste udgivelse (Koudahl 2010) er en række kvalitative interview, der er udformet i forlængelse af spørgeskemaundersøgelsen. Ved en umiddelbar søgning i undersøgelsen henvises der 3 gange til de nævnte tabeller. Bl.a. sammenlignes samtlige indsattes tilfredshed med de indsattes tilfredshed i forbindelse med afprøvning af VOKS-modellen i Møgelkær, hvor 77 % af de indsatte var tilfredse med deres igangværende uddannelse. Dette holdes op imod, at tilfredsheden blandt alle indsatte var ca. 24 % (Koudahl 2010, s. 18). I lyset af de nye tal er forskellen på de indsattes tilfredshed dog ikke nær så markant, idet de 77 % tilfredshed fra Møgelkær her skal holdes op imod en samlet tilfredshed på 58,5 %.

Sagsforløb

I forbindelse med Kriminalforsorgens uddannelseskonference, afholdt 21-22. juni 2010, var Professor Terje Manger (TM), der er en af hovedkræfterne bag den fælles nordiske undersøgelse, inviteret til at holde oplæg om denne med fokus på den danske del af undersøgelsen. I den anledning gjorde TM opmærksom på, at han i forbindelse med forberedelsen havde gentjekket de datafiler, der lå til grund for den danske undersøgelse. Det forekom ham, at der var fejl i afrapporteringen af de ovennævnte spørgsmål. I forlængelse heraf gjorde han opmærksom på, at der allerede i forbindelse med udgivelsen var rettet henvendelse til Peter Koudahl herom, men at der ikke blev responderet derpå.

Straffuldbyardelseskontoret henvendte sig efterfølgende pr. mail til Peter Koudahl, som bekræftede, at der var fejl i 2 spørgsmål, men at disse burde være rettet i den nordiske udgivelse. Dette ser dog ved en sammenligning af den nordiske udgivelse og 2007-rapporten ikke ud til at være tilfældet.

Da datafilerne blev håndteret af Socialforskningsinstituttet (SFI) og efterfølgende afleveret til DPU, rettede straffuldbyardelseskontoret ligeledes henvendelse til SFI med henblik på at komme en afklaring nærmere. I et svar fra SFI fremgår det, at man i forbindelse med indkodningen af de nævnte spørgsmål indkodede de korrekte data (procentsatser), men tilsyneladende kom til at sætte de forkerte "labels" (svarkategorier) på, således at de blev "vendt om", hvilket kan lade sig gøre, da det anvendte datasystem indsætter hhv. data og labels i 2 forskellige filer.

Ved møde med Peter Koudahl d. 25. august 2010 oplyser han, at han blev bekendt med fejlen efter udgivelse af 2007-rapporten. SFI stod for indkodningen af data og Peter Koudahl havde ikke grund til at betvivle de resultater, som blev ham givet af SFI. Dette skete først, da han af de norske redaktører på den fælles nordiske publikation blev gjort opmærksom på den uforholdsmæssigt store diskrepans mellem de danske og øvrige nordiske resultater. En oplysning han imidlertid ikke handlede på og efterfølgende glemte under udarbejdelsen af 2010-rapporten. Peter Koudahl beklager, at han ikke orienterede straffuldbyardelseskontoret om fejlene.

Indsatte i danske fængsler
Uddannelse
og
uddannelsesønsker
2. reviderede udgave

Peter Koudahl

Danmarks Pædagogiske Universitetsskole

Århus Universitet

September 2010

for

Direktoratet for Kriminalforsorgen

Indhold

Forord	3
Forord til 2. reviderede udgave	4
Resume	5
Sammenfatning af undersøgelsens resultater	6
English summary	9
Summary of results of the research project	11
Anbefalinger	14
I. Indledning	16
Regelgrundlaget for fængselsundervisning	20
Undervisning af arrestanter	22
II. Om undersøgelsen	24
Spørgeskemaet	24
Procedurer for uddeling og indsamling af spørgeskema	25
Svarprocent	26
Bortfald	27
III. Undersøgelsens resultater	29
Respondenterne	29
Køn, alder, opvækstland og statsborgerskab	30
Uddannelsesniveau	32
IV. Uddannelsesaktiviteternes omfang	35
V. De indsattes motiver for at uddanne sig under afsoning	37
VI. Vurdering af de tilbudte uddannelser	47
VII. Problemer i forhold til uddannelse under afsoning	50
VIII. Begrundelser for ikke at tage uddannelse under afsoning	51
IX. Ønsker om uddannelse under afsoning	55
X. Selvrapporterede læringsvanskeligheder	59
XI. Forskellige måder at lære på	66
XII. Afsluttende bemærkninger	70
Litteratur	73
Bilagsoversigt	76

Forord

Denne rapport er baseret på en spørgeskemaundersøgelse, der er gennemført i perioden 9. til 12. januar 2007. Skemaerne er uddelt til samtlige personer over 18 år, der den 9. januar 2007 var indsat i de danske fængsler og arresthuse, eller som boede på en af Kriminalforsorgens pensioner. I alt har 3461 personer haft mulighed for at deltage i undersøgelsen.

Undersøgelsen er gennemført ved Danmarks Pædagogiske Universitet, Institut for Curriculumforskning, på foranledning af Direktoratet for Kriminalforsorgen, og den er finansieret af Direktoratet for Kriminalforsorgen og af Danmarks Pædagogiske Universitet.

Undersøgelsen er blevet til i et samarbejde med forskere i de øvrige nordiske lande Finland, Island, Norge og Sverige og med Nordisk Netværk for Fængselsundervisning. Der er gennemført tilsvarende undersøgelser i de nævnte nordiske lande, og den konkrete udformning af det anvendte spørgeskema er et resultat af dette nordiske samarbejde.

Spørgeskemaet er sat op af Socialforskningsinstituttets Survey afdeling (SFI-Survey), der også har stået for den elektroniske aflæsning af skemaerne.

I forbindelse med gennemførelse og afrapportering af undersøgelsen og dens resultater skal følgende personer takkes:

- Tidligere chefkonsulent i Direktoratet for Kriminalforsorgen Jens Frederik Skovsgaard Kragholm og Uddannelsesleder Kaj Raundrup, der har sørget for kontakten med tovholdere i forbindelse med uddeling og indsamling af spørgeskemaer på alle de involverede institutioner, og som har været værdifulde sparringspartnere i forbindelse med tilrettelæggelse, gennemførelse og afrapportering af undersøgelsen og dens resultater. Kaj Raundrup har desuden læst og kommenteret udkast til den endelige rapport.
- Ansatte ved de involverede institutioner og i særdeleshed de ansatte, der har fungeret som tovholdere i forbindelse med uddeling og indsamling af spørgeskemaerne. Deres rolle i processen har været central og deres indsats helt uvurderlig: Uden dem havde det ikke været muligt at gennemføre undersøgelsen med den høje svarprocent og indenfor det korte tidsrum, som det har været tilfældet.
- Til alle de indsatte og til de beboere i kriminalforsorgens pensioner, der har besvaret spørgeskemaet, rettes en særlig tak.

Forfatteren er alene ansvarlig for indholdet i rapporten, herunder for eventuelle fejl og mangler.

København 23. april 2007.

Peter Koudahl

Forord til 2. reviderede udgave

Efter samråd mellem forfatteren til denne rapport og Direktoratet for Kriminalforsorgen er det blevet besluttet at udgive denne 2. reviderede rapport om indsatte i danske fængsler, deres uddannelse og uddannelsesønsker.

Baggrunden er, at det i forbindelse med det fælles nordiske arbejde med udgivelsen af rapporten "Innsatte i nordiske fængsler. Utdanning, uddannelsesønske og – motivation" (Eikeland mfl. 2008) blev konstateret fejl i det datasæt, som rapporten er baseret på. Fejlen angår hovedspørgsmål 24 og 26 i spørgeskemaet (se bilag 4). Der er tale om 2 spørgsmål med 41 udsagn fra indsatte om vurdering af tilbudte uddannelser, og de indsattes læringsstrategier, hvor svarene er forkert angivet.

Som nævnt i forordet til den oprindelige udgave har SFI-Survey stået for bearbejdningen af de indsamlede spørgeskemaer og i den proces er der sket den fejl, at svarkategorierne i de nævnte spørgsmål er blevet forbyttet. Det har betydet, at de analyser, der er baseret på besvarelserne af spørgsmål 24 og 26 er fejlagtige.

Analyserne, der findes i kapitlerne VI og XI, og som angår de indsattes vurdering af de tilbudte uddannelser og de indsattes måder at lære på, er derfor revideret, så de er i overensstemmelse med de korrekte besvarelser.

Som forfatter til rapporten skal jeg være den første til at udtrykke min beklagelse over, at disse fejl er fremkommet i bearbejdning af spørgeskemaerne.

Samtidig er det vigtigt at understrege, at fejlene alene angår disse to hovedspørgsmål, og at øvrige resultater i rapporten, står til troende.

Rapportens resultater er yderligere anvendt i forbindelse med angivelse af resultater og analyser i flere udgivelser henholdsvis "Innsatte i nordiske fængsler. Utdanning, uddannelsesønske og – motivation" (Eikeland mfl. 2008) og "Uddannelse i fængslerne – hvad siger de indsatte?" (Koudahl, 2010). Disse rapporter vil ligeledes blive revideret i henhold til de rigtige resultater.

København September 2010

Peter Koudahl

Resumé

Denne rapport bygger på en spørgeskemaundersøgelse, der er gennemført i perioden 9. til 12. januar 2007, og den omfatter alle indsatte over 18 år, der var indsat i danske fængsler, arresthuse og som var beboere på Kriminalforsorgens pensioner den 9. januar 2007.

Formålet med undersøgelsen er at give et billede af den samlede fangebefolkning, hvad angår deres uddannelsesbaggrund, deres motiver for at tage- eller ikke at tage uddannelse under afsoning, ønsker om uddannelses tilbud og deres vurdering af den undervisning, der aktuelt tilbydes, herunder hvilke forhold der eventuelt skaber problemer i forhold til at tage uddannelse under afsoning. Desuden har det været formålet at undersøge de indsattes eventuelle problemer med basale skolefærdigheder (læsning, skrivning, regning, matematik og IT).

2405 indsatte har svaret på spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 69,5.

Rapporten er et resultat af det samarbejde mellem Direktoratet for Kriminalforsorgen og Danmarks Pædagogiske Universitet, der blev sat i gang i efteråret 2005. Baggrunden for dette samarbejde var en konstatering af, at undervisningen i Kriminalforsorgens institutioner ikke er blevet systematisk undersøgt, og at aktiviteterne ikke er blevet systematisk kortlagt gennem de sidste ca. 25 år, siden gennemførelsen af den såkaldte "Skadhauge-plan", der resulterede i en række rapporter og anbefalinger. Dette er den anden rapport, der er kommet ud af samarbejdet. Den første var "Evaluering af resultaterne af den eksisterende fængselsundervisning" (Koudahl 2006). Samarbejdet forventes at fortsætte, og nye forskningsinitiativer er planlagt. I Bilag 1 til denne rapport findes en oversigt over planlagte projekter i det samlede projekt "Forskning i fængselsundervisning i Danmark".

Den undersøgelse, som nærværende rapport bygger på, er koordineret med forskermiljøer i de øvrige nordiske lande (Finland, Island, Norge og Sverige), hvor der gennemføres tilsvarende undersøgelser. En rapport fra dette fælles nordiske initiativ, hvor fængselsundervisningen i de nordiske lande sammenlignes, udkom på de nordiske sprog i 2008 (Eikeland mfl. 2008) og i en engelsksproget version i 2009 (Eikeland mfl. 2009)¹.

Nedenfor er undersøgelsens vigtigste resultater sammenfattet. Det skal bemærkes, at grundlaget for de opgivne svarprocenter kan variere en smule afhængig af svarprocenten for det enkelte spørgsmål. Det er derfor vigtigt at se denne sammenfatning i sammenhæng med tabellerne i rapporten, med rapportens Bilag 4, der udgøres af spørgeskemaet med de "rene svarprocenter", med de forklaringer der gives, og de diskussioner der føres i selve rapporten.

---

¹ For yderligere information om det nordiske samarbejde se internettet på adressen: www.fengselundervisning.net

Sammenfatning af undersøgelsens resultater

- De indsatte har statsborgerskab i 71 forskellige lande. 84,6% har dansk statsborgerskab
- 96,2% af de indsatte er mænd, 3,8% er kvinder.
- Gennemsnitsalderen er 34 år. Den yngste er 18 år og den ældste er 76 år gammel.
- Næsten hver 3. indsat tilhører den mest kriminalitetsbelastede aldersgruppe, der er mellem 25 og 34 år.
- 39% oplyser, at det er første gang, de er fængslet. 60,5 % har været flere gange i fængsel.
- 11,5% oplyser, at de ikke har gennemført en uddannelse – heller ikke svarende til folkeskole. Blandt de 18 til 24 årige er det 16,1%. Blandt indsatte over 35 år har 8% ikke gennemført folkeskolen. Til sammenligning er 0,0% af den danske befolkning opført med ”Ingen uddannelse” i Danmarks Statistiks Statistikbank.
- Godt hver fjerde indsatte oplyser at have gennemført en erhvervsuddannelse, hvilket svarer til gennemsnittet for den samlede befolkning.
- Generelt har de yngste indsatte det ringeste uddannelsesniveau.
- 2% af de indsatte og godt 8% af den danske befolkning har en mellemlang videregående uddannelse.
- 2% af de indsatte og 5% af den samlede danske befolkning har en bachelor- eller kandidatgrad.
- 20% af de indsatte deltager i undervisning/uddannelse under afsoning.
- Heraf deltager 28,1% (136) i FVU-læsning og 26% (126) i FVU-regning. Den største gruppe udgøres af indsatte mellem 18 og 24 år (30,9%)
- 15,1% (73) tager AVU trin I og det samme antal tager trin II. Den største gruppe udgøres af indsatte mellem 25 og 34 år (mellem 35,6% og 38,4%).
- 5% (24) oplyser, at de deltager i undervisning for ordblinde.
- 75 indsatte er i gang med en erhvervsuddannelse, og 56 (11,6% af dem der uddanner sig) er i gang med HF.
- 630 indsatte, svarende til 38,8% af de indsatte, der *ikke* tager uddannelse under afsoning, angiver, at det er fordi, de ikke har fået information om uddannelsesmulighederne.
- 600 indsatte, svarende til 36,6% af de indsatte, der *ikke* tager uddannelse under afsoning, angiver, at det er fordi, fængslet ikke har uddannelses tilbud, der passer dem.

- Til sammenligning angiver 33%, at de kunne tænke sig at tage erhvervsuddannelse under afsoning. For aldersgruppen 18-25 år er denne andel 40%.
- De indsatte har forskellige motiver for deltagelse i uddannelse. Disse kan inddrages i "Uddannelsens betydning for fremtiden", "Uddannelsens situationsbestemte og sociale funktioner" og "Uddannelsens bidrag til meningsskabelse under afsoning".
- Jo kortere straf, jo mere betydning tillægges "Uddannelsens situationsbestemte og sociale funktioner". Jo længere straf jo mere betydning tillægges "Uddannelsens betydning for fremtiden" og "Uddannelsens bidrag til meningsskabelse under afsoning". Samme tendens ses i relation til længden af den resterende afsoningstid.
- Jo yngre de indsatte er, jo større betydning tillægges "Uddannelsens betydning for fremtiden" og "Uddannelsens situationsbestemte og sociale funktioner". Jo ældre de indsatte er, jo større betydning tillægges uddannelsens bidrag til "Meningsskabelse under afsoning".
- 40% af de indsatte over 45 år, der tager uddannelse under afsoning, er "helt enig" i udsagnet "Jeg er tilfreds med undervisningen". For de indsatte mellem 18 og 25 er det 23%.
- 54,3% af de indsatte over 45 år, der tager uddannelse under afsoning, er "helt uenig" i udsagnet "Kravene er for store". For de indsatte mellem 18 og 25 er det 37,7%.
- 44,1% af de indsatte over 45 år, der tager uddannelse under afsoning, er "helt enig" i udsagnet "Uddannelsen er tilpasset mine behov". For de indsatte mellem 18 og 25 er det 27,7%.
- Samlet set tyder resultaterne på, at tilfredsheden med undervisning og uddannelsestilbuddene er størst blandt de ældste indsatte.
- Undersøgelsens resultater tyder på, at der er store forskelle på undervisningen, fængslerne imellem: De indsattes tilfredshed med uddannelse varierer betydeligt fra fængsel til fængsel. Tilslutningen til "helt enig" i udsagnet "Der er for meget lærerstyret undervisning" varierer fra 12% til 57,7% mellem de forskellige fængsler. Tilsvarende varierer tilslutningen til "helt uenig" til udsagnet "Der er for meget gruppearbejde" fra 29,4% til 76%. Tilslutningen til "helt uenig" til udsagnet "Undervisningen er tilpasset mine behov" varierer fra 4,2% til 42,1% mellem de forskellige fængsler. Tilslutningen til "enig" i samme udsagn varierer fra 11,8% til 46,2%.
- De indsatte har rimelig tillid til, at de kan gennemføre uddannelse med et godt resultat. 56,1% er "helt enig" i udsagnet "Jeg tror jeg vil opnå gode resultater".
- 33,5% tror ikke, de kan gennemføre en uddannelse.

- De indsatte har relative gode studievaner. 58,2% mener, at de har gode forudsætninger for at lære. 81,5% mener, at det er vigtigt at forstå det, man skal lære. 67% tror, at det, de lærer i den aktuelle uddannelse, er nyttigt.
- 5,4% af den indsatte rapporterer, at de har store læse- og skrive vanskeligheder. 6,9% har store vanskeligheder med matematik og regning.
- 47,9% af de indsatte har ingen vanskeligheder med læsning/skrivning eller regning/matematik.

English summary

This report is based on a survey carried out among all inmates in Danish prisons and jails. The purpose of this research project is to create an image of the prison population in Denmark with regard to their educational background, the motives for taking up education while they are serving their sentence or their reasons for not taking up education while imprisoned. An additional purpose is to investigate the relations between the educational offers in Danish prisons and the inmates' own preference of which education is appropriate. Further more it has been an ambition to investigate the existence of possible barriers regarding the inmates' right to take up education while serving their sentence. Finally the purpose is to clarify existing learning disabilities among the inmates.

2405 inmates have answered the questionnaire which is equivalent to a 69,5% response rate. The survey was carried out from January 9th till January 12th 2007. All inmates who are more than 18 years old and who were incarcerated in Danish prisons and jails on January 9th are included in the survey.

This report is a result of a fruitful cooperation between the Danish Prison and Probation Service and The Danish University of Education which began during the fall of 2005. A part of the background for initiating this cooperation was the recognition of the fact that in spite of the focus on education within the prisons and jails and in society as such, educational practices in the Danish prison system and their results have not been systematically investigated for the last 25 years, since the so called "Skadhauge plan" was finalised in the mid 1980'ies. The "Skadhauge plan" resulted in various changes of the educational practices in prisons and jails, changes which are presently active. One of the initiatives was to offer education to inmates while they are still in custody. Another initiative was to improve the possibilities for inmates to attend education and training outside the prison while they are still serving their sentence.

This is the second report deriving from the cooperation mentioned. The first one was titled "Evaluation of the Existing Education in Prisons and Jails" and was published in April 2006 (Koudahl 2006a, 2006b). The cooperation is expected to continue and new research initiatives are already planned. In appendix 1 in this report you will find a complete list of the project planned as a part of the overall research project: "Research in Prison Education in Denmark".

The survey on which this report is founded is coordinated with researchers in the other Nordic countries (Sweden, Norway, Finland and Iceland) and surveys similar to this one are carried out in all these countries. A report based on all national surveys, comparing prison education in the Nordic

countries was published in a Nordic language version in 2008 and in an English language version in 2009 (Eikeland et al. 2008, 2009).

Here below the most significant results of the Danish survey are summarized. Please note that the basis of the figures stated can differ a little depending on the number of respondents to each single question. In order to understand this summary correctly it is important to consult the figures and tables in the report, with appendix 4 – the questionnaire with the unprocessed response rates - and to read through the explanations given and the discussions taken in the report.

Summary of results of the research project

- The inmates have citizenship in 71 different countries. 84,6% are Danish citizens.
- 96,2% of the inmates are male. 3,8% are female.
- The average age of the inmates is 34 years. The youngest is 18 and the oldest is 76 years old.
- One out of three inmates belongs to the most incriminated age group, between the age of 25 and 34.
- 39% of the inmates state that they are in prison for the first time. 60,5% are have been in prison before.
- 11,5% state they have not completed any education or training at all. This includes basic schooling. Among the age group from 18 to 24, 16,1% have no education at all. The figure for inmates older than 35 is 8%. In comparison 0,0% of the total Danish population over 18 years of age is registered as having no education at all by Statistics Denmark.
- One out of four state that they have completed vocational education and training which is the same number as for the Danish population in general.
- In general the youngest inmates have the poorest educational background.
- 2% of the inmates and 8% of the Danish population have completed a further education of medium length.
- 2% of the inmates and 5% of the Danish population in general have completed a university degree (bachelor or candidate level).
- App. 20% of the inmates study while imprisoned.
- 28,1% (136) of these inmates are engaged in preparatory adult reading and 26% (126) are engaged in preparatory adult mathematics (FVU). The majority; 30,9% of these inmates are between the age of 18 and 24.
- 15,1% (73) is attending ordinary adult education level I and II (AVU). The majority is between the age of 25 and 34 years of age. 5% (24) state that they are attending special programs for dyslexics.
- 75 inmates are attending vocational education and training.
- 630 – 38,8% - of the inmates who do not attend education or training while imprisoned state that it is because they have never been informed about the educational opportunities.

- 600 – 36,6% - of the inmates who do not attend education or training while imprisoned states that it is because the prison does not offer suitable educational programmes.
- In comparison 33% of all inmates state that a suitable educational program would be vocational education and training. For the age group between 18 and 24 the figure is 40%.
- There are different motives among the inmates for attending education during imprisonment. Those can be divided into the following categories: “The future value of education”, “The social- and context specific aspects of education” and “Education’s contribution to create meaning while serving a sentence”.
- The shorter the sentence the more importance is ascribed to the “The social- and context specific aspects of education” and “Education’s contribution to create meaning while serving a sentence”. The same tendency is observed in relation to the length of the remaining sentence.
- The younger the inmates are the more importance is ascribed to “The future value of education” and “The social- and context specific aspects of education”. The older the inmates are the more importance is ascribed to “Education’s contribution to create meaning while serving a sentence”.
- 40% of the inmates of more than 45 years of age who attend education while serving a sentence agree with the statement “I am satisfied with the teaching”. 23% of the inmates between the age of 18 and 24 claim the same.
- 54,3% of the inmates of more than 45 years of age who attend education while serving a sentence disagree with the statement “The requirements are too high” 37,7% of the inmates between the age of 18 and 24 think the same.
- The results suggest that the oldest inmates are more satisfied with the educational offers compared to the young inmates.
- The results suggest that there are large differences among the jails and prisons concerning education in practice: When comparing the prisons involved the inmates’ disapproval with the statement “There are too many lectures” varies between 12% and 57,7%. Correspondingly the disapproval with the statement “There is too much group work” varies between 29,4% and 76%.
- The number of inmates who totally disagree to the statement “The teaching corresponds to my needs” varies between 4,2% and 42,1% when the prisons are compared, and the number of inmates who agree with the same statement varies between 11,8% and 46,2%.

- The inmates in general are confident that they will successfully complete their education or course. 56,1% of the inmates totally agree with the statement “I believe that I will achieve good results”.
- 33,5% do not think that they will complete the educational program they are attending.
- The study practices of the inmates are relatively fine. 58,2% find that they have good learning qualifications and 67% find that what they are learning is useful.
- 5,4% state that they have great difficulties reading and writing.
- 47,9% have no difficulties reading/writing or doing arithmetic/mathematics.

Anbefalinger

- Det anbefales, at der iværksættes en undersøgelse, der kan klarlægge, hvorfor næsten 40% af de indsatte, der ikke tager uddannelse, som begrundelse angiver, at det er fordi de ikke er blevet informeret om mulighederne for at uddanne sig under afsoning. I forlængelse heraf anbefales det, at det sikres, at Kriminalforsorgen lever op til sit formål og sin forpligtigelse til, at de indsatte skal have de samme muligheder for og tilbud om undervisning og uddannelse, som gælder for voksne mennesker, der ikke er i fængsel.
- På baggrund af at 36,6% af de indsatte, der ikke tager uddannelse, angiver at det er fordi "fængslet ikke har uddannelses tilbud der passer mig", at 33% af de samme indsatte foreslår erhvervsuddannelse som et uddannelsesønske, og at dette tal er 40% for de indsatte i aldersgruppen 18 til 24 år, anbefales det, at der tages initiativer, der kan forbedre de indsattes mulighed for at begynde- og eventuelt gennemføre en erhvervsuddannelse, mens de afsoner, således at de efter endt afsoning kan få et arbejde på baggrund af en gennemført uddannelse.
- I de tilfælde, hvor det ikke er muligt at gennemføre erhvervsuddannelser, anbefales det, at der fokuseres betydeligt mere på at inddrage Arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU) i fængslernes uddannelses tilbud, end tilfældet er i dag.
- Det anbefales, at der sættes ekstra kraftig ind for at sikre, at alle indsatte får mulighed for at gennemføre uddannelse svarende til folkeskolens afgangsprøve. I den sammenhæng anbefales det, at være særlig opmærksom på de yngste indsatte, der i følge denne undersøgelse er den gruppe, der hyppigst ikke har gennemført uddannelse svarende til folkeskolens afgangsprøve.
- På baggrund af, at der kan konstateres meget store forskelligheder i de indsattes vurderinger af forskellige aspekter af undervisningen i fængslerne, anbefales det, at der iværksættes en undersøgelse, der kan belyse disse tilsyneladende forskellige praksisser, med henblik på at sikre alle indsatte de samme optimale praksisser i forhold til uddannelse. I den forbindelse anbefales det, at lærerne sikres muligheder for løbende kompetence- og kvalifikationsudvikling.
- Desuden anbefales det, at der gennemføres en undersøgelse af på hvilken måde fængselsundervisningen bidrager til, at de indsatte på lang sigt kan leve en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning.

- Det anbefales, at der igangsættes en undersøgelse af samarbejdsrelationerne mellem fængselslærerne og fængslets øvrige faggrupper, med henblik på at tydeliggøre hvilke muligheder og begrænsninger dette samarbejde skaber i forhold til de indsattes uddannelse.

I. Indledning

Dette er den anden rapport i det samarbejde om forskning i fængselsundervisning², som Direktoratet for Kriminalforsorgen og Danmarks Pædagogiske Universitet indgik i efteråret 2005. Den første rapport (Koudahl 2006) var baseret på interviews med en række fængselslærere og indsatte i både åbne og lukkede fængsler samt i Københavns Fængsler.

I forhold til fængselslærerne havde undersøgelsen i særlig grad fokus på, hvordan de selv vurderer, hvori deres funktion som fængselslærer består, hvilke kvalifikationer og kompetencer der er afgørende for at kunne arbejde som lærer i fængsler og arresthuse og på deres vurdering af samarbejdet med de øvrige faggrupper i kriminalforsorgens institutioner. I forhold til de indsatte var fokus på deres vurdering af fængselsundervisningen og betydningen heraf.

Undersøgelsen pegede på, at lærerne især fremhævede besiddelsen af menneskelige egenskaber som empati og evnen til at tale med mennesker, der er i en problematisk situation, som væsentlige kompetencer, for at kunne arbejde som fængselslærer. Et centralt element, som lærerne selv mener, gør arbejdet interessant, er den menneskelige kontakt og muligheden for forhåbentlig at medvirke til at gøre en forskel for de indsatte, mens de afsoner, og at de forhåbentlig kan medvirke til, at de indsatte kan leve en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning. Men det forhold, at der ikke eksisterer viden om, hvorvidt fængselsundervisningen har effekter for de indsatte efter deres løsladelse gør, at lærerne har en latent usikkerhed om, hvori det vigtige i deres arbejde består: Er undervisningen primært rettet mod de indsatte, mens de afsoner, eller er den primært rettet mod tiden efter afsoning?

Samarbejdet med de øvrige faggrupper blev i undersøgelsen af lærerne fremhævet som meget vigtigt, men også som værende problematisk fordi, lærerne mener, at eksempelvis fængselsbetjentene ikke har samme fokus på "det hele menneske" i forhold til de indsatte, som de selv mener at have.

I forhold til de indsatte pegede undersøgelsen i retning af, at deres deltagelse i undervisning under afsoning mindst har to formål: Dels vil de indsatte gerne lære noget. De har ofte meget dårlige skolemæssige forudsætninger og dårlige oplevelser med at gå i skole, og de oplever derfor fængselsundervisningens tilrettelæggelse med små hold og tålmodige lærere som en stor hjælp i forhold til at lære at regne, skrive og læse etc. Dels opfatter de indsatte fængselsskolen som et "fristed", hvor de bliver set på og behandlet som "hele mennesker", til forskel fra på afdelingerne hvor de fortæller, at betjentene først og fremmest ser på og behandler dem som fanger. Desuden

---

² Se Bilag 1 for en oversigt over det samlede forskningsprojekt.

tilbyder skolen en mulighed for at være sammen med fanger fra andre af fængslets afdelinger, som de ellers ikke vil have mulighed for at være sammen med.

Baggrunden for, at Direktoratet for Kriminalforsorgen oprindeligt ønskede at gennemføre et forskningsprojekt i fængselsundervisningen, er dels et ønske fra Kriminalforsorgens side om at udvikle og forbedre undervisningen og dels en erkendelse af, at der ikke eksisterer opdateret systematisk vidensopsamling om betydningen af undervisningen. Der er ikke siden Justitsministeriet nedsatte "Kriminalpolitisk forskningsgruppe", der offentliggjorde sine seneste arbejder for små 25 år siden, gjort forsøg på systematisk at undersøge betydningen af undervisningen i fængsler og arresthuse i Danmark³. Blandt de ganske få publikationer om undervisningen i de danske fængsler, der er kommet de seneste mange år, er det fælles nordiske initiativ, der støttet af Nordisk Ministerråd, præsenterer en samlet beskrivelse af forskelle og ligheder i fængselsundervisningen i de nordiske lande (Nordisk ministerråd 2003).

I andre nordiske lande har der gennem årene været mere fokus på fængselsundervisningen. Eksempelvis besluttede det norske storting i 2002 at bevilge 7 mio. norske kroner til at undersøge diverse aspekter af fængselsundervisningen. Et arbejde, der er præsenteret i en lang række rapporter, og som har ført til en styrkelse af undervisningen i fængslerne, herunder til et større udbud af erhvervsfaglig undervisning (Se eksempelvis: Lund 2004, Øgrim 2004, Viljugrein 2002, Skaalvik mfl. 2002, Sandvik 2003, Rognaldsen 2003 og mange andre).

I Sverige har der især været fokus på, hvordan de indsattes læse- og skrivefærdigheder kan forbedres (Herkner og Samuelsson 2005). Udgangspunktet herfor var, at det blev anslået at 30 til 50 % af de indsatte i de svenske fængsler havde varierende grader af dysleksi. Til sammenligning anslås det at 5 – 8 % af den samlede befolkning i Sverige har dysleksi. Undersøgelsen viste imidlertid, at indsatte i de svenske fængsler i det store hele ikke havde større problemer med læsning og skrivning end den svenske befolkning som helhed. Dette umiddelbart overraskende resultat viser, at der er brug for at udvikle et solidt vidensfundament, når det gælder beslutninger om, hvilke undervisningstilbud der skal tilbydes i fængsler og arresthuse. Der er ikke lavet en tilsvarende undersøgelse i Danmark, men spørgsmålet bliver berørt i denne undersøgelse.

I betragtning af den centrale placering fængselsskolerne har i Danmark - ofte som den største arbejdsplads i fængslerne – er det vigtigt at undersøge, hvilken betydning de aktiviteter, der udfolder sig her, har for de indsatte, lærerne og for de øvrige faggrupper i fængsler og arresthuse.

---

³ Resultaterne af disse undersøgelser er udgivet i en lang række rapporter fra Justitsministeriet i perioden 1976 til 1986. Se eksempelvis Holstein mfl. 1976-79 og Ellehammer Andersen 1985).

Desuden er det af stor vigtighed at fokusere på undervisningen i fængslerne i en tid, hvor der samfundsmæssigt er en stigende opmærksomhed på betydningen af uddannelse for den enkelte og for samfundet som sådan, blandt andet udtrykt i ønsket om at alle skal være involveret i livslang læring (EU kommissionen 2000).

Talrige undersøgelser peger på, at muligheden for at få en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet i stadig større udstrækning er afhængig af at tage uddannelse (Se fx Det økonomiske råd 2003). Dette gælder også for indsatte i fængslerne. Deres mulighed for at vende tilbage til arbejdsmarkedet, og dermed til en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning, er blandt andet afhængig af, om de er i stand til at indgå i uddannelses- og arbejdssammenhænge.

Samtidig er det velkendt, at mange mennesker, også uden for murene, har svært ved at opfylde de samfundsmæssigt stillede krav om at gennemføre formaliseret uddannelse for at kunne etablere en stabil kontakt til arbejdsmarkedet, og at denne gruppe er voksende (ibid.). En væsentlig årsag til denne udvikling er, at ikke alle mennesker er lige parate til at indgå i de uddannelsessammenhænge, der generelt stiller stigende krav til traditionelle skolekundskaber som læsning, skrivning, sprogfærdigheder og fortrolighed med informationsteknologi.

For de indsatte i fængslerne gælder disse forhold naturligvis også, men samtidig indebærer det forhold, at de er frihedsberøvet, og dermed ikke selv kan bestemme hvilke kurser, uddannelser og efter- og videreuddannelse, de vil deltage i, at de er endnu dårligere stillet sammenlignet med resten af befolkningen. Dette gælder især for indsatte i de lukkede fængsler, som i sagens natur skal forblive inden for murene. For indsatte i de åbne fængsler er mulighederne for at deltage i undervisningsaktiviteter større, fordi de kan få bevilliget frigang til eksempelvis uddannelse. Det vil sige, at de indsatte i de åbne fængsler kan få mulighed for at gennemføre uddannelsesforløb i uddannelsesinstitutioner uden for fængslet, mens de afsoner deres straf.

I denne sammenhæng er det vigtigt at være opmærksom på, at ifølge Europarådets resolution nr. R (89)12 skal alle indsatte have adgang til uddannelse. Menneskerettighedskonventionen (kapitel 26) understreger ligeledes, at alle har ret til uddannelse (FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder 1948).

Fængselsskolernes arbejde kan i denne sammenhæng være helt afgørende. En betingelse for, at fængselsskolerne gennem uddannelse er i stand til at bidrage til at øge de indsattes muligheder for uddannelse og arbejde efter endt afsoning er, at de tilbud om undervisning, der gives i fængslerne, er relevante, og at de lever op til de krav om fagligt niveau og om udvikling af deltagernes personlige kompetencer, der stilles i uddannelses- og arbejdsliv uden for murene.

I dette projekt, det andet i det samlede projekt ”Forskning i fængselsundervisning i Danmark”, er ambitionen at gennemføre en dokumentation af forskellige aspekter af fængselsundervisningen, der kan medvirke til, at Kriminalforsorgen i forhold til fængselsundervisningens bidrag i højere grad kan leve op til sit principprogram.

Kriminalforsorgen fastlagde i 1993 et principprogram for arbejdet, hvor hovedopgaven formuleres således:

” Kriminalforsorgens hovedopgave er at fuldbyrde straf. I den forbindelse skal kriminalforsorgen udøve den kontrol, der er nødvendig for at fuldbyrde straffen, støtte og motivere den dømte til gennem personlig, social, arbejds- og uddannelsesmæssig udvikling at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Disse to led i hovedopgaven er sidestillet, og der er således ikke tale om, at nogen del af opgaven er vigtigere end den anden”. (Kriminalforsorgen 1993 :2)

Ifølge dette program skal straffuldbyrdelse ske ud fra seks principper:

- **Normalisering**, som blandt andet betyder, at forholdene i fængslerne skal indrettes, så de så vidt muligt svarer til forholdene udenfor.
- **Åbenhed**, som blandt andet indebærer en forpligtelse for Kriminalforsorgen til at sikre de dømte mulighed for at knytte og vedligeholde forbindelse til pårørende og det almindelige samfundsliv. Dette sker blandt andet gennem besøg og udgange. Såvel princippet om åbenhed som om normalisering skal medvirke til at begrænse de efterfølgende negative virkninger af frihedsberøvelsen.
- **Ansvarlighed**. Princippet indebærer, at de dømte skal have mulighed for at udvikle ansvarlighed, hvilket kan forbedre deres mulighed for efterfølgende at leve et liv uden kriminalitet.
- **Sikkerhed**. Princippet indebærer, at straffuldbyrdelsen skal ske med hensyntagen til beskyttelse af såvel almindelige borgere mod kriminalitet som indsatte mod overgreb og skadelig påvirkning fra andre.
- **Mindst mulig indgriben** betyder, at der ikke må anvendes mere magt eller flere restriktioner end nødvendigt.
- **Optimal ressourceanvendelse**. Heri ligger en forpligtelse til at bruge de eksisterende ressourcer, herunder personalet, bedst muligt.

I forbindelse med princippet om normalisering har Direktoratet for Kriminalforsorgen defineret fængselsundervisningen således (jf. Nordisk Ministerråd 2003 :56)

1. I direktoratet skal der arbejdes på, at de indsatte får tilsvarende muligheder som andre borgere med hensyn til undervisning og uddannelse ved at give dem et relativt større udbud for at kompensere for indespærringen.
2. På grund af nærhedsprincippet skal direktoratet sørge for at fordele ressourcerne således, at de indsatte har samme muligheder for undervisning.
3. I direktoratet skal der arbejdes for, at undervisningsmaterialer og materiel i øvrigt er tidssvarende og i overensstemmelse med forholdene i uddannelsesinstitutioner uden for Kriminalforsorgen.
4. I direktoratet skal der arbejdes for, at det almindelige uddannelsessystem benyttes i videst mulige omfang ved frigang eller import. I tilfælde hvor de ikke har mulighed for at gå på frigang til undervisning, skal direktoratet sørge for, at der i fængslerne etableres undervisningstilbud i et samarbejde med uddannelsesinstitutioner udenfor.
5. Direktoratet skal sørge for, at indsatte der er anbragt i isolation eller på særlige afdelinger, tilbydes undervisning.
6. Direktoratet skal arbejde for at sikre, at undervisningstilbuddene er tilpasset de indsattes behov

Uddannelse og undervisning tillægges med andre ord en central rolle i bestræbelserne på normalisering i forhold til de indsatte, men samtidig må det konstateres, at der ikke er foretaget en systematisk dokumentation af uddannelse og undervisning blandt de indsatte i næsten 25 år, det vil sige siden de undersøgelser, der blev gennemført i forbindelse med den allerede nævnte ”Skadhauge-plan”, der kan vise, i hvilken grad uddannelse og undervisning i Kriminalforsorgens institutioner lever op til ovennævnte målsætninger (Se også Koudahl 2006). Denne rapport har blandt andet til formål at tilvejebringe denne viden.

Regelgrundlaget for undervisningen i de danske fængsler

Indsatte i danske fængsler har beskæftigelsespligt. Det betyder, at de enten skal arbejde i fængslet, deltage i programvirksomhed (fx adfærdsregulerende programmer, stof- eller alkoholafvænning mv.), eller at de skal deltage i undervisning/uddannelse, mens de afsoner. Uddannelse under afsoning er dermed formelt ligestillet med de øvrige beskæftigelsesmuligheder, hvilket betyder at de indsatte som udgangspunkt modtager samme løn, som hvis de deltog i andre beskæftigelsesmuligheder.

Beskæftigelsen i de danske fængsler udbydes efter lov om straffuldbyrdelse (Justitsministeriet 2005). Den konkrete undervisning udbydes dels efter loven om almen voksenuddannelse

(Undervisningsministeriet 2006). Det betyder at Kriminalforsorgen udbyder undervisning efter sammen retningslinier som ordinære voksenuddannelsescentre (VUC).

Dels udbydes undervisningen under bekendtgørelsen om Forberedende VoksenUndervisning (FVU) (Undervisningsministeriet 2005). Desuden tilbydes i nogle fængsler mulighed for at følge undervisning på HF-niveau samt specielt tilrettelagte forløb for ordblinde. Det er dog ikke alle fængsler, der tilbyder alle fag. Undervisningen i fængslerne er gratis for de indsatte.

FVU sigter på at give voksne mulighed for at forbedre og supplere deres grundlæggende færdigheder i læsning, stavning og skriftlig fremstilling samt talforståelse, regning og basale matematiske begreber med henblik på videre uddannelse, samt på at styrke deres forudsætninger for aktiv medvirken i alle sider af samfundslivet.

FVU består af to fag:

1. Læsning, stavning og skriftlig fremstilling (FVU-læsning, trin 1-2).
2. Talforståelse, regning og basale matematiske begreber (FVU-matematik, trin 1-4).

AVU tilbyder undervisning på trin 1 og trin 2, svarende til 9. og 10. klasses niveau, i kernefagene dansk, matematik, engelsk, tysk, fransk, samfundsfag og naturfag. Desuden kan der tilbydes undervisning i følgende fag: Billedkunst, dansk som andetsprog, edb-fag, filosofi, historie, mediefag, psykologi samt samarbejde og kommunikation.

Begge fag er opdelt i trin og afsluttes med et niveau svarende til almen voksenuddannelse trin 1 i de delelementer, der er nævnt ovenfor. Efter hvert trin er der mulighed for at aflægge en prøve.

Desuden kan indsatte, hvis der er særlige forhold, der taler for det, tilbydes selvstudium eller fjernundervisning.

Et enkelt lukket fængsel importerer lærere til undervisning på HF-niveau.

Frigang, hvor indsatte deltager i uddannelsesaktiviteter uden for fængslet, anvendes i stort omfang i de åbne fængsler. Frigang gives efter reglerne i straffuldbyrdelsesloven kapitel 9, og sker altid efter en individuel vurdering. Ifølge Straffuldbyrdelseskontoret i Direktoratet for Kriminalforsorgen er der ca. 100 indsatte i frigang til uddannelse pr. dag. Det er værd at bemærke, at den allerede omtalte Kriminalpolitisk forskningsgruppe undersøgte netop betydningen af frigang i forhold til recidiv og konkluderede, at frigang til uddannelse havde afgørende betydning for reduktionen af recidiv (Holstein 1986). Om det skyldes deltagelsen i undervisningsaktiviteter uden for fængslerne, eller om det skyldes, at det er de mindst recidivtruede indsatte, der tilbydes frigang, kunne undersøgelsen ikke svare på.

I perioden fra august 2004 til august 2005 blev der ifølge Direktoratet for Kriminalforsorgens egne tal i alt udstedt 135 AVU-prøvebeviser og 6 deltagerbeviser fra Kriminalforsorgens VUC og 339 FVU-prøvebeviser og 10 deltagerbeviser.

I perioden 1. august 2005 til 31. juli 2006 har i alt 621 cpr.-numre⁴ deltaget i FVU og 331 i AVU.

Der er i alt ansat ca. 80 lærere ved de danske fængselsskoler. Desuden er der tilknyttet et varierende antal timelærere.

Undervisning af arrestanter

I Danmark tilbydes undervisning også til arrestanter, det vil sige til varetægtsfængslede personer, der endnu ikke har modtaget en endelig dom. Tilbuddet om undervisning til arrestanter er et resultat af den allerede nævnte ”Skadhaug-plan”. Formålet er at igangsætte et undervisningsforløb for den enkelte arrestant så hurtigt som muligt.

Undervisningen, som er et tilbud til arrestanterne, i og med de ikke som domfældte har beskæftigelsespligt, gives først og fremmest i dansk og matematik på helt basalt niveau. Ud over eventuel opnåelse af konkrete undervisningsresultater er formålet, at tilbuddet kan motivere arrestanter til fortsat uddannelse efter overflytning til fængsel.

Undervisningen i arresthusene varetages enten af lærere fra fængslernes skoler eller af timelærere, som kan være tilknyttet flere arresthuse i en region. I mange arresthuse eksisterer der ikke specielle undervisningslokaler, og de øvrige undervisningsfaciliteter og -midler er i mange arresthuse af ringe standard.

Undtaget herfra er Københavns fængsler (Vestre fængsel, Blegdamsvejens fængsel og Københavns politigårds fængsel), der sammenlagt har plads til 553 indsatte. Københavns Fængsler er dels landets største arresthus, og dels fungerer det som et lukket fængsel. Undervisningen i Vestre Fængsel foregår i en fængselsskole med egen skoleledelse, egne lokaler og værksteder, og med et antal fastansatte lærere.

Generelt er de økonomiske midler til undervisning i de enkelte arresthuse begrænsede. I den forbindelse er et af de spørgsmål, som denne undersøgelse vil forsøge at belyse, hvor stort behovet for uddannelse er blandt arrestanterne, og hvilken funktion undervisningen har for denne fangegruppe⁵. Baggrunden herfor er blandt andet at arrestanterne, til forskel fra de dømte, kan sidde i en helt uafklaret situation, hvor det kan formodes, at de er mest optaget af forløbet af deres sag og

---

⁴ Det betyder, at en person kan have deltaget på flere hold.

⁵ Se :54

af de praktiske problemer, der kan være resultat af at blive arresteret (arbejde, bolig, familie etc.), og at de derfor ikke har overskud til at tænke på, hvorvidt de skal deltage i uddannelse eller ej.

II. Om undersøgelsen

Undersøgelsen er gennemført i perioden 9. til 12. januar 2007. Spørgeskemaet er blevet udleveret til alle personer over 18 år, der var indsat i fængsel (åbent og lukket) eller i arresthuse og til personer, der boede i en af Kriminalforsorgens pensioner den 9. januar 2007. Personer, der er indsat på baggrund af udlændingeloven og afsonere på Grønland, er ikke omfattet af undersøgelsen. Arresthuset i Thorshavn på Færøerne er heller ikke omfattet af undersøgelsen.

Der er, med disse forbehold, tale om en totalpopulationsundersøgelse af alle indsatte over 18 år. Aldersgrænsen på 18 år er valgt, fordi omdrejningspunktet for den undervisning, der tilbydes under afsoning, er lovene om forberedende voksenundervisning og almen voksenuddannelse, der gælder for alle over 18 år. Som tidligere nævnt er Kriminalforsorgen i denne sammenhæng et ordinært voksenuddannelsescenter (VUC) med lokale centre på fængselsskolerne.

Spørgeskemaet

Spørgeskemaet er på 10 sider og består af 26 hovedspørgsmål, der for de flestes vedkommende omfatter et antal underspørgsmål (Bilag 4 og 5).

Skemaet indledes med en introduktion om undersøgelsens formål mv. Her gøres respondenterne desuden opmærksomme på, at de garanteres fuldstændig anonymitet i forbindelse med analysen og afrapporteringen af undersøgelsens resultater. På skemaets sidste side har de indsatte dog mulighed for at angive deres navn og navnet på den institution, de er indsat i, hvis de vil medvirke i et eventuelt opfølgende interview. Interviewet skal anvendes i forbindelse med en af de øvrige undersøgelser i det samlede projekt om "Forskning i fængselsundervisning i Danmark" (Se Koudahl 2006 og Bilag 1).

- Spørgsmål 1 til 7 handler om faktaoplysninger (alder, køn, fængslingsgrundlag mv.).
- Spørgsmål 8 til 10 angår de indsattes tidligere uddannelse.
- Spørgsmål 11 til 13 drejer sig om de indsattes anvendelse af uddannelses tilbud under afsoning.
- Spørgsmål 14 handler om de indsattes uddannelsesønsker under afsoning.
- Spørgsmål 15 til 22 drejer sig om de indsattes eventuelle indlæringsvanskeligheder.
- Spørgsmål 23 handler om de indsattes motiver for at uddanne sig under afsoningen.
- Spørgsmål 24 og 25 angår de indsattes vurdering af uddannelses tilbuddet under afsoning.
- Spørgsmål 26 angår de indsattes egen fortolkning af, hvordan de lærer på den bedste måde.

Skemaet er opbygget således, at spørgsmål 1 til 22 skal besvares af samtlige indsatte, mens de resterende spørgsmål udelukkende skal besvares af de indsatte, der tager eller har taget uddannelse under afsoningen.

Spørgeskemaet består overvejende af lukkede svarkategorier, hvilket har betydet, at de indsatte har besvaret skemaet ved at afkrydse en passende svarkategori. Dog har de ved spørgsmål 5, 6 og 7 skullet skrive deres svar (statsborgerskab, opvækstland, forældres fødeland).

Spørgeskemaet er konstrueret i samarbejde med forskere fra de øvrige nordiske lande, med henblik på at oparbejde et fælles nordisk datagrundlag om fængselsundervisningen i Norden.

Udgangspunktet har været det skema, der har været anvendt i den norske undersøgelse (Eikland mfl. 2006, Manger mfl. 2006).

I erkendelse af, at ikke alle indsatte kan læse og forstå dansk, er der udarbejdet et engelsksproget skema. Ideelt set skulle der have været udarbejdet skemaer på alle de sprog, der tales blandt de indsatte. Dette ville imidlertid være alt for ressourcekrævende og for besværligt at administrere.

De dansksprogede spørgeskemaer har fra begyndelsen været påført et løbenummer, således at det har været muligt at identificere de enkelte institutioner. I de tilfælde hvor det har været nødvendigt at anvende de engelsksprogede skemaer, er dette blevet påført løbenummer.

Procedurer for uddeling og indsamling af skemaer

Der har deltaget 60 institutioner i undersøgelsen (lukkede og åbne fængsler, arresthuse og pensioner). Hver enkelt institution har på opfordring fra Direktoratet for Kriminalforsorgen udpeget en eller flere såkaldte "tovholdere". Tovholderene er ansatte fra forskellige faggrupper ved de enkelte institutioner, og deres opgave har, ud over at sørge for uddeling og indsamling af skemaer, været at instruere de øvrige ansatte, der eventuelt har været involveret i undersøgelsen. Desuden har en af tovholderens vigtigste opgaver været, at sikre at de indsatte har fået tilstrækkelig instruktion og vejledning, hvis der har været forståelsesproblemer eller andre forhold, der har besværliggjort udfyldelsen af skemaet. Endelig har tovholderne være forskerens direkte kontakt til de involverede institutioner.

Det har været afgørende at sikre en ensartet procedure for uddeling og indsamling og en høj svarprocent for hele undersøgelsen. Derfor har der været afholdt 3 regionale møder (Jylland, Fyn, Sjælland), hvor samtlige tovholdere har deltaget. Her er de blevet instrueret i proceduren for uddeling og indsamling og i deres rolle i forbindelse med de indsattes udfyldelse af skemaet.

Desuden er spørgeskemaet blevet gennemgået med henblik på at sikre, at tovholderne har været i stand til at forestå den nødvendige vejledning af de indsatte og af andre ansatte, der eventuelt har deltaget i det praktiske arbejde med gennemførelse af undersøgelsen.

Det er blevet præciseret, at undersøgelsen angår alle, der var indsat i de pågældende institutioner (inkl. pensioner) den 9. januar 2007. De indsatte, der kom ind i institutionerne, mens undersøgelsen foregik, men som ikke var indsat den 9. januar, er ikke omfattet af undersøgelsen. Tovholderen er desuden blevet instrueret i at assistere de indsatte i besvarelsen af skemaet, og de er blevet opfordret til at gennemføre undersøgelsen på tidspunkter, hvor der er personale til stede, der kan assistere de indsatte, hvis det skulle vise sig nødvendigt.

Alle tovholdere har ugen inden undersøgelsen skulle gennemføres modtaget et brev fra forskeren. Brevet minder om undersøgelsen, og opfordrer tovholdererne til at kontakte forskeren, hvis der er problemer, spørgsmål eller uklarheder i forbindelse med gennemførelsen af undersøgelsen.

Der er ikke foretaget rutinemæssig rykkerprocedure. I de tilfælde, hvor nogle institutioner af forskellige grunde ikke har afleveret skemaerne til forskeren til tiden, er de alligevel blevet rykket og har fået en udvidet frist for aflevering af skemaerne.

De besvarede skemaer er sendt til forskeren på Danmarks Pædagogiske Universitet og efterfølgende til SFI-Survey, som har udarbejdet den elektroniske data-fil, der er anvendt i de analyser, der præsenteres i rapporten. Analyserne er foretaget med programmet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences).

Svarprocent

Ifølge "Kriminalforsorgens statistik" var der den 9. januar 2007 i alt 3461 personer indsat i de nævnte institutioner. En del var på orlov eller var optagede af andre gøremål, fx retssager, og var derfor ikke mulige at få fat i. Andre har ikke været interesseret i at deltage i undersøgelsen. I alt har 2405 indsatte besvaret hele eller dele af skemaet, hvilket giver en tilfredsstillende svarprocent på 69,5.

Der er store forskelle i svarprocenten de involverede institutioner imellem. For fængslernes vedkommende varierer svarprocenten fra 93,3% til 28,5%. For arresthusene varierer svarprocenten fra 100% til 31,4% (Bilag 3).

Opringninger til nogle af de involverede institutioner viser, at på de institutioner, hvor personalet har haft tæt kontakt med de indsatte i forbindelse med uddeling og udfyldelse af skemaet,

og hvor de har kunnet give information, instruktion og eventuel assistance i forbindelse med udfyldelsen af skemaet, er der opnået høje svarprocenter, mens de lave svarprocenter er opnået i institutioner, hvor den eller de ansvarlige tovholdere eller øvrige ansatte ikke i samme grad har haft kontakt med de indsatte i forbindelse med undersøgelsen.

Desuden har antallet af indsatte haft betydning for svarprocenten, således at de store institutioner generelt har lavere svarprocenter end de mindre. Denne tendens er dog ikke entydig.

Bortfald

Med henblik på at undersøge bortfaldets årsager, er der som nævnt efter undersøgelsens gennemførelse taget telefonisk kontakt til udvalgte institutioner. Samlet set er følgende de væsentligste årsager til bortfaldet. Der er tale om generelle tendenser, og der kan konstateres store variationer fra disse (jf. Bilag 3):

- I institutioner med mange fremmedsprogede indsatte er svarprocenten lav. En forklaring kan være, at hverken det danske eller det engelske skema har været forståeligt for disse indsatte. En anden forklaring kan være, at en del af de fremmedsprogede indsatte ikke har interesse i at tage uddannelse i Danmark, hvis de fx efter endt afsoning skal rejse ud af landet, og at de derfor heller ikke har været interesseret i at deltage i undersøgelsen.
- I institutioner med mange fanger, der har korte domme, er svarprocenten lav. Dette kan forklares med, at mange af disse indsatte ikke er interesseret i at tage uddannelse under afsoning, fordi afsoningstiden simpelthen er for kort til, at uddannelse kan føre til noget fornuftigt resultat. Muligvis er der slet ikke tilstrækkelig tid til, at undervisning eller uddannelse kan sættes i værk.
- Sammensætningen af fangebefolkningen har selvstændig betydning for svarprocenten: I institutioner, hvor der sidder mange fanger med udvisningsdomme, har motivationen for at besvare skemaet formodentlig være lille.
- Som allerede nævnt har tovholdernes måde at forvalte uddeling og indsamling af spørgeskemaerne på, haft betydning for den opnåede svarprocent. På enkelte institutioner er skemaerne blevet videregivet til afdelingspersonalet, der har lagt dem på afdelingen, således at de indsatte selv har skullet opsøge skemaet, hvilket har resulteret i lave svarprocenter. På andre institutioner har tovholderne gjort et stort opsøgende arbejde blandt de indsatte, hvilket har resulteret i en meget høj svarprocent.

- I enkelte institutioner er der helt særlige forhold, der gør sig gældende. Det gælder eksempelvis i Københavns Fængsler, der med godt 550 indsatte, heraf godt halvdelen arrester, antalmæssigt er den absolut største enkeltinstitution under Kriminalforsorgen. Den er spredt over 3 forskellige lokaliteter, og har en meget sammensat fangebefolkning (arrester, afsonere, udvisningsdømte, mange fremmedsprogede etc.). Her har det ganske enkelt været umuligt for tovholderne at sikre den nødvendige information og vejledning til alle indsatte.
- Enkelte institutioner har meldt tilbage, at der blandt de indsatte har været grupper, der på forhånd har været helt afvisende overfor at deltage i undersøgelsen.

III. Undersøgelsens resultater

Respondenterne

De indsatte, der har besvaret spørgeskemaet, har statsborgerskab i 71 forskellige lande. Dertil kommer et antal indsatte med dobbelte statsborgerskaber (12 kombinationer), indsatte der har angivet statsborgerskab på Grønland eller Færøerne, samt et antal statsløse palæstinensere (31 personer). I analyserne er de sidste at finde i gruppen "Resten af verden". (Bilag 2).

- 84,6% af de indsatte angiver at have dansk statsborgerskab, 18 personer at de har statsborgerskab i et andet nordisk land, 147 i et europæisk land og 123 i resten af verden. På baggrund af bortfaldsanalysen må det antages, at andelen af fremmedsprogede indsatte er større, end det har været muligt at vise med denne undersøgelse.
- 2302 mandlige og 92 kvindelige indsatte⁶ har deltaget i undersøgelsen svarende til henholdsvis 96,2% og 3,8% af det samlede antal (Se tabel III.1).
- Gennemsnitsalderen er 34 år. Den yngste er 18 og den ældste 76 år gammel.
- 39% (N=938) oplyser, at det er første gang de er fængslet.
- 60,5% (N=1456) at de har været flere gange i fængsel.
- 12,6% (N=271) har en dom på mindre end 3 måneder
- 28,4% (N=610) en dom på mellem 3 og 12 måneder.
- 35,8% (N=768) har domme på mellem 1 og 5 år
- 23,1% (N=496) har domme på mere end 5 år. Af disse har 104 svarende til 5% af samtlige indsatte en tidsubestemt dom.

---

⁶ 11 indsatte har ikke oplyst køn.

Køn, alder, opvækstland og statsborgerskab.

De indsatte er blevet spurgt om deres køn, alder, statsborgerskab, opvækstland og deres forældres fødeland⁷. Resultatet fremgår af tabel III.1:

Tabel III.1

	Fængslingsgrundlag ⁸			
	Varetægt N=543	Dom N=1754	Forvaring N=37	Alle N=2334
Køn				
Mænd	23,2	75,2	1,6	96,2
Kvinder	4,2	3,7	0,0	3,8
Alder				
18 til 24 år	27,2	19,5	5,4	21
25 til 34 år	31,9	32,5	0,7	32,1
35 til 44 år	20,6	20,1	37,8	20,5
45 år eller ældre	11,6	15,0	32,4	14,5
Statsborgerskab				
Danmark	80,0	89,2	89,2	84,6
Norden	1,8	0,3	0,0	0,7
Europa	8,1	5,7	0,7	6,2
Resten af verden	8,6	6,5	5,4	7,0
Opvækstland				
Danmark	81,8	86,4	62,2	85
Grønland	0,2	0,3	32,4	0,8
Norden	1,8	0,5	0,0	0,8
Europa	5,3	3,6	0,0	4,0
Resten af verden	8,6	6,4	2,7	6,9

⁷ Variablen "Forældres fødeland" er udeladt i analyserne, fordi der er for stor usikkerhed i besvarelsene.

⁸ Ikke alle indsatte har svaret på alle spørgsmål, hvorfor ikke alle tal summerer til 100%.

85,0% angiver Danmark som opvækstland, og næsten samme antal (84,6%) angiver at have dansk statsborgerskab.

Tabel III.2

Opvækstland⁹ N=2396	18-24 N=502	25-34 N=774	35-44 N=487	45- N=348	Alder ikke angivet N=285
Danmark	22,0	33,1	19,7	13,5	11,4
Grønland	11,1	5,6	38,9	38,9	5,6
Norden	21,1	26,3	21,1	26,3	5,3
Europa	12,4	29,9	20,6	23,7	12,4
Resten af verden	15,8	26,1	26,1	17,6	10,9
Statsborgerskab¹⁰					
Danmark¹¹	8,9	29,5	16,1	15,1	11,3
Norden	16,7	44,4	5,6	27,8	5,6
Europa	28,9	29,5	16,1	12,1	12,8
Resten af verden	29,5	27,7	19,9	10,2	11,4

Størst sammenfald mellem Danmark som opvækstland og dansk statsborgerskab findes hos de ældste grupper af indsatte. Tilsvarende findes det mindste sammenfald mellem Danmark som opvækstland og dansk statsborgerskab blandt de yngste grupper af indsatte (Se endvidere Bilag 2).

Næsten hver tredje indsat er varetægtsfængslet. Dog gælder det, at 114 ud af 165, svarende til 69% af de indsatte fra "resten af verden", er varetægtsfængslet. 2/3 af dem, der er dømt til forvaring, har angivet Grønland som opvækstland.

Målt på de rene tal ser det ud til, at den mest kriminelt belastede aldersgruppe er den mellem 25 og 34 år, og at kriminalitetsbelastningen aftager med alderen.

⁹ Angivet som procentdel af hver aldersgruppe. Tallene summerer ikke til 100 fordi ikke alle respondenter har angivet opvækstland

¹⁰ Angivet som procentdel af hver aldersgruppe. Tallene summerer ikke til 100 fordi ikke alle respondenter har angivet statsborgerskab

¹¹ Statsborgerskabet for respondenter opvokset på Grønland er angivet som "Danmark".

Uddannelsesniveau¹².

De indsatte er blevet spurgt om, hvilke uddannelser de har gennemført. De har haft mulighed for at afkrydse 15 forskellige kategorier samt kategorien ”Anden uddannelse”, hvor de selv har kunnet angive en uddannelse. Besvarelsene fremgår af tabellen:

Tabel III.3

Højest gennemførte uddannelse N=2337/100	Alder 18-24 år N=492	Alder 25-34år N=755	Alder 35-44 år N=476	Over 45 år N=336
Har ikke gennemført uddannelse N=269/11,5	16,1	11,5	8,0	8,0
Folkeskole (inkl. 10 klasse) N=788/33,8	39,3	30,9	29,5	31,7
Studieforberedende ¹³ N=304/13,0	9,2	15,5	13,1	14,4
Erhvervsuddannelse, grundforløb N=386/16,5	23,0	19,9	13,5	8,1
Hel erhvervsuddannelse/svendebrev N=576/26,6	12,6	25,3	34,6	30,8
Mellemlang uddannelse N=45/2,0	0,4	1,3	2,5	5,1
Bachelor eller kandidatuddannelse N=50/2,0	0,6	0,9	2,7	7,8

Tabellen er konstrueret på baggrund af de rene besvarelser, der fremgår af Bilag 4, således at den viser det højeste gennemførte uddannelsesniveau. Desuden er der i tabellen alene medtaget kategorier, der indgår i det formelle meriteringssystem inden for det danske uddannelsessystem.

En sammenligning aldersgrupperne imellem viser, at jo yngre de indsatte er, jo kortere er deres uddannelse. En nærliggende forklaring er, at jo ældre man er, jo mere tid har man haft til at uddanne sig, hvilket alt andet lige vil resultere i, at jo ældre man er, jo højere uddannelsesniveau har man. Det er dog alligevel bemærkelsesværdigt, at 16,1% af de 18-24 årige i følge denne

¹² I de tilfælde, hvor der har været tvivl omkring besvarelsene i spørgeskemaerne, er tallene konsekvent udarbejdet således, at det højeste gennemførte uddannelsesniveau, der er angivet, er indgået i den endelige beregning. Dette indebærer formodentlig, at det uddannelsesniveau, der indgår i analyserne, er højere end det er i virkeligheden. Som bortfaldsanalysen indikerer, er uddannelsesniveaet blandt de, der ikke har svaret på skemaet, formodentlig gennemsnitligt lavere end blandt de, der har besvaret skemaet.

¹³ Omfatter studentereksamen, Højere Forberedelseseksamen (HF), Højere Handels Eksamen (HHX) og Højere Teknisk Eksamen (HTX). Nogle indsatte, der har både gennemført en studieforberedende uddannelse og erhvervsuddannelse, grundforløb eller hel erhvervsuddannelse/svendebrev, figurerer i begge kategorier.

undersøgelse slet ikke har gennemført en uddannelse – heller ikke folkeskolen. Et opslag i Danmarks Statistikbank (www.dst.dk) viser, at 0,0% af den samlede danske befolkning er registreret med ”ingen uddannelse”, og alligevel kan det her konstateres, at en – i den sammenhæng - alarmerende stor andel af fangebefolkningen ikke har gennemført den mest basale uddannelse. Bortfaldsanalysen indikerer, at antallet formodentlig er endnu større, end det har været muligt at vise her.

Sammenlignes antallet af indsatte, der ikke har gennemført en uddannelse, med det land, hvori de har tilbragt det meste af deres opvækst, fås følgende tabel:

Tabel III.4

Opvækstland	Danmark N=1982	Norden N=19	Europa N=97	Grønland N=18	Resten af verden N=160
Har ikke gennemført uddannelse N=269/11,5%	10,9	0,0	10,3	11,1	19,4

Som det fremgår, er der en overvægt af indsatte med opvækst i resten af verden, der ikke har gennemført en uddannelse. Blandt de indsatte, der har tilbragt det meste af deres opvækst i Danmark, er det næsten 11%, der ikke har opnået et uddannelsesniveau svarende til folkeskolens afgangsprøve.

Andre undersøgelser peger i retning af, at mange indsatte har haft meget problematiske skoleforløb (fx Koudahl 2006, Skaalvik mfl. 2003, Ellehammer Andersen 1985, Ellehammer Andersen mfl. 1979). I spørgeskemaet er de indsatte blevet bedt om at svare på, hvilken uddannelse de har gennemført, også selvom de ikke har modtaget det afsluttende eksamensbevis. Det betyder, at indsatte, der formelt har gået 9 år i skole, men som eksempelvis har haft meget fravær, som har flyttet skole mange gange med de problemer, det kan give i form af manglende kvalitet i forhold til det der skal læres, eller som ikke har bestået folkeskolens afgangsprøve, også er registreret i denne undersøgelse med en gennemført folkeskole. Denne undersøgelse giver ikke mulighed for at afklare kvaliteten af den gennemførte uddannelse, det vil sige for at afklare, hvad de indsatte egentlig har opnået af faglige kvalifikationer og kompetencer. Men spørgsmålet vil blive belyst i en kommende undersøgelse.

Hvis vi ser på uddannelsesniveaet i relation til erhvervs kvalificering, viser resultatet, at ca. hver 4. indsat angiver at have gennemført en erhvervsuddannelse, mens en lille minoritet har gennemført mellemlang uddannelse eller uddannelse på universitetsniveau.

Formodentlig har en del af disse indsatte haft arbejde inden for deres fag, men denne undersøgelse giver ikke mulighed for at forfølge spørgsmål om de indsattes karriere på

arbejdsmarkedet. Gennemgang af spørgeskemaerne viser, at en del af de indsatte har gennemgået forskellige AMU-kurser¹⁴. I den udstrækning at de har haft arbejde på baggrund af disse kurser, har det for de flestes vedkommende således været som specialarbejdere eller som ufaglærte.

Det er ikke alene i forhold til grundskoleuddannelse, at de yngre aldersgrupper er dårligst stillede. Det gør sig også gældende i forhold til erhvervskvalificerende og studieforberedende uddannelser. Tilsvarende er de ældste indsatte de, der har det højeste uddannelsesniveau.

Der kan ikke konstateres forskelle på uddannelsesniveau i forhold til strafflængde.

Ifølge Danmarks Statistiks statistikbank (www.dst.dk) havde 23,5% af den danske befolkning over 19 år gennemført en erhvervsuddannelse, godt 8% havde en mellemlang videregående uddannelse, mens ca. 5% havde enten en bachelor- eller en lang videregående uddannelse. Ifølge denne undersøgelse er det kun 2% af de indsatte, der har en mellemlang videregående uddannelse eller en bachelor eller kandidatuddannelse. Sammenligning af tallene fra Danmarks Statistik og tallene fra denne undersøgelse er behæftet med en vis usikkerhed på grund af opgørelsesmetoder og forskellig aldersinddeling, men der er ingen tvivl om, at uddannelsesniveaut hos de indsatte generelt er lavere end i befolkningen som helhed.

Det er dog bemærkelsesværdigt, at personer med en erhvervsuddannelse tilsyneladende er relativt overrepræsenteret blandt de indsatte. Hvorfor det forholder sig sådan, giver denne undersøgelse ikke svar på, men det vil blive behandlet i en kommende kvalitativ undersøgelse blandt de indsatte.

---

¹⁴ ArbejdsMarkedsUddannelse – kortere erhvervskvalificerende kurser, typisk håndværksprægede. Kendes også i daglig tale som "specialarbejderkurser". Se http://www.ug.dk/Vejledningsportal/Elementer/Guide%20til/Artikler.aspx?article_id=artik-arbejdsmarkedssudd

IV. Uddannelsesaktiviteternes omfang

63% (n=1516) af det samlede antal respondenter angiver, at de ikke tager uddannelse, mens de er indsat. 406 indsatte har hverken oplyst, om de tager uddannelse, eller om de ikke tager uddannelse under afsoning. Tabellen nedenfor viser, på denne baggrund, omfanget af uddannelsesaktiviteterne blandt de indsatte¹⁵.

Tabel IV.1

Uddannelsesaktivitet	Antal N=483	%-del af samlede population/af de der tager uddannelse	Alder ¹⁶ 18-24	Alder 25-34	Alder 35-44	Alder 45-	Alder ikke angivet
FVU, læsning	136	5,7 / 28,4	30,4	25,4	20,3	10,1	13,8
FVU, Matematik	126	5,2 / 26,0	33,3	27,8	19,0	7,1	11,9
AVU, trin I	73	3,1 / 15,5	21,3	34,7	16,0	8,0	18,7
AVU, trin II	73	3,0 / 14,9	16,4	38,4	17,8	15,1	11,0
Specialundervisning, fx undervisning for ordblinde	24	1,0 / 5,0	16,7	29,2	25,0	20,8	4,2
Erhvervsuddannelse, grundforløb	52	2,2 / 10,8	42,3	34,6	5,8	1,9	15,4
Erhvervsuddannelse, hovedforløb	31	1,3 / 6,4	29,0	45,2	6,5	6,5	12,9
Højere forberedelses -kursus (HF)	56	2,3 / 11,6	17,9	41,1	21,4	10,7	8,9
Gym, HHX, HTX	8	0,3 / 1,7	0,0	50,0	25,0 ¹⁷	0,0	25,0
Åbent Universitet	6	0,2 / 1,2	0,0	16,7	17,7	66,7	0,0
Bachelor eller kandidatuddannelse	20	0,8 / 4,1	0,0	45,0	20,0	30,0	5,0
Anden uddannelse ¹⁸	140	5,8 / 28,6	12,1	42,9	22,9	15,0	6,4

¹⁵ Tallene er beregnet på baggrund af de besvarede skemaer. De skemaer, hvor der ikke er svaret på, om man tager uddannelse eller ikke, er ikke med i procentberegningerne. Hvis de indgik, ville procentandelen formodentlig være større.

¹⁶ 5 respondenter har angivet at være under 18. Disse er ikke medtaget, hvorfor tallene ikke summerer præcis til 100%. Tallene repræsenterer den procentvise andel af dem, der tager pågældende uddannelse.

¹⁷ Begge respondenter har angivet at være i gang med både "HF" og "Gymnasium, HHX, HTX, hvilket ikke kan være rigtigt.

¹⁸ Omfatter en mængde forskellige aktiviteter af uddannelsesmæssig art og aktiviteter af mere hobbypræget karakter. Uddannelse og kursusvirksomhed, der involverer computere samt AMU og AMU-lignende forløb, er de oftest forekommende.

Som det fremgår, er de fleste i gang med at oparbejde helt grundlæggende skolekundskaber, hvilket den relativt store tilslutning til FVU og AVU indikerer (se note 4). Et relativt stort antal tager HF.

Ifølge besvarelsene er 83 indsatte i gang med en erhvervsuddannelse, grund- eller hovedforløb. 8 har dog svaret, at de er i gang med begge dele. Det rigtige antal er derfor formodentlig, at 75 indsatte er i gang med en erhvervsuddannelse. Heraf har de 67 mindre end 1 år tilbage af deres afsoning. De resterende har mellem 1 og 5 år tilbage. Undersøgelsen kan ikke vise, om den resterende afsoningstid for disse indsatte er tættere på 1 år, end den er på 5 år. Deltagelse i erhvervsuddannelse forudsætter som hovedregel, at de indsatte er bevilliget frigang, det vil sige, at de har tilladelse til at deltage i uddannelsesaktiviteter uden for fængslet.

Materialet peger i retning af, at det er blandt de yngste aldersgrupper, at tilslutningen til FVU er størst, og at tilslutningen til AVU er størst i aldersgruppen 25 til 34 år, hvilket harmonerer med, at det er blandt de yngste, at det oftest forekommer, at de ikke har gennemført grundskole. Videre må det bemærkes, at når den største tilslutning til AVU findes blandt indsatte i aldersgruppen 25-34 år, indikerer det, at disse indsatte endnu ikke har opnået et kundskabsniveau svarende til folkeskolens afgangsprøve.

Tilslutningen til erhvervsuddannelsernes grundforløb er størst hos den yngste aldersgruppe, om end det kun er 52 indsatte fra denne aldersgruppe, der er i gang med en erhvervsuddannelse.

Til sammenligning peger 630 indsatte - svarende til 26,2% af det samlede antal indsatte - i denne undersøgelse på erhvervsuddannelse som et ønske til fremtidigt uddannelsesstilbud i fængslerne (se kapitel XI).

I betragtning af at de indsatte samlet set udgør en gruppe, der i uddannelsesmæssig sammenhæng ville være tiltrukket af en faglig uddannelse frem for en bogligt orienteret uddannelse (se fx Koudahl 2004/06), peger resultatet således i retning af, at der vil være god grund til at opprioritere mulighederne for, at indsatte kan begynde og eventuelt, afhængig af strafflængde, gennemføre en erhvervsuddannelse eller en uddannelse med et mere praktisk orienteret indhold. Diskussionen bliver fortsat i kapitel XI.

V. De indsatte motiver for at uddanne sig under afsoning

De indsatte er blevet spurgt om deres motiver for at tage uddannelse under afsoning. De er blevet præsenteret for 15 udsagn, som de har skullet vurdere som ”Meget vigtigt”, ”En vis betydning” eller ”Ikke vigtigt”. Spørgsmålet var: ”Tag stilling til følgende udsagn, der alle handler om, hvorfor du har valgt at uddanne dig, mens du er i fængsel”. De indsatte har kunnet afkrydse de udsagn, de har fundet relevante.

Tabel V.1

De indsatte begrundelser for at tage uddannelse under afsoning ¹⁹	Meget vigtigt	En vis betydning	Ikke vigtigt
1. For at bruge tiden til noget fornuftigt og nyttigt	73,1	23,4	3,5
2. For bedre at kunne klare tilværelsen efter løsladelsen	61,8	21,3	16,9
3. For at tilegne mig faglig kundskab	60,9	29,1	10,0
4. For lettere at kunne få job efter løsladelsen	60,6	21,6	17,8
5. For lettere at undgå at begå ny kriminalitet efter løsladelsen	59,4	15,9	24,7
6. For at tilfredsstille min lyst til at lære	54,5	33,8	11,6
7. For at bruge denne uddannelse som overgang til uddannelse efter løsladelsen	53,5	25,2	21,3
8. For at få eksamen/forbedre karakterer	50,2	27,3	22,5
9. For at gøre afsoningen lettere	48,0	35,8	16,2
10. Fordi det er bedre end at arbejde i fængslet	36,7	26,4	37,0
11. For at styrke min selvtillid	36,4	33,9	29,6
12. For at få større frihed	35,8	28,9	35,3
13. Fordi jeg ville deltage i det sociale miljø på skolen	22,3	32,4	45,2
14. Fordi jeg blev opfordret til det	10,5	19,1	70,3
15. Fordi jeg havde venner som også tager/tog uddannelse	7,8	17,8	74,4

I ovenstående tabel er besvarelsene ordnet således, at det, som de indsatte har vurderet som vigtigst, kommer først, og det mindst vigtige til sidst.

For at få et større overblik over de indsatte begrundelser for at tage uddannelse under afsoning, er der foretaget en faktoranalyse. I denne analyse bliver angivelserne af motiver for deltagelse i uddannelse sammenfattet således, at faktorer, der viser sig at hænge statistisk sammen med hinanden (korrelerer), bliver grupperet. Der er anvendt en principal komponentanalyse

¹⁹ Antallet af besvarelser varierer fra N=617 til N=736 i alle analyserne i dette afsnit. Variationen fremkommer formodentlig fordi, nogle indsatte har sprunget over spørgsmål, som de har fundet ikke var relevante. Nogle indsatte, der ikke pt. tager uddannelse, men som enten har været i gang eller skal i gang har også svaret på disse spørgsmål.

(Varimax rotation) og Kaisers kriterium for udvælgelse af faktorer (det vil sige faktorer, der har en egenvægt større end 1,0).

Faktoranalysen viser, at man kan forstå de indsatte, der tager uddannelse under afsoning med udgangspunkt i 3 forskellige motivationskategorier:

- I forhold til deres vurdering af uddannelsens betydning for fremtiden
- I forhold til uddannelsens situationsbestemte og sociale funktioner og
- I forhold til uddannelsens bidrag til meningskabelse under afsoning.

Tabel V.2

Motivationskategorier	Grunde til uddannelse	Faktorvægt
Uddannelsens betydning for fremtiden	For bedre at kunne klare tilværelsen efter løsladelsen	0,781
	For lettere at kunne få job efter løsladelsen	0,729
	For lettere at undgå at begå ny kriminalitet efter løsladelsen	0,715
	For at bruge denne uddannelse som overgang til uddannelse efter løsladelsen	0,699
	For at få eksamen/ forbedre karakterer	0,689
	For at tilegne mig faglig kundskab	0,488
Uddannelsens situationsbestemte og sociale funktioner	For at få større frihed	0,696
	Fordi jeg havde venner, som også tog/tager uddannelse	0,653
	Fordi jeg blev opfordret til det	0,646
	Fordi jeg ville deltage i det sociale miljø på skolen	0,619
	Fordi det er bedre end at arbejde i fængslet	0,615
	For at styrke min selvtillid	0,454
Uddannelsens bidrag til meningskabelse under afsoning	For at bruge tiden til noget fornuftigt og nyttigt	0,764
	For at tilfredsstille min lyst til at lære	0,654
	For at gøre afsoningen lettere	0,604

Analysen viser, at de indsatte vurdering af uddannelsens betydning for fremtiden, er den største motivation for at uddanne sig under afsoning. Herefter følger de situationsbestemte og sociale funktioner og endelig uddannelsens betydning for meningskabelse under afsoning. Betydningen af den første kategori er næste dobbelt så stor som af de øvrige.

Sammenlignes de indsattes motiver for at uddanne sig med længden af deres straf fremkommer følgende resultat.

Tabel V.3

De indsattes angivelse af "Meget vigtigt" for motiv til uddannelse under afsoning i forhold til strafflængde ²⁰	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 til 5 år	Mere end 5 år	Tids-ubestemt
1. For at bruge tiden til noget fornuftigt og nyttigt (73,2)	65,6	65,8	72,5	80,0	75,7
2. For bedre at kunne klare tilværelsen efter løsladelsen (61,8)	59,3	50,4	59,4	71,2	73,5
3. For at tilegne mig faglig kundskab (60,9)	46,2	49,0	58,4	71,8	80,0
4. For lettere at kunne få job efter løsladelsen (60,6)	45,2	53,0	60,8	66,1	72,2
5. For lettere at undgå at begå ny kriminalitet efter løsladelsen (59,4)	64,0	52,3	61,5	59,4	67,6
6. For at tilfredsstille min lyst til at lære (54,5)	45,5	51,8	49,7	64,6	70,6
7. For at bruge denne uddannelse som overgang til uddannelse efter løsladelsen (53,5)	48,4	42,2	55,6	59,2	62,5
8. For at få eksamen/forbedre karakterer (50,2)	59,3	42,3	49,1	51,5	75,0
9. For at gøre afsoningen lettere (48,0)	31,0	46,6	48,8	48,3	62,5
10. Fordi det er bedre end at arbejde i fængslet (36,7)	60,7	38,6	36,1	33,1	32,3
11. For at styrke min selvtillid (36,4)	39,3	40,4	34,2	32,4	51,5
12. For at få større frihed (35,8)	55,6	41,0	31,9	31,9	54,5
13. Fordi jeg ville deltage i det sociale miljø på skolen (22,3)	23,1	23,2	20,0	21,6	25,8
14. Fordi jeg blev opfordret til det (10,5)	14,8	11,6	8,9	10,1	13,3
15. Fordi jeg havde venner som også tager/tog uddannelse (7,8)	20,7	10,2	5,3	5,0	23,3

Analysen peger i retning af, at motivationen for deltagelse i undervisning under afsoning i nogen grad varierer i forhold til længden af straffen. Det generelle billede er, at jo længere straf de indsatte har, jo mere betoner de uddannelsens formelle målsætninger: Tilegnelse af faglig kundskab, tilfredsstillelse af lyst til at lære, og de har forhåbning om bedre at kunne klare tilværelsen efter endt afsoning. Samtidig kan betoningen af "at bruge tiden til noget nyttigt" forstås som en erkendelse af,

²⁰ Tallene i parentes repræsenterer resultatet for det samlede antal indsatte, der tager uddannelse.

at når man nu alligevel skal være her i lang tid, så kan man lige så godt få det bedste ud af det, som eksempelvis at uddanne sig.

Indsatte med korte domme betoner i højere grad uddannelses betydning i forhold til at overkomme nogle af de krav, der stilles til indsatte, som eksempelvis beskæftigelsespligten. Næsten 2/3 af de indsatte med de helt korte domme angiver, at den vigtigste motivation for at uddanne sig er, at det er bedre end at arbejde under afsoning, og at deltagelse i uddannelse giver større frihed. Desuden vurderer indsatte med korte domme i højere grad end de øvrige indsatte uddannelse som vigtigt, fordi de i forbindelse med undervisningen kan være sammen med deres venner. De vurderer også i højere grad end indsatte med længere domme, at uddannelse kan medvirke til, at de kan undgå kriminalitet efter endt afsoning.

Det er interessant at konstatere, at jo længere domme, de indsatte har, jo større er tilslutningen til udsagnet ” For lettere at kunne få job efter løsladelsen”. Dette kan muligvis skyldes, at indsatte med korte domme i større udstrækning end indsatte med længere domme, allerede er i arbejde, og at en stor andel heraf skal tilbage til deres arbejde efter endt afsoning, mens indsatte med lange domme oftere ikke har et arbejde, de kan vende tilbage til efter endt afsoning.

For indsatte med tidsubestemt straf gælder tilsyneladende særlige forhold, hvad angår motivation for uddannelse. De er generelt betydelig mere motiveret i forhold til deltagelse i uddannelse. Hvor motivationen hos de indsatte med korte domme generelt ligger under gennemsnittet for den samlede fangebefolkning, er motivationen hos indsatte med tidsubestemte domme generelt over gennemsnittet. En mulig forklaring på denne forskel kan være, at fordi straffen er tidsubestemt, så er det påtrængende for disse indsatte, at gøre hverdagen i fængslet så meningsfuld som muligt, hvorfor alle aktiviteter – herunder uddannelse - der kan medvirke til at bryde den monotone fængselshverdag, bliver vurderet positivt.

En indikation herpå kunne være, at kun hver tredje indsat med tidsubestemt straf vurderer, at motivet for valg af uddannelse er, at det er bedre end at arbejde, samtidig med at det er den gruppe, der generelt vurderer uddannelse mest positivt, sammenlignet med de øvrige indsatte.

Interviews med indsatte og med lærere i fængselsskolerne (Koudahl 2006) peger i retning af, at det blandt de indsatte er en væsentlig motivationsfaktor for deltagelse i undervisning under afsoning, at det giver mulighed for at komme væk fra afdelingen og for at være sammen med andre indsatte fra andre afdelinger, som de ellers ikke har mulighed for at være sammen med. Muligheden for at være sammen med lærerne, der af mange indsatte bliver betragtet, som nogle man kan tale med og i nogen grad betro sig til, hvilket de indsatte ikke mener de kan gøre til fængselsbetjentene

på afdelingerne (Se også Lauesen 1998), viser sig også i førnævnte interviewundersøgelser at være en væsentlig motivation for deltagelse i undervisning. Det er derfor noget overraskende, at det kun er ca. hver femte indsat, der angiver ”meget vigtigt” til udsagnet ” Fordi jeg ville deltage i det sociale miljø på skolen”. På den anden side kan den store tilslutning til udsagnet ” For at bruge tiden til noget fornuftigt og nyttigt” være en indikation på netop disse forhold. Spørgsmålet kan ikke belyses yderligere på baggrund af denne undersøgelse, men det vil blive undersøgt nærmere i en kommende undersøgelse.

Sammenlignes de indsattes angivelser af motiv for at tage uddannelse under afsoning med den resterende afsoningstid fremkommer følgende resultat.

Tabel V.4

De indsattes angivelse af ”Meget vigtigt” for motiv til uddannelse under afsoning i forhold til resterende afsoningstid ²¹	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 til 5 år	Mere end 5 år
1. For at bruge tiden til noget fornuftigt og nyttigt (73,2)	65,8	74,9	75,1	72,0
2. For bedre at kunne klare tilværelsen efter løsladelsen (61,8)	56,2	64,5	63,4	66,7
3. For at tilegne mig faglig kundskab (60,9)	54,9	62,9	58,6	75,0
4. For lettere at kunne få job efter løsladelsen (60,6)	52,9	67,3	64,1	53,3
5. For lettere at undgå at begå ny kriminalitet efter løsladelsen (59,4)	55,2	67,9	56,2	51,1
6. For at tilfredsstille min lyst til at lære (54,5)	52,5	51,4	56,1	63,8
7. For at bruge denne uddannelse som overgang til uddannelse efter løsladelsen (53,5)	44,4	57,9	58,8	54,5
8. For at få eksamen/forbedre karakterer (50,2)	43,8	52,5	50,0	61,0
9. For at gøre afsoningen lettere (48,0)	45,9	44,1	47,8	55,3
10. Fordi det er bedre end at arbejde i fængslet (36,7)	41,1	38,2	30,9	42,9
11. For at styrke min selvtillid (36,4)	37,8	37,2	28,5	50,0
12. For at få større frihed (35,8)	40,4	35,7	28,4	38,1
13. Fordi jeg ville deltage i det sociale miljø på skolen (22,3)	20,7	22,8	20,6	12,2
14. Fordi jeg blev opfordret til det (10,5)	11,9	9,1	8,0	14,6
15. Fordi jeg havde venner som også tager/tog uddannelse (7,8)	7,2	6,1	6,5	9,8

For de indsatte med mindre end 3 måneder tilbage af afsoningen gælder det, at de på alle områder, bortset fra 2, ligger under gennemsnittet for det samlede antal indsatte. De mener stadig, at det er værd at tage uddannelse, fordi det er bedre end at arbejde. Desuden er de i lidt højere grad

²¹ Tallene i parentes repræsenterer resultatet for den samlede fangebefolkning.

end de øvrige, blevet opfordret til at tage uddannelse. Forskellen er dog ikke specielt markant. Man kan tolke det i den retning, at når de indsatte står lige foran løsladelse, falder motivationen generelt i forhold til at deltage i uddannelse.

For de indsatte, der har mellem 3 måneder og et år tilbage af deres afsoning, er motivationen for deltagelse i undervisning specielt knyttet sammen med en forventning om, at uddannelse kan hjælpe dem til at leve en kriminalitetsfri tilværelse med arbejde eller uddannelse efter løsladelsen. De mere uformelle forhold omkring undervisningen, ser ikke ud til at have den store betydning.

For indsatte, der har lange domme, er motiverne for at deltage i uddannelse tilsyneladende koncentreret omkring uddannelsens formelle målsætninger: Tilegnelse af faglig kundskab, tilfredsstillende lyst til at lære, forbedre karakter og få eksamener etc., mens de begrundelser, der retter sig mod tiden efter løsladelsen, ikke spiller den væsentligste rolle. Det er særligt bemærkelsesværdigt, at udsagnet "For at styrke min selvtillid" har tilslutning hos halvdelen af de indsatte med lange domme. Gennemsnittet for alle indsatte er 36,4%.

Hvis besvarelsene organiseres efter faktoranalysens resultater, fås følgende resultat:

Tabel V.5

De indsatte angivelse af "Meget vigtigt" for motiv til uddannelse under afsoning i forhold til resterende afsoningstid	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 til 5 år	Mere end 5 år
2. For bedre at kunne klare tilværelsen efter løsladelsen ²² (61,8)	56,2	64,5	63,4	66,7
4. For lettere at kunne få job efter løsladelsen (60,6)	52,9	67,3	64,1	53,3
5. For lettere at undgå at begå ny kriminalitet efter løsladelsen (59,4)	55,2	67,9	56,2	51,1
7. For at bruge denne uddannelse som overgang til uddannelse efter løsladelsen (53,5)	44,4	57,9	58,8	54,5
8. For at få eksamen/forbedre karakterer (50,2)	43,8	52,5	50,0	61,0
3. For at tilegne mig faglig kundskab (60,9)	54,9	62,9	58,6	75,0
12. For at få større frihed (35,8)	40,4	35,7	28,4	38,1
15. Fordi jeg havde venner som også tager/tog uddannelse (7,8)	7,2	6,1	6,5	9,8
14. Fordi jeg blev opfordret til det (10,5)	11,9	9,1	8,0	14,6
13. Fordi jeg ville deltage i det sociale miljø på skolen (22,3)	20,7	22,8	20,6	12,2
10. Fordi det er bedre end at arbejde i fængslet (36,7)	41,1	38,2	30,9	42,9
11. For at styrke min selvtillid (36,4)	37,8	37,2	28,5	50,0
1. For at bruge tiden til noget fornuftigt og nyttigt (73,2)	65,8	74,9	75,1	72,0
6. For at tilfredsstille min lyst til at lære (54,5)	52,5	51,4	56,1	63,8
9. For at gøre afsoningen lettere (48,0)	45,9	44,1	47,8	55,3

Samlet set tyder det på, at jo længere domme de indsatte har, jo større betydning for deltagelse i undervisning har de fremtidsorienterede og meningsskabende motivationsfaktorer, mens de sociale og situationsbestemte ikke i samme grad bliver vægtet. Derimod ser det ud til, at de sociale og situationsbestemte motivationsfaktorer især har betydning for indsatte med kortere domme.

Sammenlignes de indsatte motiver for at tage uddannelse under afsoning med deres alder fås følgende resultat:

²² Tallene i parentes repræsenterer resultatet for den samlede fangebefolkning.

Tabel V.6

De indsatte angivelse af "Meget vigtigt" for motiv til uddannelse under afsoning i forhold til alder ²³	18-24	25-34	35-44	45-54	Alder ikke angivet
1. For at bruge tiden til noget fornuftigt og nyttigt (73,2)	71,3	74,7	70,3	78,7	68,8
2. For bedre at kunne klare tilværelsen efter løsladelsen (61,8)	59,5	63,5	69,2	45,3	65,5
3. For at tilegne mig faglig kundskab (60,9)	52,1	64,3	64,0	67,1	57,7
4. For lettere at kunne få job efter løsladelsen (60,6)	63,7	61,2	65,3	46,2	59,8
5. For lettere at undgå at begå ny kriminalitet efter løsladelsen (59,4)	63,7	60,1	60,7	39,4	64,8
6. For at tilfredsstille min lyst til at lære (54,5)	42,9	53,9	64,2	68,7	48,9
7. For at bruge denne uddannelse som overgang til uddannelse efter løsladelsen (53,5)	62,7	54,7	57,4	38,7	43,0
8. For at få eksamen/forbedre karakterer (50,2)	61,2	52,9	46,3	29,0	44,9
9. For at gøre afsoningen lettere (48,0)	42,7	48,8	47,9	50,6	50,6
10. Fordi det er bedre end at arbejde i fængslet (36,7)	30,8	39,8	29,6	30,0	50,6
11. For at styrke min selvtillid (36,4)	34,0	33,5	40,7	35,1	46,3
12. For at få større frihed (35,8)	38,4	37,1	26,9	26,8	44,6
13. Fordi jeg ville deltage i det sociale miljø på skolen (22,3)	27,0	20,7	25,5	12,5	23,3
14. Fordi jeg blev opfordret til det (10,5)	9,9	9,5	12,0	5,9	17,8
15. Fordi jeg havde venner som også tager/tog uddannelse (7,8)	7,9	7,2	5,7	3,0	15,6

Resultatet peger i retning af, at blandt de ældste indsatte bliver uddannelse primært brugt til at fylde afsoningstiden ud. Det er ikke ambitioner om at forbedre uddannelses- og jobmuligheder, der motiverer til uddannelse. Snarere er det at lære noget nyt og oplevelsen af at være i en læreproces, der i sig selv er motiverende. Tilsyneladende forbinder de ældste indsatte disse forhold med, at anvende afsoningstiden til noget fornuftigt og nyttigt. Uddannelsens bidrag til at forhindre, at de begår ny kriminalitet efter endt afsoning, har kun marginal betydning.

Blandt de yngste indsatte ser det ud til, at de primære motivationsfaktorer for at tage uddannelse under afsoning i højere grad er forbundet med muligheden for at forberede sit eksamensresultat og mulighederne for at uddanne sig efter afsoning. Det ser ud til, at de yngste indsatte i højere grad end de ældste forbinder det, at gennemføre en uddannelse med at kunne undgå at begå ny kriminalitet efter løsladelsen. Desuden ser det ud til, at det sociale aspekt ved uddannelse tillægges større betydning blandt de yngste indsatte end blandt de ældre.

²³ Antallet varierer mellem 736 og 617. Variationen fremkommer fordi, de indsatte har afkrydset de kategorier, der selv har fundet relevante. Tallene i parentes repræsenterer resultatet for den samlede fangebefolkning.

Forskellene til de indsatte i aldersgruppen mellem 25 og 44 år er minimale: Deltagelse i uddannelse bliver primært forbundet med mulighederne for at kunne klare sig efter løsladelsen. Denne mulighed bliver tilsyneladende forbundet både med uddannelsens betydning i forhold til at fortsætte uddannelse efter afsoning og i forhold til at få sig et arbejde.

Organiseres resultatet som ovenfor i forhold til resultatet af faktoranalysen fremkommer følgende tabel:

Tabel V.7

De indsatte angivelse af "Meget vigtigt" for motiv til uddannelse under afsoning i forhold til alder ²⁴	18-24	25-34	35-44	45-54	Alder ikke angivet
2. For bedre at kunne klare tilværelsen efter løsladelsen (61,8)	59,5	63,5	69,2	45,3	65,5
4. For lettere at kunne få job efter løsladelsen (60,6)	63,7	61,2	65,3	46,2	59,8
5. For lettere at undgå at begå ny kriminalitet efter løsladelsen (59,4)	63,7	60,1	60,7	39,4	64,8
7. For at bruge denne uddannelse som overgang til uddannelse efter løsladelsen (53,5)	62,7	54,7	57,4	38,7	43,0
8. For at få eksamen/forbedre karakterer (50,2)	61,2	52,9	46,3	29,0	44,9
3. For at tilegne mig faglig kundskab (60,9)	52,1	64,3	64,0	67,1	57,7
12. For at få større frihed (35,8)	38,4	37,1	26,9	26,8	44,6
15. Fordi jeg havde venner som også tager/tog uddannelse (7,8)	7,9	7,2	5,7	3,0	15,6
14. Fordi jeg blev opfordret til det (10,5)	9,9	9,5	12,0	5,9	17,8
13. Fordi jeg ville deltage i det sociale miljø på skolen (22,3)	27,0	20,7	25,5	12,5	23,3
10. Fordi det er bedre end at arbejde i fængslet (36,7)	30,8	39,8	29,6	30,0	50,6
11. For at styrke min selvtilid (36,4)	34,0	33,5	40,7	35,1	46,3
1. For at bruge tiden til noget fornuftigt og nyttigt (73,2)	71,3	74,7	70,3	78,7	68,8
6. For at tilfredsstille min lyst til at lære (54,5)	42,9	53,9	64,2	68,7	48,9
9. For at gøre afsoningen lettere (48,0)	42,7	48,8	47,9	50,6	50,6

Analysen viser, at de meningskabende motivationsfaktorer især er vigtige for de ældste indsatte, og tendensen er, med enkelte afvigelser, at jo yngre de indsatte er, desto mindre betydning tilskrives de meningskabende motivationsfaktorer. Derimod tillægger de yngre indsatte overvejende de motivationskategorier, der har med uddannelsens betydning for fremtiden at gøre, den største betydning, ligesom uddannelsens situationsbestemte og sociale funktioner ser ud til at betyde mest for de yngste indsatte, mens de ikke i samme grad tillægges betydning af de ældre indsatte.

²⁴ Tallene i parentes repræsenterer resultatet af det samlede antal indsatte, der har svaret på spørgsmålene..

Resultatet ligger i logisk forlængelse af, at det er de yngste indsatte, der har den ringeste uddannelsesmæssige baggrund, og således objektiv set har det største behov for at uddanne sig.

En anden mulig forklaring på at det er blandt de yngste indsatte, at uddannelsens betydning for fremtiden fremhæves, kan søges i det forhold, at de som indsatte er i en helt ny situation i forhold til overhovedet at deltage i uddannelsesmæssige aktiviteter, end de er uden for murene. Som tidligere nævnt har mange af de indsatte problematiske uddannelseshistorier med sig.

Uddannelsessystemet er det sted, hvor mange af dem har indkasseret nogle af tilværelsens helt store nederlag.

Når de er fængslede, kan uddannelse muligvis fremstå som knap så skræmmende, fordi de ved, at de kommer til at uddanne sig med andre, der har lignende typer af uddannelseserfaringer, og fordi undervisningen er tilrettelagt specifikt med henblik på dem som målgruppe. Interviews med indsatte kan i nogen grad støtte op om denne tese (Koudahl 2006), der vil blive undersøgt nærmere i kommende kvalitativt baserede undersøgelser.

VI. Vurdering af de tilbudte uddannelser

De indsatte, der tager uddannelse under deres afsoning, er blevet spurgt om, hvordan de vurderer den uddannelse, der tilbydes, samt de forhold som den tilbydes under. De har haft mulighed for at svare på 12 forskellige udsagn med angivelse af, i hvilken grad de tilslutter sig de enkelte udsagn.

Tabel VI.1

Hvordan vurderer du uddannelsen i fængslet ²⁵ ?	Helt enig	Delvis enig	Usikker	Delvis uenig	Helt uenig
1. Jeg er tilfreds med undervisningen	29,8	26,7	13,6	11,6	18,2
2. Kravene er for store	5,9	10,2	21,3	19,3	43,3
3. I fængslet bliver der taget hensyn til, at jeg vil uddanne mig	25,5	21,8	16,7	11,7	24,4
4. Arbejds mængden er tilpas	21,1	27,4	22,4	10,9	18,2
5. Kravene er for små	17,5	21,1	26,4	14,3	20,8
6. Nogle af fagene er for svære	9,1	11,5	24,9	18,1	36,4
7. Det er for megen lærerstyret undervisning	5,8	11,2	22,4	18,3	42,3
8. Undervisningen er tilpasset mine behov	27,4	25,6	16,4	11,6	18,9
9. Det er for meget gruppearbejde	4,6	6,3	24,4	14,6	50,3
10. Der er for dårlig adgang til computere (PC'er)	49,0	11,8	13,1	5,5	20,5
11. Lærerne har stor PC/IT kompetence	21,4	15,2	39,9	7,5	15,9
12. Jeg er tilfreds med den uddannelse, jeg er i gang med	43,3	15,2	17,2	5,6	18,7

Generelt er de indsatte tilfredse med de uddannelser, der tilbydes i fængsler og arresthuse. Næsten 60% af de indsatte afkrydser ”enig” eller ”delvis enig” ved udsagnet ”Jeg er tilfreds med undervisningen”.

En krydstabulering viser, at de mest tilfredse indsatte findes blandt indsatte over 45 år. Her angiver 40% at være ”enig” i udsagnet: ”Jeg er tilfreds med undervisningen og 56% er helt enige i udsagnet ”Jeg er tilfreds med den uddannelse jeg er i gang med”. Til sammenligning gælder det for 41% af de yngste indsatte. Den ældste gruppe indsatte er samtidig den aldersgruppe, der er mindst enig i, at ”Kravene er for store” (54,3%) og den aldersgruppe der er mest enig i, at ”Uddannelsen er tilpasset mine behov” (44,1%). Til sammenligning er det kun 27,2% af de indsatte i aldersgruppen 18-24 år, der mener, at ”Uddannelsen er tilpasset mine behov”. Ud fra den betragtning, at det

²⁵ Antallet af besvarelser varierer fra N=589 til N=674. Variationen fremkommer formodentlig fordi, nogle indsatte har sprunget de spørgsmål over, som de ikke har fundet relevante.

tilsyneladende er de yngste grupper af indsatte, der har det ringeste uddannelsesniveau og at man kan formode, at en hurtig og koncentreret uddannelsesmæssig indsats kan medvirke til, at de kan få job eller komme i gang eller fortsætte en uddannelse efter endt afsoning, peger resultaterne i retning af, at der kunne være behov for at fokusere indsatsen endnu mere på de yngste indsatte.

En måling på de rene tal viser, at 48% er "helt- eller delvis uenig" i, at nogle af fagene er for svære, mens kun 20% er "helt- eller delvis enig i samme udsagn. Målt på de rene tal peger resultaterne i retning af, at det store flertal blandt de indsatte opfatter, at kravene er tilpas, at nogle af fagene er for svære, og at undervisningsformen er tilfredsstillende. 43,3% er helt enig i udsagnet "Jeg er tilfreds med den uddannelse, jeg er i gang med".

Til gengæld vurderer en meget stor andel af de indsatte, at adgangen til computere er for dårlig. Godt 60% af de indsatte er "delvis enig" eller "helt enig" i udsagnet om at, "Der er for dårlig adgang til computere (PC'er)".

Som allerede nævnt, er undervisningsforholdene i mange arresthuse langt fra optimale, og der er sjældent egentlige skoler i arresthusene, hvilket indebærer at adgangen til computere i arresthusene er begrænset. Desuden er de indsatte i arresthusene netop arrestanter, og de er som sådan indsat, mens deres sag forberedes eller kører. De har derfor ikke adgang til computer, hvis det vurderes, at de kan påvirke sagens forløb eksempelvis gennem at have kontakt med personer uden for murene via internettet.

I alle fængsler findes der skoleafdelinger. Der er derfor lavet en analyse af besvarelserne på udsagnet "Der er for dårlig adgang til computere (PC'er) på de indsatte i fængslerne alene. Andelen af indsatte i fængslerne, der er "enig" i udsagnet, varierer fra 28,6% til 70,3%. Andelen af indsatte, der har angivet, at de er "helt uenig" i samme udsagn, varierer fra 7,4 til 53,1%. Den meget store variation i besvarelserne kunne pege i retning af, at de indsattes adgang til computere og/eller forvaltningen af, hvilke kriterier, der gælder for adgang til computere, er forskellig fængslerne imellem.

Der kan synes at være et paradoks vedrørende spørgsmål 7, "Der er for meget lærerstyret undervisning", og spørgsmål 9, "Der er for meget gruppearbejde". Begge spørgsmål afkræftes af et stort flertal blandt de indsatte (Henholdsvis 42,3% og 50,3%).

Analyserne viser, at dette mulige paradoks ikke kan forklares med henvisning til hverken alder, domslængde eller fængslingsgrundlag.

Forklaringen skal formodentlig søges i det forhold, at uddannelse forvaltes forskelligt på de enkelte fængselsskoler. Målt på fængslerne alene (og altså fra regnet arresthuse og pensioner, der

som nævnt i reglen ikke har selvstændige skoleafdelinger) varierer tilslutningen til "helt uenig" i forhold til udsagnet "Der er for meget lærerstyret undervisning" fra 12% til 57,7%. Tilsvarende varierer tilslutningen til "helt uenig" til udsagnet "Der er for meget gruppearbejde" fra 29,4% til 76%. Tilslutningen til "helt uenig" til udsagnet "Undervisningen er tilpasset mine behov" varierer fra 4,2% til 42,1%. Tilslutningen til "enig" i samme udsagn varierer fra 11,8% til 46,2%.

At uddannelse og undervisning forvaltes forskelligt på de forskellige fængsler underbygges af en analyse af, hvad der gemmer sig bag besvarelserne af spørgsmål 3: "I fængslet bliver der taget hensyn til, at jeg vil uddanne mig". Analysen er som den foregående alene foretaget blandt fængslerne. Resultaterne viser, at andelen af indsatte der er helt uenig i dette udsagn varierer fra 7% til 48%. Tilsvarende varierer andelen af indsatte, der er helt uenig i samme udsagn fra 6,5% til 50%. En anden mulig forklaring kan være, at fangebefolkningen er forskelligt sammensat på de forskellige institutioner, hvilket kan betyde, at deres behov for undervisningens tilrettelæggelse er forskellige. Desuden er der en tendens til, at de indsatte i de lukkede fængsler i overvejende grad er uenig i, at der tages hensyn til, at de vil uddanne sig.

I rapporten "Uddannelse i fængslerne. Hvad siger de indsatte"? (Koudahl 2010) er der fulgt op på denne formodning, at undervisning og uddannelse, herunder kriterier for adgang til computere, forvaltes forskelligt på de enkelte fængsler.

VII. Problemer i forhold til at uddanne sig

De indsatte er blevet spurgt om, der er forhold under afsoningen, der skaber problemer i relation til den uddannelse, de er i gang med. Spørgsmålet er besvaret af 580 indsatte, og besvarelsene fremgår af tabellen nedenfor (Skemaet er ordnet i forhold til besvarelsene. Se Bilag 4).

Tabel VII.1

Giver nogle af disse forhold problemer i forhold til den uddannelse, du er i gang med, mens du er i fængsel? (N=580)	
Utilstrækkelig adgang til computer	60,7
Manglende ro i fængslet	35,9
Overførsel under afsoning	33,4
Sikkerhedsrutinerne i fængslet	28,3
Utilstrækkelig adgang til litteratur	28,3
Afsoningen afsluttes, før jeg får færdiggjort uddannelsen	27,8
Mine egne regne- eller matematikvanskeligheder	16,4
Mine egne læse- eller skrivevanskeligheder	15,2

Godt 60% angiver, at utilstrækkelig adgang til computer er det enkeltforhold, der skaber størst problemer i relation til uddannelse under afsoning, hvilket er i overensstemmelse med de besvarelser, der fremkom i det foregående kapitel. Men tallet dækker over store forskelle fængslerne imellem. Målt alene på fængslerne varierer tilslutningen til udsagnet fra 27,3% til 80%, hvilket kunne pege i retning af, at der eksisterer store forskelle i de indsatte adgang til computere på de enkelte fængsler. Der er en tendens til, at det er på de lukkede fængsler, at de indsatte mener, at utilstrækkelig adgang til computere skaber problemer i forhold til uddannelse, men den er ikke entydig. På nogle af de åbne fængsler er der flere der mener, at dette er tilfældet, end der er på nogle af de lukkede fængsler. På baggrund af denne undersøgelse må det derfor konkluderes, at der tilsyneladende eksisterer meget forskellig forvaltning af adgang til computer på de enkelte fængsler, uanset om de er lukkede eller åbne. Problemstillingen er videre analyseret i Koudahl 2010.

Mere end hver tredje indsatte angiver, at manglende ro er et problem i forhold til uddannelse. Af de mulige svarkategorier er det færrest indsatte, der fremhæver deres egne indlæringsvanskeligheder som en forhindring i forhold til deres uddannelse.

VIII. Begrundelser for ikke at tage uddannelse under afsoning

De indsatte, der har angivet at de ikke tager uddannelse under afsoning, er blevet spurgt om grunden hertil. De har kunnet afkrydse 7 forskellige svarkategorier samt kategorien ”andre”, og de har haft mulighed for selv at angive deres begrundelse (Se Bilag 4). Resultatet fremgår af tabel VIII.1:

Tabel VIII.1

Begrundelse	N	%-del af de der ikke tager uddannelse ²⁸	I Vare-tægt ²⁹	Med dom	I Forva-ring	Alder ³⁰ 18-24	Alder 25-34	Alder 35-44	Alder 45-	Alder ikke angivet
Har ikke fået information om uddannelsesmuligheder	630	38,8	49,4	35,7	26,3	23,8	33,2	18,3	12,2	11,7
Fængslet har ikke tilbud om uddannelse, der passer mig	600	36,6	35,5	36,8	52,6	19,8	33,2	22,0	11,7	13,0
Jeg er ikke interesseret i at tage uddannelse	370	22,6	15,3	24,9	31,6	23,2	27,0	20,5	18,9	10,3
Uddannelses- og studieforholdene er dårlige	314	19,3	15,8	19,9	47,4	16,2	34,1	23,6	12,4	13,4
Jeg har en uddannelse, der er god nok	209	12,9	8,3	14,6	5,3	11,5	32,1	26,3	20,6	9,6
Jeg synes, at jeg har for svært ved at lære	153	9,4	7,8	9,2	31,6	22,9	22,9	18,3	15,7	20,3
Uddannelse giver mig ikke nok udbytte ift. indsatsen	53	3,3	2,0	3,3	15,8	20,8	34,0	20,8	9,4	15,1
Andre forhold ³¹	369	22,7	21,6	22,9	15,8	18,7	38,5	19,8	16,0	6,8

Den hyppigst forekommende begrundelse under ”Andre forhold” er, at den resterende afsoningstid er for kort/for kort dom.

Den mest udbredte begrundelse for ikke at tage uddannelse under afsoning er, at de indsatte ikke har fået information om mulighederne. Antallet varierer i relation til fængslingsgrundlaget,

²⁸ Der er et bortfald på mellem 287 og 298. De angivne tal er baseret på de, der har svaret på spørgsmålet (mellem 1625 og 1640).

²⁹ Antallet der har tilsluttet sig en given begrundelse fordelt efter fængslingsgrundlag

³⁰ Procentvis angivelse af hvor mange i en given aldersgruppe, der er enig i en given begrundelse

³¹ Herunder at den indsatte afventer dom, at den resterende afsoningstid er for kort, at han ikke kan få tilladelse, at der er ventetid på skolen etc.

således at en større andel af arrestanterne end af de øvrige grupper angiver, at de ikke har fået information om mulighederne for uddannelse. Man kan forestille sig, at arrestanterne kan opleve sig i en presset situation, og at de derfor kan have svært ved at kapere de mange informationer og indtryk, som varetægtsfængslingen giver dem. Derfor kan de have fået information om uddannelse, men de kan måske ikke huske det. Det er dog stadig en meget stor andel af det samlede antal indsatte, der angiver at de ikke har fået information, lidt over ¼ af det samlede antal indsatte (630), der har besvaret spørgeskemaet, og næsten 4 ud af 10 af dem, der ikke tager uddannelse under afsoning.

Det er Kriminalforsorgens målsætning, at indsatte skal have mulighed for uddannelse på samme måde, som der er tilbud til voksne uden for murene, men besvarelsene i denne undersøgelse tyder på, at dette ikke er tilfældet i praksis. I betragtning af, at uddannelse tildeles en central plads i Kriminalforsorgens målsætning om normalisering og resocialisering af de indsatte, er det et alvorligt problem, at en meget stor andel af de indsatte tilsyneladende slet ikke er blevet informeret om mulighederne for at uddanne sig under afsoning. Som nævnt i rapportens indledende afsnit har Danmark tilsluttet sig internationale konventioner og er underlagt internationale regler, der forpligter Kriminalforsorgen til, at gøre uddannelse tilgængelig også for indespærrede medborgere (Fx De Europæiske fængselsregler, UNESCO's anbefalinger om voksenuddannelse og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (jvf Nordisk ministerråd 2003 :183ff)). I den udstrækning at undersøgelsens resultater, hvad angår den manglende information til de indsatte om mulighederne for uddannelse, er korrekte, er disse anbefalinger og konventioner ikke i alle tilfælde fulgt.

36,6% af den andel af de indsatte, der ikke tager uddannelse, begrundet det med, at fængslet ikke har uddannelse der "passer mig". Besvarelsene kan naturligvis dække over en mangfoldighed af konkrete begrundelser, men i sammenhæng med andre af denne rapportens analyser, peger også dette resultat i retning af, at der eksisterer et uopfyldt uddannelsesbehov. Dette kunne formodentlig i nogen grad imødekommes, hvis udbuddet af faglig undervisning, herunder egentlige erhvervsuddannelser og AMU, fik en mere central placering.

Næsten hver 5. indsatte angiver, at uddannelses- og studieforholdene er for dårlige. Denne undersøgelse giver ikke mulighed for nærmere at klarlægge, hvori disse mangler konkret består, men det er givet, at det forhold, at alle fængslernes funktioner skal rummes indenfor et begrænset (indhegnet) areal, er med til at sætte en meget håndfast grænse for, hvilke faciliteter der kan tilbydes. Uddannelsesfaciliteterne i arresthusene er som allerede nævnt i mange tilfælde

mangelfulde. Sammenholdt med at ca. hver tredje af de indsatte, der tager uddannelse under afsoning, har angivet at manglende ro i fængslet, overførsel under afsoning og utilstrækkelig adgang til litteratur (se :48), må det formodes, at disse forhold også spiller en rolle for de indsatte, der ikke er i gang med uddannelse under afsoning.

Det er en relativ større andel af de yngste indsatte, der som begrundelse for ikke at tage uddannelse angiver, at de har for svært ved at lære. Ca. hver 5. af de yngste indsatte angiver, at de ikke tager uddannelse under afsoning, fordi de ikke får nok udbytte i forhold til indsatsen. Sammenlignet med de øvrige analyser peger resultatet i retning af, at der er grund til at have særligt fokus på de yngste indsatte, der både har de største læringsvanskeligheder og den ringeste uddannelsesbaggrund. Denne pointe understreges af, at det er de ældste indsatte, der oftest angiver, at de ikke tager uddannelse under afsoning, fordi de allerede har en uddannelse, der er god nok.

Sammenlignes de indsattes begrundelser for ikke at tage uddannelse under afsoning med længden på deres dom, fremkommer følgende resultat:

Tabel VIII.2

Begrundelse	Under 3 ³² mdr.	3-12 mdr.	Mellem 1 og 5 år	5 år eller mere	Tidsubestemt
Har ikke fået information om uddannelsesmuligheder	31,3	40,6	40,6	33,3	52,1
Fængslet har ikke tilbud om uddannelse, der passer mig	33,5	32,5	39,8	47,5	40,3
Jeg er ikke interesseret i at tage uddannelse	28,4	29,7	19,0	15,0	15,0
Uddannelses- og studieforholdene er dårlige	10,6	14,1	21,9	39,7	22,5
Jeg har en uddannelse, der er god nok	24,4	13,0	11,3	8,6	7,0
Jeg synes, at jeg har for svært ved at lære	7,3	9,9	8,8	11,4	14,1
Uddannelse giver mig ikke nok udbytte ift. indsatsen	1,8	3,9	3,5	3,7	4,2
Andre forhold ³³	20,3	19,0	24,5	25,6	29,6

Analyserne viser, at flere indsatte med lange domme angiver, at fængslet ikke har tilbud om uddannelse, der passer dem, og at de oftest vurderer, at uddannelsesforholdene er for dårlige.

³² Angivet som %-del af indsatte med givne domslængde, der har svaret på spørgsmålet (se tabel VIII.2)

³³ Herunder at den indsatte afventer dom, at den resterende afsoningstid er for kort, at han ikke kan få tilladelse, at der er ventetid på skolen etc.

Det ser desuden ud til, at der gælder helt særlige forhold for de indsatte, der har en tidsubestemt straf. Mere end halvdelen angiver, at de ikke har fået information om muligheden for at tage uddannelse, kun 15% angiver, at de ikke er interesseret i uddannelse under afsoning, og kun 7% mener at have en uddannelse, der er god nok. Det kunne med andre ord synes som om, at indsatte med tidsubestemt straf er den fangegruppe, der på alle måder kunne have mest gavn af at uddanne sig under afsoning, men at de er den gruppe, der er dårligst informeret om mulighederne.

IX. Ønsker om uddannelse under afsoning

De indsatte er blevet spurgt om, hvilke uddannelser, de eventuelt kunne tænke sig at begynde på, mens de afsoner. De har kunnet vælge mellem en række svarmuligheder (Se bilag 4 og 5). Ud over de givne kategorier, har de indsatte kunne skrive "Anden uddannelse". De hyppigst forekommende uddannelser her er IT, arbejdsmarkedsuddannelser og søfartsuddannelser. Besvarelsene viser, at en forsvindende lille andel af de indsatte var interesseret i universitetsuddannelser. Denne kategori er derfor ikke medtaget i nedenstående analyser. Det samme gælder for "Specialundervisning, fx ordblindeundervisning". Desuden er FVU-læsning og matematik slået sammen til en enkelt kategori. Det samme er tilfældet for AVU.

I forhold til de øvrige nordiske landes fængselssystem skiller Danmark sig ud, fordi uddannelse tilbydes til de indsatte, allerede når de er i varetægt, og altså inden de har fået en eventuel dom.

De varetægtsfængslede situation er i forhold til de dømtes noget usikker: De ved ikke hvor lang en dom de eventuelt får, eller om de overhovedet bliver dømt, og der kan være en mængde praktiske problemer, der presser sig på i forbindelse med varetægtsfængsling: Økonomiske, familiære omkring bolig og arbejde etc. Det har derfor været en formodning, at der er forskel på uddannelsesønsker afhængig af fængslingsgrundlaget. Tabellen viser uddannelsesønsker i relation til fængslingsgrundlaget.

Tabel IX.1

Kunne du tænke dig at begynde nogle af de uddannelser, der er listet nedenfor?	Varetægt (N=440)	Dom (N=1403)	Forvaring (N=19)
FVU-samlet (Læsning og matematik)	12,7	10,7	18,9
AVU-samlet (Trin I og II)	9,5	8,3	18,9
Erhvervsuddannelse, Grundforløb	27,9	23,6	21,4
Erhvervsuddannelse, Hovedforløb	27,3	22,5	17,9
Erhvervsuddannelse – samlet ³⁴	30,3	25,2	21,6
Studieforberedende (Gym., HF, HHX, HTX)	13,3	11,2	7,1

Som der fremgår, angår uddannelsesønskerne primært erhvervsuddannelse, og dette uanset fængslingsgrundlaget.

³⁴ Kategorien "Erhvervsuddannelse, samlet" er konstrueret ud fra de to foregående kategorier, således at de indsatte, der har angivet, at de både ønsker "Erhvervsuddannelse, grundforløb" og "Erhvervsuddannelse, hovedforløb" kun figurerer én gang i "Erhvervsuddannelse, samlet".

Overraskende nok viser resultatet, at der blandt de varetægtsfængslede er relativt flere, der ønsker uddannelse under afsoning, hvilket altså ikke umiddelbart understøtter antagelsen om, at det er de, der har fået dom, der primært har ønsker til uddannelse. En forklaring på dette resultat kan være, at en større andel af de varetægtsfængslede allerede er i gang med en uddannelse, inden de er blevet anholdt, end tilfældet er for de dømte. I og med de er varetægtsfængslede, omfatter gruppen formodentlig et antal indsatte, der midlertidigt har måttet afbryde deres uddannelse, fordi de er blevet fængslet. Disse personer kan udmærket tænkes at have svaret, at de gerne vil i gang med en erhvervsuddannelse, mens de er fængslet. Interviews med indsatte kan i nogen grad understøtte denne antagelse (se Koudahl 2006).

Analyserne har hidtil vist, at der i mange sammenhænge er forskel på de yngre og de ældre fangegruppers vurdering af- og indstilling til uddannelse. Generelt har de yngre aldersgrupper kortere uddannelse end de ældre, og de er mere interesseret end de ældre i at tage uddannelse under afsoning, fordi de mener, at de vil blive bedre stillet i forhold til uddannelse og arbejde, når de bliver løsladt. Derfor er der foretaget en analyse af sammenhængene mellem alder og uddannelsesønsker. resultatet fremgår af tabellen:

Tabel IX.2

Kunne du tænke dig at begynde nogle af de uddannelser, der er listet nedenfor? ³⁵	18-24 år (N=421)	25-34 år (N=627)	35-44 år (N=387)	45- år (N=274)	Alder ikke angivet (N=208)	Samlet (N=2405/1917) ³⁶
FVU-samlet (Læsning og matematik)	10,8	12,1	10,7	7,5	15,1	11,2/14,2
AVU-samlet (Trin I og II)	9,2	9,4	8,8	5,7	9,5	8,1/11,1
Erhvervsuddannelse, Grundforløb	31,8	28,5	16,3	5,3	11,6	19,8/24,7
Erhvervsuddannelse, Hovedforløb	32,5	28,4	17,1	10,2	19,7	18,8/23,5
Erhvervsuddannelse, samlet ³⁷	40,0	30,9	17,5	11,5	22,1	26,2/33,0
Studieforberedende (Gym., HF, HHX, HTX)	17,3	13,1	8,5	7,3	6,7	9,3/11,7

³⁵ Ud over de nævnte uddannelsesmuligheder har de indsatte haft mulighed for at anføre deres ønsker til andre uddannelser, jf. spørgeskemaet. Disse er ikke medtaget her, fordi de antalmæssigt er relativt små. 543 indsatte har udfyldt rubrikken "anden uddannelse".

³⁶ Tallene i kolonnen angiver procentdel af det samlede antal respondenter/af dem der har besvaret spørgsmålet.

³⁷ Se noter 32.

Analysen viser, at den mest ønskede uddannelseskategori – uden sammenligning - er erhvervsuddannelse. Afhængig af opgørelsesmetoden ønsker mellem en fjerdedel og en tredjedel af de indsatte at kunne begynde og/eller fuldføre en erhvervsuddannelse.

Sammenlignet med de indsattes alder ser det ud til, at jo yngre de er, desto flere af dem vil gerne i gang med uddannelse. Dette gælder dog ikke for FVU-undervisningen, hvor en lidt større andel af de 25-34 årige ønsker denne, end tilfældet er blandt de 18-25 årige. At det er de ældste indsatte, der har færrest ønsker til uddannelse harmonerer med, at de gennemsnitlig er den gruppe, der har den bedste uddannelsesbaggrund.

Det er bemærkelsesværdigt, at der eksisterer et så stort ønske blandt de indsatte om at kunne tage erhvervsuddannelse. Det peger i retning af, at der blandt store grupper af de indsatte eksisterer et uddannelsesbehov, der, indenfor de eksisterende rammer, ikke umiddelbart kan imødekommes. Det har tidligere været muligt, at gennemføre en erhvervsuddannelse i de danske fængsler. Kravene til de praktikpladser, der er erhvervsuddannelsernes omdrejningspunkt, er imidlertid skærpet i en grad, som fængslerne ikke kan leve op til.

For at gennemføre en erhvervsuddannelse under de gældende regler, skal den indsatte derfor have bevilget frigang til at deltage i uddannelsesforløbet, hvad enten det foregår på en erhvervsskole eller i en praktikvirksomhed. Som tidligere nævnt er der ifølge Direktoratet for Kriminalforsorgen omkring 100 indsatte på frigang til uddannelse dagligt. Til sammenligning er der, på baggrund af de tal der her er fremkommet, alene i gruppen 18 til 25 år ca. 170 indsatte, der ønsker at kunne tage en erhvervsuddannelse.

Det er endvidere bemærkelsesværdigt, at det er blandt de yngste indsatte, at ønsket om at kunne tage en erhvervsuddannelse, er størst. I sammenhæng med, at det er den gruppe af indsatte, der har de svageste skolekunderskaber og -resultater, kan dette resultat pege i retning af, at mange af de unge indsatte har en ganske realistisk forestilling om, hvilken slags uddannelse, de vil have størst mulighed for at gennemføre.

I sammenhæng med den danske kriminalforsorgs officielle formål om at bidrage til normalisering og resocialisering kan resultatet pege i retning af, at hvis mulighederne for at tage en erhvervsuddannelse under afsoningen øges, vil en større andel af de (unge) indsatte blive i stand til at få fodfæste på arbejdsmarkedet eller komme i uddannelse efter endt afsoning.

Hvis vi sammenligner denne undersøgelses resultater med de eksisterende uddannelsesstilbud til indsatte under afsoning, der hovedsageligt omfatter FVU og AVU, må det konstateres, at andelen af indsatte, der kunne tænke sig at deltage i FVU/AVU, for de yngste indsattes vedkommende kun

er ca. en fjerdedel af det antal, der peger på erhvervsuddannelse som en ønsket uddannelsesmulighed.

På baggrund af denne undersøgelse er det ikke muligt at sige noget fuldstændigt nagelfast om, hvorvidt de indsattes ønske om erhvervsuddannelse og deres tilsvarende relativt lille interesse for FVU/AVU, matcher deres uddannelsesmæssige kvalifikationer og kompetencer, eller om afstanden mellem deres ønsker og de reelle muligheder for at gennemføre en erhvervsuddannelse er for stor til, at dette vil kunne lade sig gøre. Her kan det alene konstateres, at der er et endog meget stort og udbredt ønske om, at kunne tage en erhvervsuddannelse under afsoning.

Det er nærliggende at tænke sig, at der vil være en sammenhæng mellem længden af dommen og de indsattes ønsker til udbuddet af uddannelser i fængslerne, i og med det jo kræver en dom af en vis længde at gennemføre en uddannelse.

Tabel IX.3

Kunne du tænke dig at begynde nogle af de uddannelser, der er listet nedenfor? ³⁸	Under 3 måneder (N=219)	3-12 måneder (N=490)	Mellem 1 og 5 år (N=608)	5 år eller mere (N=311)	Tidsubestemt (N=86)
FVU-samlet (Læsning og matematik)	7,0	11,0	12,1	11,2	13,5
AVU-samlet (Trin I og II)	3,7	7,4	9,6	12,0	8,7
Erhvervsuddannelse, Grundforløb	15,7	22,2	27,7	27,4	28,7
Erhvervsuddannelse, Hovedforløb	12,9	20,8	25,5	28,1	27,6
Erhvervsuddannelse – samlet ³⁹	15,5	23,9	29,2	29,6	30,8
Studieforberedende (Gym., HF, HHX, HTX)	5,9	8,9	13,1	16,7	18,6

Som det fremgår af tabellen, er det generelle billede, at det er de indsatte med de længste domme, der ønsker sig uddannelse under afsoningen. Næsten hver tredje indsatte med en dom på mere end 5 år peger på en erhvervsuddannelse, hvilket rent tidsmæssigt er en realistisk mulighed at gennemføre inden løsladelsen. Blandt de indsatte med de korteste domme er der formodentlig en relativ stor andel, der forventer at komme tilbage til uddannelse eller arbejde efter endt afsoning, og deres relativt begrænsede ønsker om uddannelse, mens de afsoner, kan forstås på denne baggrund.

³⁸ Tallene angiver procentdelen af den samlede population. Ca. 20% har ikke svaret på spørgsmålet. De reelle tal må derfor formodes at være noget højere end angivet i skemaet. Under rubrikken "Samlet" repræsenterer det første tal procentdelen af den samlede population og det andet tal repræsenterer procentdelen af de besvarede skemaer.

³⁹ En del indsatte har angivet både grund- og hovedforløb. Disse er her kun talt med én gang.

X. Selvrapporterede indlæringsvanskeligheder

Anledningen til at spørge de indsatte om deres problemer med læsning, skrivning, matematik, IT og andre studiekompetencer er, at disse kompetencer er helt grundlæggende forudsætninger for at kunne gennemføre et uddannelsesforløb og dermed grundlæggende forudsætninger for at øge muligheden for at kunne få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Når man i et spørgeskema spørger til respondenternes svagheder, vil der være en tendens til, at resultatet af besvarelserne bliver mere positivt, end tilfældet er i virkeligheden (jf. Olsen 2001). De selvrapporterede vanskeligheder, der gengives i denne undersøgelse, må derfor formodes at være større, end det har været muligt at vise.

De indsatte er blevet spurgt på to forskellige måder om deres læse – og skrive vanskeligheder. Dels er de blevet stillet spørgsmålet ”Har du problemer med at læse eller skrive”? De har kunne angive ”Nej”, ”Nogle” eller ”Store”. Dels er de blevet stillet spørgsmålet ” Hvordan vurderer du dine egne læse- og skrive færdigheder”? Her har de kunnet angive ”Meget dårlige”, ”Dårlige”, ”Middel”, ”Gode” eller ”Meget gode”.

69,8% angiver, at de ikke har læse- eller skrive vanskeligheder.

I tabel XI vises hvordan læse- og skrivevanskelighederne fordeler sig i forhold til de indsatte opvækstland.

Tabel X.1 Læse- og skrivevanskeligheder i forhold til opvækstland⁴⁰

Grad af vanskeligheder	Danmark N=1976	Grønland N=16	Norden N=19	Resten af Europa N=94	Resten af verden N=158	I alt N=2319
Ingen	72,5	50,0	79,9	64,9	44,3	69,8
Nogle	23,3	43,8	21,1	26,6	40,5	24,8
Store	4,2	6,3	0,0	8,5	15,2	5,4

En andel af de indsatte har en anden sprogbaggrund end dansk, hvilket kan have haft betydning for besvarelserne, således at der fremkommer en overrepræsentation af læse- og skrivevanskeligheder for denne gruppe. De mest bemærkelsesværdige resultater er, at 72,5% af de indsatte der har angivet Danmark som opvækstland angiver, at de ikke har problemer. I forhold til den mulige skævhed, der vil være i forhold til selvrapporterede problemer (se ovenfor), kan resultatet fortolkes som, at mindst hver 4. af de indsatte med Danmark som opvækstland, i en eller anden grad har problemer med læsning og skrivning.

⁴⁰ 56 respondenter har ikke angivet opvækstland

Indsatte med Grønland som opvækstland har relativt set meget store problemer med læsning og skrivning.

Ordblindeforeningen i Danmark (www.ordblind.com) anslår, at der er 250.000 til 300.000 ordblinde i Danmark, svarende til mellem 5 og 6% af den samlede danske befolkning. Carsten Elbro anslår i en undersøgelse fra 1991, at 7% af den voksne danske befolkning opfatter sig selv som ordblinde (jf. Dansk Center for Ordblindhed (www.dvo.dk)). PISA undersøgelserne antyder, at op til 17% af de unge forlader folkeskolen som funktionelle analfabeter.

Afhængig af hvordan læse- og skrivevanskeligheder forstås, vil sammenligningen med disse tal falde forskellig ud, men der kan ikke på baggrund af denne undersøgelse konstateres, at de indsatte i de danske fængsler har markant dårligere læse- og skrivefærdigheder end befolkningen som helhed.

En undersøgelse i Sverige af de indsattes læse- og skriveproblemer viste samme resultat, som denne undersøgelse antyder, at der ikke er store forskelle på fangebefolkningens læse- og skrivefærdigheder sammenlignet med den øvrige befolkning (Samuelsson mfl. 2003).

Sammenlignes læse- og skrivevanskeligheder med alder fremkommer følgende tabel:

Tabel X.2

Grad af vanskeligheder	18-24 år N=486	25-34 år N=749	35-44 år N=475	+45 år N=329	Alder ikke opgivet N=271
Ingen	67,5	73,6	70,1	77,8	53,1
Nogle	27,0	21,9	24,6	17,9	37,6
Store	5,6	4,5	5,3	4,3	9,2

Der genfindes en generel tendens i materialet, at jo yngre de indsatte er, jo større vanskeligheder har de i forhold til læsning og skrivning. Således angiver 67,5% i aldersgruppen 18-24 år, at de har "ingen" problemer med læsning og skrivning, mens tallet for gruppen over 45 år er 10% højere. Resultatet følger den generelle tendens i alle analyserne, at det er blandt de yngste fangegrupper, at problemerne er størst i alle forhold relateret til uddannelse.

Læse- og skrivevanskeligheder fordelt på køn

Tabel X.3

Grad af vanskeligheder	Mænd N=2224	Kvinder N=87
Ingen	69,3	82,8
Nogle	25,0	17,2
Store	5,7	0,0

Det er værd at bemærke, at mændene tilsyneladende har noget større problemer med læsning og skrivning end kvinderne. Formodentlig afspejler det en generel situation, nemlig at kvinder (piger) klarer sig bedst i folkeskolen, fordi de er bedst til at honorerer skolens krav om at sidde stille og at gøre, det læreren siger. Nyere forskning viser at skolen ikke passer til drengenes måde at udvikle sig på (Se eksempelvis Knudsen 2007). Det gælder blandt andet i forhold til de forskelle, der eksisterer i hjernens udvikling hos henholdsvis drenge og piger og i samspillet med omgivelsernes ikke udtalte forforståelse af, hvordan en rigtig ”dreng” henholdsvis ”pige” skal opfører sig,

Når de indsatte bliver spurgt om deres egen vurdering af deres læse- og skrivefærdigheder, fremkommer følgende svar.

Tabel X.4 Selvrapporterede læse- og skrivefærdigheder fordelt på aldersgrupper

Selvurderede læse- og skrivefærdigheder N=2283	18-24 N=478	25-34 N=743	35-44 N=470	45- N=325	Alder ikke angivet N=267
Meget dårlige (3,1) ⁴¹	2,9	3,4	2,8	2,8	3,4
Dårlige (7,9)	9,0	6,1	7,9	5,5	13,9
Middel (30,8)	31,4	30,1	31,1	25,8	36,7
Gode (34,0)	38,1	34,7	31,9	33,2	29,2
Meget gode (24,3)	18,6	25,7	26,4	32,6	16,9

Tendensen er som vi allerede har set, at jo yngre de indsatte er, jo dårligere vurderer de selv deres færdigheder. Det er bemærkelsesværdigt, at det kun er 18,6% af de yngste indsatte, der vurderer, at deres læse- og skrivefærdigheder er ”Meget gode”, mens tallet er næsten dobbelt så stort for de ældste indsatte.

⁴¹ Tallene i parentes angiver gennemsnittet for samtlige indsatte.

Tabel X.5

Selvurderede læse- og skrivefærdigheder (N=2292)	Danmark N=1955	Grønland N=17	Norden N=19	Resten af Europa N=88	Resten af verden N=156
Meget dårlige	2,4	0,0	0,0	1,1	9,6
Dårlige	6,8	11,8	5,3	11,4	18,6
Middel	30,5	35,3	23,6	30,7	35,3
Gode	34,6	35,3	36,8	36,4	26,3
Meget gode	25,7	17,6	31,6	20,5	10,3

I relation til opvækstlandet skiller indsatte med opvækst på Grønland sig ud sammen med indsatte fra "Resten af verden" som dem med dårligste læse- og skrivefærdigheder.

Regne- og matematikvanskeligheder

57,5% af de indsatte svarer, at de ikke har vanskeligheder med regning og matematik. Godt hver tredje svarer, at de har "nogle" problemer, mens ca. 1 ud af 14 angiver at have store problemer med regning og matematik.

Tabel X.6

Grad af vanskeligheder	Danmark N=1972	Grønland N=17	Norden N=19	Resten af Europa N=95	Resten af verden N=159	I alt N=2317
Ingen	58,6	29,4	52,6	65,3	52,2	57,5
Nogle	35,5	52,9	36,8	30,5	32,7	35,6
Store	5,9	17,6	10,5	4,2	15,1	6,9

Indsatte med Grønland som opvækstland skiller sig igen ud, som den gruppe med de i særklasse største problemer med regning og matematik, mens indsatte fra "Resten af Europa" har de mindste vanskeligheder i denne sammenhæng.

Tabel X.7 Regne-og matematikvanskeligheder i forhold til alder

Grad af vanskeligheder	18-24 år N=485	25-34 år N=750	35-44 år N=476	+45 år N=328	Alder ikke opgivet N=269
Ingen	46,0	61,2	62,2	73,2	40,5
Nogle	44,3	33,7	32,4	21,6	47,6
Store	9,7	5,1	5,5	5,2	11,9

Som det fremgår af tabellen, er det igen de yngste indsatte, der har de største selvrapporterede vanskeligheder. Mindre end hver anden angiver at have "Ingen" vanskeligheder mens næsten 3 ud af 4 indsatte over 45 år angiver det samme. Næsten dobbelt så mange af de yngste indsatte angiver at de har "store" regne- og matematikvanskeligheder, sammenlignet med de ældste indsatte.

Tabel X.8 Regne- og matematikvanskeligheder relateret til køn

Grad af vanskeligheder	Mænd N=2222	Kvinder N=87
Ingen	57,6	56,3
Nogle	35,7	32,2
Store	6,8	11,5

Forskellen på regne- og matematikvanskeligheder i relation til de indsatte køn er forholdsvis små, som det fremgår af tabellen.

Tabel X.9 Procent med forskellig grad af læse- og skrivevanskeligheder og regne- og matematikvanskeligheder

Læse og skrivevanskeligheder	Regne- og matematikvanskeligheder			
	Ingen	Nogle	Store	I alt
Ingen	47,9	19,9	2,0	69,8
Nogle	7,9	14,3	2,6	24,8
Store	1,8	1,4	2,2	5,5
I alt	57,6	35,6	6,9	N=2302=100%

Sammenhængene mellem læse- og skrivevanskeligheder og regne- og matematikvanskeligheder fremgår af tabel X.9. Som det fremgår, er det næsten 48%, der rapporterer, at de ikke har problemer

i denne henseende. Ca hver 7. indsatte har "nogle" problemer på begge områder, mens kun 2,2% siger, at de har store problemer på begge områder.

Som allerede nævnt er adgangen til computere i fængslerne en kontroversiel sag, i og med de kan anvendes til kommunikation med personer uden for fængslerne. Men samtidig må det konstateres, at IT-kompetencer i en eller anden udstrækning efterhånden er en nødvendighed for, at kunne indgå på arbejdsmarkedet. I denne undersøgelse var det hyppigst nævnte uddannelsesønske under kategorien "Anden uddannelse" (se :56) IT-baserede uddannelser eller kurser.

I den udstrækning at der skal ske en opfyldelse af Kriminalforsorgens egne målsætninger, som blandt andet drejer sig om at forberede de indsatte til en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning, hvilket blandt andet kan hjælpes på vej af, at de er i stand til at indgå på arbejdsmarkedet, må IT indgå i undervisningstilbuddet i en eller anden udstrækning.

De indsatte er i den sammenhæng blevet spurgt om deres IT-kompetencer.

Tabel X.10 Selvvurderede IT-kompetencer

Selvvurderede IT-kompetencer	Danmark N=1928	Grønland N=16	Norden N=17	Resten af Europa N=91	Resten af verden N=157	I alt N=2263
Meget dårlige	13,6	18,8	5,9	8,8	18,5	14,1
Dårlige	16,4	31,3	11,8	20,9	21,0	17,1
Middel	39,6	31,3	41,2	29,7	35,7	38,6
Gode	21,0	12,5	17,6	30,8	17,2	20,9
Meget gode	9,4	6,3	23,5	9,9	7,6	9,3

Målt på opvækstland er det igen de indsatte fra Grønland, der har de dårligste IT-kompetencer. Det bemærkes, at de tilsyneladende har dårligere IT-kompetencer end gruppen af indsatte fra "Resten af verden". Indsatte fra Norden ser ud til at være dem med de bedste IT-kompetencer. Målt på den samlede fangebefolkning er det kun ca. 30%, der vurderer at deres IT-kompetencer er "Gode" eller "Meget gode". Et tilsvarende antal vurderer, at de er "Dårlige" eller "Meget dårlige".

Set i forhold til alder, er det de yngste indsatte, der vurderer, at de har de bedste IT-kompetencer, mens de ældste vurderer, at de har de dårligste IT-kompetencer. Resultatet afspejler formodentlig det faktum, at de yngste indsatte i praksis er "opvokset" med computere, mens de ældste indsatte ikke i samme grad er blevet præsenteret for computere i en tidlig alder.

Tabel X.11

Selvurderede IT-kompetencer	18-24 N=485	25-34 N=735	35-44 N=465	45- N=317	Alder ikke angivet N=252
Meget dårlige	7,0	11,3	18,1	21,1	19,8
Dårlige	11,5	18,0	18,9	16,4	23,4
Middel	39,6	39,6	38,1	36,6	36,5
Gode	28,0	21,4	18,7	17,4	13,9
Meget gode	13,8	9,8	6,2	8,5	6,3

Tabel X.12 IT-færdigheder i forhold til køn

Selvurderede IT-Kompetencer	Mænd N=2170	Kvinder N=85
Meget dårlige	14,1	12,9
Dårlige	17,2	15,3
Middel	38,7	37,6
Gode	20,6	25,9
Meget gode	9,4	8,2

Sammenlignes IT-færdigheder med køn ses det, at kvinderne gennemsnitligt vurderer deres IT-kompetencer som værende bedre end mændenes.

XI. Forskellige måder at lære på

De indsatte, der tager uddannelse under afsoning, er blevet bedt om at tage stilling til en række udsagn, der omhandler forskellige måder at lære på, deres motivation for uddannelse, hvordan de har det med eksamen og prøver og deres forventninger til, hvad uddannelsen kan bidrage med i forhold til deres fremtidige liv. Besvarelsene fremgår af Tabel XI.1 herunder (fortsætter næste side).

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn ⁴² ?	Helt enig	Delvis enig	Usikker	Delvis uenig	Helt uenig
1. Jeg foretrækker uddannelse, som er udfordrende, så jeg kan lære noget nyt	71,2	19,7	5,7	0,9	2,5
2. Jeg tror, jeg vil opnå gode resultater	56,1	30,6	10,6	0,9	1,7
3. Jeg er så nervøs til prøver/eksaminer, at jeg ikke kan huske, hvad jeg har lært	10,4	20,3	17,3	20,3	31,7
4. Det er vigtig for mig at lære det, som der undervises i	67,2	22,2	5,8	3,2	1,6
5. Jeg kan lide at lære det, som jeg lærer i denne uddannelse	62,8	20,6	11,8	2,7	2,1
6. Jeg forventer at få et godt resultat	66,3	22,5	8,5	1,4	1,3
7. Jeg har gode forudsætninger for at lære noget	58,2	25,0	11,2	3,3	2,3
8. Jeg har en ubehagelig/uroelig følelse, når jeg er til prøve/eksamen	16,4	23,7	18,6	13,5	27,8
9. Jeg tror, at det jeg lærer i denne uddannelse, er nyttigt for mig	67,0	19,6	8,7	1,8	3,0
10. Jeg er god til at studere og til at arbejde med stoffet	43,4	31,3	16,3	4,9	4,0
11. Jeg synes, at det, jeg lærer under uddannelse, er interessant	58,6	26,6	10,2	2,0	2,5
12. Jeg tror, at jeg kan gennemføre uddannelsen	66,5	20,4	9,7	1,6	1,7
13. Det er vigtigt for mig, at forstå det jeg lærer	81,5	14,9	2,0	1,3	0,3
14. Når jeg har prøve eller eksamen, tænker jeg på, hvor galt det kan gå	19,5	21,4	16,5	12,9	29,7
15. Når jeg forbereder mig til en prøve eller eksamen, forsøger jeg at sammensætte information fra undervisningen og fra bøgerne	52,2	27,0	14,8	2,5	3,6
16. Jeg stiller spørgsmål til mig selv for at være sikker på, at jeg kan det, jeg har læst	45,6	29,1	13,8	5,5	6,0
17. Det er svært for mig at finde ud af, hvad der er	17,0	26,8	19,9	12,1	24,1

⁴²Antallet af besvarelser varierer fra N=670 til N=757. Variationen fremkommer formodentlig fordi, nogle indsatte har sprunget over spørgsmål, som de har fundet ikke var relevante.

vigtigst, i det jeg læser					
18. Når noget er svært, giver jeg enten op eller læser kun de letteste dele	12,2	20,1	10,6	14,3	42,8
19. Når jeg læser litteratur til undervisningen oversætter jeg vigtige ideer til mine egne ord	27,2	30,1	24,7	7,8	10,2
20. Når jeg forbereder mig til prøve/eksamen, forsøger jeg at huske så mange fakta som mulig	69,0	21,3	7,2	0,8	1,7
21. Jeg bruger mine egne notater, når jeg skal lære noget	49,1	29,9	10,6	4,7	5,7
22. Selv om jeg læser noget, som er kedeligt og uinteressant, så fortsætter jeg, indtil jeg er færdig	41,6	31,8	12,8	6,6	7,3
23. Når jeg læser til en prøve/eksamen, så forbereder jeg mig ved at gentage det vigtige flere gange for mig selv	48,0	30,0	13,0	4,8	4,2
24. Jeg oplever tit, at jeg læser noget uden at vide, hvad det egentlig handler om	18,3	27,9	12,8	18,1	22,9
25. Når læreren taler, tænker jeg på andre ting og hører egentlig ikke, hvad der bliver sagt	9,5	20,9	14,7	17,5	37,4
26. Når jeg læser et fag, prøver jeg at forstå helheden	64,2	25,1	7,2	2,1	1,4
27. Når jeg læser, stopper jeg en gang imellem op og gennemgår det, jeg har læst	43,8	31,4	12,1	6,0	6,7
28. Når jeg læser, gentager jeg ordene flere gange for at huske det, jeg læser	27,3	29,5	14,9	9,9	18,5
29. Jeg forsøger, at forstå det jeg læser, med den viden jeg har fra tidligere	56,3	28,9	9,9	2,2	2,7

Resultaterne af denne del af spørgeskemaet tyder på, at de indsatte generelt gerne vil tage uddannelse, at den gerne må være udfordrende og at de tror på at det kan lade sig gøre at gennemføre med et godt resultat. Så overordnet set må det konstateres, at de indsatte udgør en gruppe, der er motiveret til uddannelse og som har relativ stor tiltro til at gennemføre med et godt resultat. Der er dog nogle forskelle, hvis man analyserer på forskellige grupper af indsatte: Det er især de ældste indsatte, der foretrækker udfordrende uddannelse: 84% af indsatte over 45 er "helt enig" i foretrække udfordrende uddannelse, så de kan lære noget nyt, mens tallet for de yngste indsatte mellem 18 og 25 år er 54,5%. En lignende tendens ses i forhold til troen på, at kunne opnå gode resultater. Samtidig kan det konstateres, at jo længere dom den indsatte har, jo mere vil han foretrække udfordrende uddannelsesaktiviteter og tiltroen til at opnå gode resultater er ligeledes større end for indsatte med korte domme: 78% med domme på mere end 5 år og næsten 82% af indsatte med tidsbestemte domme er helt enig i udsagnet, mens det samme kun er tilfældet for 60% af de indsatte med domme på 3 til 12 måneder. Resultaterne ligger i forlængelse af de

foregående analyser, der viser, at det især er de indsatte med lange domme, der tager uddannelse på grund af dennes bidrag til meningsskabelse under afsoning og på grund uddannelsens betydning for fremtiden og at de yngste især vægter de situationsbestemte og sociale funktioner af uddannelse. Samtidig understreger det behovet for at fokusere endnu mere på de yngste indsattes uddannelsesbehov.

Besvarelsene tyder på, at de indsatte som gruppe ikke adskiller sig markant fra voksne, der tager uddannelse på FVU og AVU hvad angår deres motivation og tiltro til egne evner. I den udstrækning dette er tilfældet, åbner det for muligheden af, at bruge lærere fra uddannelsesinstitutioner uden for fængslerne i større udstrækning, end det er tilfældet i dag. En yderligere brug af den såkaldte "import-model", kunne medvirke til at give nye impulser og inspiration til lærerne på fængselsskolerne og på den måde medvirke til en yderligere styrkelse af den uddannelsesmæssige indsats for de indsatte. Netop det forhold at lærerkollegierne i fængslerne er relativt små sammenlignet med lærerkollegier ved VUC'er uden for murerne, og at der er en tendens til at lærerne ofte har været ansat i lang tid, blev af nogle lærere i interviewundersøgelsen fra 2006 (Koudahl 2006) udpeget som en forhindring for fornyelse og forandring i arbejdsgangene. I den situation kunne en øget anvendelse af lærere "udefra" fungere som en måske tiltrængt inspiration og fornyelse.

Med henblik på at undersøge eventuelle sammenhænge i de indsattes besvarelser, er der udført en faktoranalyse, der sammenfatter de forskellige udsagn således, at udsagn, der viser sig at hænge statistisk sammen (korrelerer), bliver grupperet. Resultatet af analysen fremgår af skemaet nedenfor.

Faktoranalysen viser, at de indsattes forventninger og motivation for uddannelse, og hvordan de oplever eksamen, kan forstås i 6 forskellige kategorier.

Den første forståelseskategori viser, at der er en sammenhæng mellem de indsattes forventninger til uddannelsens indhold, deres vurderinger af egne læringsforudsætninger og forventningerne om at kunne afslutte uddannelsen med et godt resultat.

Den anden forståelseskategori angår de indsattes studievaner, og viser at nogle indsatte både har problemer, når de selv sidder og læser og når de er til undervisning. Det kunne pege i retning af, at det er vigtigt at lærerne er opmærksomme på at give disse indsatte den nødvendige støtte med henblik på, at de får et godt udbytte af deres deltagelse i undervisningsaktiviteter.

Hvor den tredje kategori angår eksamenssituationen, er de fjerde en illustration af, hvordan de indsatte i praksis omgås med uddannelse. Den viser, at mange indsatte har relativt fornuftige og brugbare studievaner, og at fængselsundervisningen tilsyneladende kan have det som udgangspunkt.

De indsatte ved godt, hvordan man skal gøre, hvis man skal have det optimale udbytte af undervisningen.

Tabel XI.2

Beskrivelse af nuværende uddannelsessituation	Udsagn	Faktorvægt
1. forståelseskategori. Resultat og kompetencer.	Jeg forventer at få et godt resultat	0,746
	Jeg tror, jeg vil opnå gode resultater	0,697
	Jeg tror, at det jeg lærer i denne uddannelse, er nyttigt for mig	0,696
	Jeg kan lide at lære det, som jeg lærer i denne uddannelse	0,673
	Jeg synes, at det, jeg lærer under uddannelse, er interessant	0,637
	Jeg tror, at jeg kan gennemføre uddannelsen	0,530
	Jeg har gode forudsætninger for at lære noget	0,488
	Jeg er god til at studere og til at arbejde med stoffet	0,450
	Jeg foretrækker uddannelse, som er udfordrende, så jeg kan lære noget nyt	0,313
	Selv om jeg læser noget, som er kedeligt og uinteressant, så fortsætter jeg, indtil jeg er færdig	0,251
2. forståelseskategori. Studievaner.	Når noget er svært, giver jeg enten op eller læser kun de letteste dele	0,710
	Når læreren taler, tænker jeg på andre ting og hører egentlig ikke, hvad der bliver sagt	0,692
	Jeg oplever tit, at jeg læser noget uden at vide, hvad det egentlig handler om	0,677
	Det er svært for mig at finde ud af, hvad der er vigtigst, i det jeg læser	0,564
3. forståelseskategori. Eksamenssituationen.	Jeg har en ubehagelig/uroelig følelse, når jeg er til prøve/eksamen	0,848
	Jeg er så nervøs til prøver/eksaminer, at jeg ikke kan huske, hvad jeg har lært	0,806
	Når jeg har prøve eller eksamen, tænker jeg på, hvor galt det kan gå	0,789
4. forståelseskategori. Uddannelse i praksis.	Når jeg læser litteratur til undervisningen oversætter jeg vigtige ideer til mine egne ord	0,634
	Jeg bruger mine egne notater, når jeg skal lære noget	0,618
	Når jeg læser til en prøve/eksamen, så forbereder jeg mig ved at gentage det vigtige flere gange for mig selv	0,545
	Jeg stiller spørgsmål til mig selv for at være sikker på, at jeg kan det, jeg har læst	0,563
5. forståelseskategori. At skabe forståelse.	Det er vigtigt for mig, at forstå det jeg lærer	0,705
	Når jeg forbereder mig til prøve/eksamen, forsøger jeg at huske så mange fakta som mulig	0,583
	Når jeg læser et fag, prøver jeg at forstå helheden	0,573
	Det er vigtig for mig at lære det, som der undervises i	0,557
	Når jeg forbereder mig til en prøve eller eksamen, forsøger jeg at sammensætte information fra undervisningen og fra bøgerne	0,546
6. forståelseskategori. Tekstlæsning.	Når jeg læser, stopper jeg en gang imellem op og gennemgår det, jeg har læst	0,676
	Jeg forsøger, at forstå det jeg læser, med den viden jeg har fra tidligere	0,607
	Når jeg læser, gentager jeg ordene flere gange for at huske det, jeg læser	0,560

Spørgsmålet er naturligvis, hvordan de indsatte agerer i den konkrete undervisningspraksis. Det siger denne del af undersøgelsen ikke noget om. Den siger alene noget om, hvordan de indsattes holdning er til, hvordan man skal gøre.

Hvor den sjette kategori alene angår den måde, de indsatte læser tekster på, handler den femte kategori om de indsattes måde at skabe forståelse i det stof, der skal læres. Med tanke på de rene tal, gengivet i tabel XI.1, tyder resultatet på, at de indsatte er klædt relativt godt på i forhold til at gå i gang med uddannelse og undervisning - og at de gerne vil. Samlet set peger denne del af undersøgelsen på, at der blandt de indsatte eksisterer en stor efterspørgsel efter uddannelsesmæssige

aktiviteter. Spørgsmålet er, om fængslerne er i stand til at imødekomme denne efterspørgsel. Dette er behandlet i Koudahl 2010.

XII Afsluttende bemærkninger

Danmark har tiltrådt en række internationale konventioner og aftaler, der angår borgernes adgang til uddannelse og undervisning. Blandt disse er FN's Verdenserklæring om menneskerettigheder, hvori det i artikel 26 blandt andet hedder:

- ”1. Enhver har ret til undervisning. Undervisningen skal være gratis, i det mindste på de elementære og grundlæggende trin. Elementær undervisning skal være obligatorisk. Teknisk og faglig uddannelse skal gøres almindelig tilgængelig for alle, og på grundlag af evner skal der være lige adgang for alle til højere undervisning.
2. Undervisningen skal tage sigte på den menneskelige personligheds fulde udvikling og på at styrke respekten for menneskerettigheder og grundlæggende friheder”.

Erklæringen understreger således, at adgangen til grundlæggende uddannelse skal være et tilbud til alle borgere, og at den skal tilrettelægges og gennemføres på en måde, så den kan styrke den enkeltes personlige udvikling, respekten for andre mennesker og for grundlæggende frihedsrettigheder. Uddannelse og undervisning skal altså dels bidrage til, at det enkelte menneske får muligheder for at erhverve sig grundlæggende færdigheder, så enhver kan realisere et samfundsmæssigt medborgerskab, der blandt andet er baseret på muligheden for at skaffe sig et arbejde. Dels skal uddannelse og undervisning bidrage til, at det enkelte menneske kan indgå i det fællesskab, som den samfundsmæssige totalitet udgør.

Af Europakommissionens Memorandum om Livslang Læring, der er grundlaget for store dele af den danske uddannelsespolitik, fremgår det, at alle borgere skal være involveret i livslange læreprocesser, uddannelse og kompetenceudvikling, med henblik på at kunne varetage de opgaver, som nutidens og fremtidens globaliserede økonomi stiller til arbejdsmarkedet. For den enkelte borger fremhæves det, at deltagelse i livslang læring er forudsætningen for at kunne sikre sig en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet, og dermed også en forudsætning for at kunne sikre sig muligheden for at realisere et godt og indholdsrigt familie og fritidsliv. Desuden fremhæves det, at uddannelse og oplysning er en forudsætning for, at det europæiske demokrati kan bringes til at fungere optimalt, med inddragelse af vidende og aktivt deltagende borgere.

I den danske kriminalforsorgs definitioner af undervisningen i de danske fængsler er nogle af disse overordnede målsætninger konkretiseret i relation til den virkelighed, der eksisterer i fængsler og arresthuse, og i forhold til den helt særlige situation, som eleverne befinder sig i, nemlig at de er indespærrede. Her hedder det blandt andet at:

- ”1. I direktoratet skal der arbejdes på, at de indsatte får tilsvarende muligheder som andre borgere med hensyn til undervisning og uddannelse ved at give dem et relativt større udbud for at kompensere for indespærringen.
2. På grund af nærhedsprincippet skal direktoratet sørge for at fordele ressourcerne således, at de indsatte har samme muligheder for undervisning..../.
6. Direktoratet skal arbejde for at sikre, at undervisningstilbuddene er tilpasset de indsatte behov”.

Netop det forhold, at de indsatte i en periode af deres tilværelse, er udelukket fra at deltage i de undervisningstilbud og den voksenundervisning, der er almindelig tilgængelig, fordi de er spærret inde, stille nogle ekstraordinært store krav til den undervisning og uddannelse, der tilbydes indenfor murene. Disse krav angår dels de konkrete tilbud – hvilke kurser og uddannelser bliver de indsatte tilbudt? Dels stilles der særlige krav til den pædagogiske og didaktiske tilrettelæggelse af undervisningen. Og endelig stilles der særlige krav til lærernes kvalifikationer og kompetencer, fordi de skal undervise et særligt klientel under nogle ekstraordinære betingelser.

I en situation, hvor uddannelse synes at blive stadig mere afgørende for den enkelte person for at blive i stand til at deltage i arbejdslivet, er det derfor en stor og meget central opgave for kriminalforsorgens uddannelsessystem at kunne sikre, at de indsatte efter endt afsoning ikke er dårligere stillede i forhold til at uddanne sig og i forhold til at finde fodfæste på arbejdsmarkedet end før de blev frihedsberøvede.

I sammenhæng med, at det blandt andet er Kriminalforsorgens opgave at arbejde for, at de indsatte kan leve en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning, og at uddannelse i den forbindelse tildeles en central rolle, peger denne undersøgelse på, at fængselsundervisningen især skal være opmærksom på følgende forhold.

Det skal sikres, at *alle* indsatte bliver informeret om deres muligheder for- og deres rettigheder i relation til at uddanne sig under afsoning. Denne undersøgelse tyder på, at en meget stor andel af de indsatte ikke er klar over hverken muligheder eller rettigheder i den forbindelse.

Det er helt afgørende, at undervisningens indhold og tilrettelæggelse er i overensstemmelse med de kompetencer og kvalifikationer, der eksisterer blandt de indsatte, der udgør elevgruppen. I

forhold til de konkrete tilbud om undervisning der gives, betyder det, at undervisning, der har et fagligt/praktisk udgangspunkt og sigte, må spille en større rolle i fængselsundervisningen. I den sammenhæng er det værd at bemærke, at forskning i hvordan voksne mennesker lærer på den bedste måde, og i hvordan de motiveres for at deltage i længere læringsforløb, peger på, at undervisning, der har udgangspunkt i aktiviteter, der af deltagerne opleves som umiddelbart relevante, og hvor deltagerne oplever, at de er i stand til at opfylde, de krav der stilles, er helt grundlæggende. Med andre ord kan undervisning i praktisk/faglige elementer fungere som det, der motiverer de indsatte til at gå i gang med undervisning i de mere traditionelle skolefærdigheder og kundskaber (læsning, skrivning, matematik, regning, fremmedsprog).

Undersøgelsen peger ligeledes på, at de indsatte uddannelsesmæssigt er betydeligt dårligere stillede end den øvrige befolkning. Det er derfor helt afgørende, at der fortsat skabes endnu bedre muligheder for, at alle indsatte skal kunne sikres disse basale kvalifikationer og kompetencer. Dette indebærer ikke, at de indsatte skal tvinges i uddannelse, men at der skal være tilstrækkelig kapacitet til, at alle indsatte, der måtte ønske det, skal kunne deltage i uddannelse under afsoning. Muligvis kunne man opstille en uddannelsesgaranti for indsatte i Kriminalforsorgens institutioner.

I forhold til lærerne indebærer det, at de skal have mulighed for at deltage i efteruddannelse, således at de bliver endnu bedre i stand til at varetage voksenundervisning for deres elever, der i forhold til deres generelle situation som indsatte og deres forudgående erfaringer med uddannelse etc., på afgørende punkter adskiller sig fra de fleste andre personer, der deltager i voksenuddannelse uden for murene.

Litteratur

Det Økonomiske Råd 2003: Dansk økonomi efterår 2003. Det Økonomiske Råd.

Eikland, Ole-Johan; Manger, Terje; Diseth, Åge 2006: Innsette i norske fengsel: Utdanning, utdanningsønske og rett til opplæring. Fylkesmannen i Hordaland.

Ellehammer Andersen, Svend 1985: Strafafsoning i pædagogisk perspektiv – en undersøgelse af uddannelsesplanlægningen i afsoningens forskellige faser. Forskningsrapport nr. 26. Justitsministeriet. Kriminalpolitisk forskningsgruppe.

Ellehammer, Svend; Holstein, Bjørn; Skadhauge, Flemming. B. 1979: Rapport 4 vedr. Skadhaugeplanen. Uddannelsesmiljøet i åbent og lukket fængsel. Forskningsrapport nr. 10. Justitsministeriet. Kriminalpolitisk forskningsgruppe.

Eikeland, Ole-Johan; Manger, Terje & Asbjørnsen, Arve (red.) 2008: Insatte i nordiske fengsler. Utdanning, utdanningsønske og –motivation. TemaNord 2008:592. Norden

Eikeland, Ole-Johan; Manger, Terje & Asbjørnsen, Arve (red.) 2009: Education in Nordic Prisons. Prisoners Educational Backgrounds, Preferences and Motivation. TemaNord 2009:508. Norden.

EU Kommissionen 2000: Memorandum om livslang læring. EU Kommissionen.

FN's verdenserklæring om menneskerettigheder 1948 (<http://www.un.org/Overview/rights.html>) (17.04.07)

Foucault, Michel 2002: Overvågning og straf. Fængslets fødsel. Det lille forlag. (Oprindelig udgave 1975).

Goffman, Ervin 2001: Anstalt og menneske. Paludans fiol-bibliotek.(Oprindelig udgave 1961)

Holstein, Bjørn; Skadhauge, F. B. 1976: Rapport 1 vedr. uddannelses- og/eller beskæftigelsesplanerne omkring statsfængslet i Nyborg og på Søbysøgård. Forskningsrapport nr. 3. Justitsministeriet. Kriminalpolitisk forskningsgruppe.

Holstein, Bjørn; Skadhauge, F. B. 1977: Rapport 2 vedr. uddannelses- og/eller beskæftigelsesplanerne omkring statsfængslet i Nyborg og på Søbysøgård. Forskningsrapport nr. 6. Justitsministeriet. Kriminalpolitisk forskningsgruppe.

Holstein, Bjørn; Skadhauge, F. B. 1978: Rapport 3 vedr. uddannelses- og/eller beskæftigelsesplanerne omkring statsfængslet i Nyborg og på Søbysøgård. Forskningsrapport nr. 8. Justitsministeriet. Kriminalpolitisk forskningsgruppe.

Herkner, Birgitta; Samulesson, Stefan 2005: Utbildning inom kriminalvården. Effekter på de intagnas läs- och skrivfärdigheter. Kriminalvårdens forskningskommitté. Rapport 15. Kriminalvården.

Holstein, Bjørn Evald 1981: Uddannelsessager i 1979/80. Rapport 5 vedrørende Skadhaugeplanen. Forskningsrapport nr. 15. Justitsministeriet. Kriminalpolitisk forskningsgruppe.

Holstein, B; Skadhauge, F B 1976-79: Rapport vedrørende uddannelses- og/eller beskæftigelsesplanerne omkring statsfængslet i Nyborg og på Søbysøgård. Kriminalpolitisk forskningsgruppe. Rapport nr. 1-3. Justitsministeriet.

Holstein, Bjørn 1986: Uddannelse og recidiv – en undersøgelse af sammenhængen mellem uddannelse under afsoning og kriminelt recidiv hos 1325 løsladte. Forskningsrapport nr. 28. Justitsministeriet. Kriminalpolitisk forskningsgruppe.

Justitsministeriet 2005: Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. LBK nr 207 af 18/03/2005. Justitsministeriet

Koudahl, Peter 2006a: Evaluering af resultaterne af den eksisterende fængselsundervisning (Et pilotprojekt). 1. delrapport i projektet: Forskning i fængselsundervisning i Danmark. Danmarks Pædagogiske Universitet og Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Koudahl, Peter D. 2010: Uddannelse i fængslerne. Hvad siger de indsatte. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Århus Universitet. Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Koudahl, Peter 2006/04: Den gode erhvervsuddannelse? En analyse af relationerne mellem uddannelsespolitisk tænkning og elever i erhvervsuddannelse. Samfundslitteratur.

Knudsen, Ann-Elisabeth 2007: Seje drenge og superseje piger. Hjerne og hjerte hos de 10 til 18 årige. Det Schönbergske forlag.

Kriminalforsorgen 2003: Kriminalforsorgens principprogram. Kan findes på nettet: www.kriminalforsorgen.dk (under ”brochurer” (17.04.07))

Langelid, Torfinn; Manger, Terje 2005: Læring bak murene. Fængselsundervisning i Norge. fakkblaget.

Lauesen, Torkil 1998: Fra forbedringshus til parkeringshus – magt og modmagt i Vridsløselille statsfængsel. Vidvinkel Hans Reitzels Forlag.

Justitsministeriet 2005: Bekendtgørelse om lov om fuldbyrdelse af straf. LBK Nr. 367 af 24/05/2005. Justitsministeriet. (Nettet: http://147.29.40.91/_GETDOCI_/ACCN/A20050020729-REGL) (17.04.07)

Lund, Andreas 2004: Fire skolers bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Fylkesmannen i Hordaland.

Manger, Terje; Ole-Johan Eikeland; Diseth, Åge; Hetland, Hilde 2006: Innsette i norske fengsel: Motiv for utdanning. Fylkesmannen i Hordaland.

Nordic Council of Ministers 2005: Nordic Prison Education. A Lifelong Perspective. Nordic Council of Ministers.

Nordisk ministerråd 2003: Å lære bak murene. Utdannelse og kriminalomsorg i et livslangt perspektiv. Nordisk kartlegging av fengselsundervisningen. Nordisk ministerråd.

Olsen, Henning 2001: Sprogforståelse og hukommelse i danske surveyundersøgelser. Rapport 01:15. Socialforskningsinstituttet.

Rognaldsen, Svein 2003: Evaluering av fengselsundervisningen med vikt på systemnivået og kriminalomsorgens totale opplæringsvirksomhet. Fylkesmannen i Hordaland

Samuelsson, S; Herkner, B; Lundberg, I 2003: Reading and writing difficulties among prison inmates. A matter of experiential factors rather than dyslexic problems. In: Scientific Studies of Reading, 7. pp: 53-73.

Sandvik, Anne Berit 2003: Hva passer for kvinner. Fylkesmannen i Hordaland

Skaalvik, Einar; Finbak, Liv; Pettersen, Tone 2002: Begrunnelse og formål med fengselsundervisningen. Fylkesmannen i Hordaland

Skaalvik, Einar M; Finbak, Liv; Pettersen, Tone 2003: Undervisning i fengsel. På rett kjøp? Evalueringen av fengselsundervisningen, rapport 3/03. Fylkesmannen i Hordaland.

Skaalvik, Einar M.; Stensby, Hans K. 1981: Skole bak murene. Tapir

Undervisningsministeriet 2005: Bekendtgørelse af lov om forberedende voksenundervisning (FVU-loven) LBK nr 16 af 07/01/2005

Undervisningsministeriet 2006: Bekendtgørelse af lov om almen voksenuddannelse (avu-loven) LBK nr 852 af 11/07/2006

Viljugrein, Tone 2002: Skole, språk og fengsel. Fylkesmannen i Hordaland

Øgrim, Leikny 2004: Fleksibel læring for straffedømte. Fylkesmannen i Hordaland

Bilagsoversigt.**Bilag 1.**

Præsentation af det samlede oplæg til forskning i fængselsundervisning i Danmark

Bilag 2.

Statsborgerskab

Bilag 3.

Oversigt over de involverede institutioner og svarprocenter.

Bilag 4.

Spørgeskema på dansk med angivelse af de rene besvarelser.

Bilag 5.

Spørgeskema på engelsk

Bilag 1.**Præsentation af det samlede oplæg til forskning i fængselsundervisning i Danmark****1. initiativ.****Evaluering af resultaterne af den eksisterende fængselsundervisning.****Formål.**

På baggrund af dokumentation for omfanget af den eksisterende undervisning i de danske fængsler, herunder dokumentation for deltagerantal, prøveafleggelse og gennemførelse, vil evalueringen tage sigte på at tydeliggøre eventuelle forskelle og ligheder i relation til aktiviteterne på de enkelte fængsler, herunder forskelle og ligheder i relation til undervisning i- og uden for fængslerne (frigang). Der vil være særligt fokus på, hvilke betydninger fængselsundervisningen har for forskellige grupper af indsatte og på hvordan undervisningen kan bidrage i den samlede resocialiserings – og normaliseringsproces. Den sidste del af evalueringens formål vil blive undersøgt tentativt og kan give vigtig information til planlægning af en større kvalitativ undersøgelse af den subjektive betydning af fængselsundervisningen for forskellige grupper af indsatte (se nedenfor).

Mål.

Det er målet at evalueringen med udgangspunkt i statistiske informationer om gennemførelse, prøveafleggelse mv. kan medvirke til at give en dybere forståelse af betydningerne af eksistensen af pædagogiske aktiviteter for de indsatte. Desuden er det målet at udvikle et forskningsbaseret grundlag for at kunne tilrettelægge yderligere undersøgelser af de subjektive betydninger af fængselsundervisningen for forskellige grupper af indsatte, for lærerne og fængslernes øvrige faggrupper.

Metode.

Evalueringen vil i udgangspunktet blive baseret på tilgængelig statistik og årsberetninger fra kriminalforsorgen og justitsministeriet, samt resultater af den spørgeskemaundersøgelse af fængslernes undervisningsaktiviteter, som kriminalforsorgen netop er ved at færdiggøre. Desuden vil statistikker fra de enkelte

fængsler blive inddraget som datagrundlag i den udstrækning de ikke er tilgængelige på centrale hjemmesider.

Evalueringen vil inddrage interviews med nøglepersoner: Ledere og lærere tilknyttet fængselsundervisningen, samt talsmænd for de indsatte i den udstrækning de kan bidrage med information om undervisningens effekter i forhold til normaliserings- og resocialiseringsaspekterne og til det sociale miljø i fængslerne.

2. Initiativ:

Undersøgelse af de subjektive betydninger af fængselsundervisningen for de indsatte.

Formål.

Det overordnede formål med undersøgelsen er at sætte fokus på de indsattes perspektiv i forhold til fængselsundervisningen. Undersøgelsen inddrager dels de aspekter, der knytter sig til fængselsundervisningens subjektive betydning for de indsatte, mens de er fængslet. Dels de aspekter der knytter sig til tiden efter endt afsoning. Undersøgelsen kan bidrage med yderligere viden på området, der kan medvirke til at styrke tiltag og udbygning af undervisningen i de danske fængsler, herunder at kunne informere de eventuelle tiltag omkring integration af fængslernes tilbud om undervisning, arbejde og evt. behandling. Endvidere vil undersøgelsen kunne pege på nuværende og tidligere indsattes vurderinger af undervisningens relevans i relation til kriminalforsorgens målsætninger om normalisering og resocialisering. Desuden vil den konkrete nytteværdi af undervisningen for de indsatte kunne undersøges, med henblik på at tilvejebringe viden om eventuelle nye tiltag, som eksempelvis en mere central placering af af AMU- eller TAMU (evt. EUD) i undervisningstilbudet.

Mål.

At fremstille et materiale der kan dokumentere de kvalitative aspekter af fængslernes undervisning, som de opleves af de indsatte, med henblik på at blive i stand til at optimere den allerede eksisterende undervisning. Desuden at pege på mulige tiltag, der kan supplere den overvejende boglige undervisning, der tilbydes de indsatte, med henblik på at undersøge behov og muligheder for at inddrage formelle faglige elementer

(AMU, TAMU og EUD) i undervisningstilbudet med henblik på at styrke opfyldelsen af kriminalforsorgens målsætninger om normalisering, resocialisering og lettelse af overgangen til det civile liv.

Et yderligere mål er at skabe et grundlag for at etablere forsøg med tilrettelæggelse af fængselsundervisningen, der tager udgangspunkt i eventuelle allerede eksisterende kompetencer og færdigheder hos de indsatte, gennem en mere central placering af ikke-boglige elementer i undervisningen. Denne kunne eventuelt inddrage allerede eksisterende værkstedsaktiviteter.

Metode.

Interviews og ikke-deltagende observationer af den praktiske undervisning (i den udstrækning det er muligt).

Struktureringen af interviews og udvælgelsen af informanter kan foretages med udgangspunkt i resultaterne af dokumentationen for fængselsundervisningen (se ovenfor).

Der vil være tale om inddragelse af personer der på tidspunktet for interviews er indsatte, og personer der ikke længere er indsatte.

3. Initiativ:

Undersøgelse af de ansatte læreres subjektive oplevelser og betydningstilskrivninger af arbejdet som underviser i de danske fængsler.

Formål.

At undersøge hvilke forhold, der har betydning for fastholdelse af lærere i fængselsundervisning, herunder undersøgelse af lærernes oplevelser af fængslet som arbejdsplads; relationer til øvrige faggrupper, fysiske og organisationsmæssige placering.

At undersøge lærerarbejdet og de subjektive betydninger af de særlige forhold, som fængselsundervisningen er indlejret i; lærernes formelle situation som del af fængslets personale med de dilemmaer det kan give, som eksempelvis kravet om oplysningspligt og behovet for fortrolighed i forhold til de indsatte, lærernes relation til de øvrige

faggrupper, herunder fængselsfunktionærerne og deres indbyrdes samarbejde i det formaliserede sagsbehandlingsarbejdet.

Mål:

Målet er at tydeliggøre forhold, der har afgørende betydning for fastholdelsen af lærere i fængselsundervisningen, at tydeliggøre de særlige personlige kompetencer og faglige kvalifikationer, der kræves som lærer i fængselsundervisningen, med henblik på at kunne tilbyde nuværende og kommende ansatte endnu bedre muligheder for faglig (og personlig) sparring i jobbet.

Metode:

Der vil blive gjort brug af en triangulering.

En kvantitativ spørgeskemaundersøgelse skal afklare lærernes karriereforløb, deres uddannelses- og arbejdsmæssige karrierebane, der har ført til ansættelse i kriminalforsorgen. Dels skal den udfordre den antagelse, at lærerne enten er meget kort tid i stillingen eller at stillingen som lærer i fængslerne bliver en "livstidsstilling". Den kvalitative del af undersøgelsen vil inddrage interviews af udvalgte lærere og eventuel observation af undervisningspraksis og af lærernes samarbejde med øvrige faggrupper.

Der vil være særlig opmærksomhed på lærernes eventuelle forslag til forbedringer af fængselsundervisningen og deres samarbejdsrelationer.

4. Initiativ:

Undersøgelse af betydningen af eksistensen af en pædagogisk institution i fængslerne.

Formål:

Undersøgelsen vil have til formål at dokumentere, i bredeste forstand, betydningen af eksistensen af et rum for læring i fængslerne. Der vil være specielt fokus på den pædagogiske institutions betydning for de øvrige aktiviteter, der foregår i fængslerne.

Udgangspunktet vil være en antagelse om, at fængselsundervisningen praktiseres forskelligt på de enkelte fængsler. Der skal derfor gennemføres en komparativ analyse af

fængselsundervisningen i et antal fængsler. Eventuelt kan internationale erfaringer med fængselsundervisningens placering og udbud indgå.

Formålet vil desuden være, at tydeliggøre betydningerne af eksistensen af en pædagogisk institution i forhold til de indsatte og fængslets øvrige faggrupper, og i forhold til fængslernes mulighed for at realisere målsætningerne, som de eksempelvis er formuleret i Kriminalforsorgens visionsprogram "Visioner for fremtiden", der omfatter såvel ansatte som indsatte.

Mål:

At fremstille et katalog med ideer og anbefalinger til inspiration og debat i forhold til den praktiske og strukturelle placering af fængselsundervisningen, herunder af lærernes samarbejdsrelationer med øvrige faggrupper og deres relationer til de indsatte.

Metode:

Undersøgelsen vil kunne tage afsæt i resultaterne af de allerede opregnede initiativer, suppleret med kvalitative undersøgelser (primært interviews) af lærere og repræsentanter fra øvrige faggrupper fra et antal fængsler, der formodes at kunne udvælges eksemplarisk på baggrund af de allerede nævnte initiativer.

5. Initiativ:

Procesevaluering af TAMU-initiativ på Statsfængslet i Østjylland:

Med ibrugtagningen af det nyopførte statsfængsel i Østjylland (Enner mark, vest for Horsens) i 2006, vil der blive taget initiativ til at supplere den bogligt orienterede fængselsundervisning med egentlig faglig kvalificerende håndværksundervisning (TAMU: Træningsskolens Arbejdsmarkedsuddannelser).

Formål:

At foretage en evaluering af hele processen fra planlægning, igangsætning og gennemførelse af TAMU-lignende forløb i det nye statsfængsel, samt evaluering af gennemførte forløb, med henblik på at give input til diskussion, forbedring, tilretning mv. under hele forløbet.

Mål:

At placere de konkret erhvervsrettede uddannelses tiltag mere centralt i undervisningstilbudet i de danske fængsler end tilfældet er i dag. Herunder inddragelse af allerede eksisterende værkstedsfaciliteter i konkrete undervisningsmæssige aktiviteter. Evalueringen kan med fordel tage udgangspunkt i allerede eksisterende erfaringer fra andre landes fængselsvæsner, med inddragelse af arbejdsmarkedsrettede aktiviteter i fængselsundervisningen (Tyskland; Finland, Tjekkiet mfl.), og med baggrund heri udarbejde et katalog over ideer og eventuelle tiltag, der kunne være interessante i en dansk kontekst.

Metode:

Procesevalueringen vil foregå løbende og vil inddrage opbygningen af statistikbank til dokumentation af tiltag og resultater. Den vil desuden omfatte interviews med involverede lærere og indsatte. Hvis det viser sig muligt, kan evalueringen inddrage resultater i forhold til de indsattes situation efter endt afsoning: På hvilke måder har det TAMU-lignende initiativ medvirket til at forbedre deres uddannelsesmæssige, arbejdsmarkeds mæssige og sociale situation i det hele taget?

Bilag 2. Statsborgerskab

Fratrukket dobbelt statsborgerskab (12 forskellige) er der i undersøgelsen repræsenteret indsatte med statsborgerskab i 71 lande (plus Grønland og Færøerne)

1. Afghanistan	43. Kroatien
2. Albanien	44. Kurdistan
3. Algeriet/Frankrig	45. Kuwait
4. Belgien	46. Letland
5. Bosnien Hercegovina	47. Libanon
6. Brasilien	48. Liberia
7. Burundi	49. Litauen
8. Canada/Danmark	50. Makedonien
9. Congo	51. Marokko
10. Danmark	52. Montenegro
11. Danmark/Irak	53. New Zealand
12. Danmark/Iran	54. Nigeria
13. Danmark/Irland	55. Norge
14. Danmark/Israel	56. Pakistan
15. Danmark/Italien	57. Palæstina/Libanon
16. Danmark/Libanon	58. Palæstina
17. Danmark/Litauen	59. Paraguay
18. Danmark/Spanien	60. Peru
19. Danmark/Syrien	61. Polen
20. Danmark/Tyrkiet (Diplomat)	62. Portugal
21. Danmark/Tyrkiet	63. Rumænien
22. Danmark/USA	64. Rusland
23. England	65. Rwanda
24. Færøerne	66. Schweiz
25. Finland	67. Serbien
26. Frankrig	68. Singapore
27. Gambia	69. Slovenien
28. Gambia	70. Somalia
29. Ghana	71. Spanien
30. Grønland	72. Sri Lanka
31. Guinea-Bissau	73. Sverige
32. Holland	74. Sydkorea
33. Holland/Irak	75. Syrien
34. Indien	76. Tanzania
35. Irak	77. Thailand
36. Irland	78. Trinidad
37. Island	79. Tjekkiet
38. Italien	80. Tunesien
39. Jugoslavien	81. Tyskland
40. Kina	82. Uganda
41. Kina	83. USA
42. Kosovo	84. Venezuela
	85. Vietnam

Bilag 3. Oversigt over de involverede institutioner og svarprocent

Lb.nr.	Institution	Svar%				
1	Høstvedvester	85,5		33	Svendborg	78,9
2	Østjylland	59,6		34	Frederikshavn	34,8
3	Nyborg	54,9		35	Hjørring	65,2
4	Ringe	37,2		36	Nykøbing Mors	92,3
5	Vridsløselille	50,1		37	Aalborg	93,8
6	Horserød	28,5		38	Viborg	100
7	Jyderup	44,1		39	Randers	97,6
8	Kragsskovhede	84,8		40	Hobro	90,5
9	Midtjylland, Kærshovedgård			41	Århus	81,3
10	Midtjylland, Nr. Snede	69,4		42	Silkeborg	93,3
11	Møgelkær	93,5		43	Ringkøbing	69,2
12	Renbæk	77,6		44	Holstebro	84,6
13	Sdr. Omme	73,8		45	Herning	57,1
14	Søbysøgård	69,0		46	Vejle	79,3
	Arresthuse			47	Kolding	31,4
15	Københavns Fængsler	41,0		48	Esbjerg	87,8
16	Roskilde	54,1		49	Haderslev	70,5
17	Køge	80,0		50	Åbenrå arrest	55,6
18	Helsingør	53,0		51	Sønderborg	90,5
19	Hillerød	63,1		52	Tønder	100
20	Frederikssund	57,9			Pensioner	
21	Holbæk	68,2		53	Engelsborg	66,7
22	Kalundborg	80,0		54	Kastanienborg	72,2
23	Slagelse	100		55	Lysholmgård	50,0
24	Ringsted	87,5		56	Brøndbyhus	45,0
25	Næstved	85,7		57	Fanø	66,7
26	Vordingborg	91,6		58	Lyng	59,1
27	Rønne	78,6		59	Skejby	20,8
28	Nykøbing Falster	75,0		60	Fyn	69,2
29	Maribo arrest	33,3			17 mangler	
30	Nakskov	100		I alt	Samlet svarprocent	69,5
31	Odense	60,3				
32	Assens	88,2				

Bilag 4

Angivet som procentfordeling

Løbenr.:

IP. nr.:

**Spørgeskemaundersøgelser
i danske fængsler**

Us. nr. 5856

November 2006

Uddannelse i fængsler og arresthuse

Til dig som får dette spørgeskema

Dette spørgeskema er sendt ud til alle personer over 18 år, som sidder i danske fængsler og arresthuse. Det indgår i en undersøgelse, som Direktoratet for Kriminalforsorgen i samarbejde med Danmarks Pædagogiske Universitet gennemfører for at blive i stand til at forbedre den undervisning, der tilbydes i de danske fængsler.

Indsatte har som alle andre voksne mennesker ret til at deltage i voksenuddannelse. En af hensigterne med spørgeskemaet er derfor at finde ud af, hvor mange indsatte der har lyst til at deltage i uddannelse under afsoning, hvilken uddannelse de har, hvilken slags uddannelse de kunne tænke sig blev tilbudt i fængslerne, hvordan de opfatter uddannelsen i fængslerne og hvordan de selv mener, de lærer på den bedste måde.

Det er frivilligt at svare på spørgeskemaet, men vi håber alligevel, at du vil være med. En høj svarprocent er vigtig, for at indsatte kan få deres ønsker til undervisning opfyldt, og at undervisningen under afsoningen kan tilrettelægges på den bedste måde og med det rigtige indhold.

Undersøgelsen er helt anonym, og du skal ikke skrive navn på skemaet. Hvis du vil deltage i et eventuelt opfølgende interview, kan du give tilsagn på skemaets sidste side. Der vil blive påført et nummer på en kuvert med alle de besvarede skemaer fra det fængsel/arresthus, du sidder i. Dette sker for at kunne undersøge, om der er forskelle på undervisningen i de enkelte fængsler.

Resultaterne af undersøgelsen vil blive bragt i en rapport, der forventes færdig til sommer 2007, og i tidsskriftsartikler. I disse vil ingen enkeltpersoner kunne genkendes, og de indsamlede oplysninger vil forblive anonymiserede.

De fleste spørgsmål besvares ved at sætte et kryds. På enkelte spørgsmål skal du skrive svaret på en linie efter spørgsmålet.

På forhånd tak for god og vigtig hjælp!

Venlig hilsen

Peter Koudahl. Adjunkt Danmarks Pædagogiske Universitet.

1. **Dit fødselsår:**

Skriv årstal:

2. **Køn:**

Mand..... 96

Kvinde 4

3. **Hvad er dit fængslingsgrundlag?**

Sæt kun ét kryds

Varetægt 23

Dom 75

Forvaring 2

4. **Hvor lang er din dom?**

Sæt kun ét kryds

Under 3 måneder 13

3-12 måneder 28

Mellem 1 og 5 år 36

5 år eller mere 18

Tidsubestemt 5

4a. **Er dette første gang, du er fængslet?**

Sæt kun ét kryds

Ja 39

Nej 61

4b. **Hvis "nej" til spørgsmål 4a:**

Hvor mange gange har du været fængslet?

(Skriv antallet):

4c. **Hvor lang tid af din afsoning har du tilbage?**

Sæt kun ét kryds

Under 3 måneder 38

3-12 måneder 33

Mellem 1 og 5 år 23

5 år eller mere 6

4. **I hvilket land har du statsborgerskab?**

Skriv landet: _____

5. **I hvilket land tilbragte du de fleste år af din barndom og ungdom?**

Skriv landet: _____

6. I hvilket land er dine forældre født?

Skriv landet/landene: _____

7. Har du gennemført en eller flere af de uddannelser, der står nedenfor? (Også selvom du ikke har bestået den afsluttende eksamen).

Sæt gerne flere kryds

1. Nej, jeg har ikke gennemført en uddannelse	28
2. Folkeskole (1. til 9. klasse)	63
3. Folkeskole (10. klasse)	32
4. Efterskole	17
5. Gymnasium	6
6. Højere Forberedelseskursus (HF)	6
7. Teknisk gymnasium (HTX)	3
8. Handelsgymnasium (HHX)	4
9. Erhvervsuddannelse, grundforløb	21
10. En hel erhvervsuddannelse/svendebrev	22
11. Højskole	5
12. Kort videregående uddannelse (fx. diplom- eller akademiuddannelse)	6
13. Mellemlang videregående uddannelse (fx. lærer, pædagog, sygeplejerske)	3
14. Lang videregående uddannelse (Bachelorgrad)	2
15. Lang videregående uddannelse (Kandidatgrad)	1
16. Anden uddannelse	18

Skriv hvilken: _____

8. Hvis du på spørgsmål 8 har svaret at du har gennemført erhvervsuddannelse, grundforløb eller en hel erhvervsuddannelse/svendebrev: Hvornår begyndte du denne uddannelse?

Sæt kun ét kryds

1975 eller tidligere 6

Efter 1975 og før 2001 73

2001 eller senere 20

9. Hvis du på spørgsmål 8 har svaret, at du har gennemført erhvervsuddannelse, grundforløb eller en hel erhvervsuddannelse/svendebrev: Hvilken retning gik du på? Sæt kun ét kryds

Teknisk 86

Merkantil (Handel og kontor) 14

10. Er du i gang med en af de uddannelser, der er listet nedenfor, mens du er i fængsel?

Sæt gerne flere kryds

1. Nej, jeg tager ikke uddannelse mens jeg er i fængsel.....	76
2. Forberedende voksenundervisning (FVU), Læsning.....	28
3. Forberedende voksenundervisning (FVU), Matematik	26
4. Almen voksenuddannelse (AVU), trin I.....	15
5. Almen voksenuddannelse (AVU), trin II.....	14
6. Specialundervisning (fx. undervisning for ordblinde).....	5
7. Erhvervsuddannelse, grundforløb.....	11
8. Erhvervsuddannelse, hovedforløb	6
9. Højere forberedelseskursus (HF)	12
10. Gymnasium, HHX eller HTX.....	2
11. Åbent universitet.....	1
12. Bachelor eller kandidatuddannelse	4
13. Anden uddannelse.....	28

Skriv hvilken: _____

11. Hvis du er i gang med en erhvervsuddannelse. Er den teknisk eller merkantil?

Sæt kun ét kryds

Teknisk/håndværk	86
Merkantil	14

12. Hvis du har svaret nej til spørgsmål 11: Hvorfor tager du ikke uddannelse, mens du er i fængsel?

Sæt gerne flere kryds

1. Fængslet har ikke tilbud om uddannelse der passer mig	34
2. Jeg har ikke fået information om muligheder for uddannelse	38
3. Uddannelses- og studieforholdene i fængslet er dårlige.....	19
4. Jeg er ikke interesseret i at tage uddannelse i fængslet	19
5. Jeg har allerede en uddannelse, der er god nok	13
6. Uddannelse giver mig ikke nok udbytte i forhold til indsatsen	3
7. Jeg synes, jeg har for svært ved at lære	9
8. Andre forhold.....	23

Hvilke andre forhold? _____

13. Kunne du tænke dig at begynde nogle af de uddannelser, der er listet nedenfor?

Sæt gerne flere kryds

1. Nej, jeg har ikke lyst til at tage mere uddannelse	34
2. Forberedende voksenundervisning (FVU), Læsning.....	11
3. Forberedende voksenundervisning (FVU), Matematik	11
4. Almen voksenuddannelse (AVU), trin I.....	9
5. Almen voksenuddannelse (AVU), trin II.....	8
6. Specialundervisning (fx. undervisning for ordblinde).....	5
7. Erhvervsuddannelse, grundforløb.....	18
8. Erhvervsuddannelse, hovedforløb	17
9. Højere forberedelseskursus (HF).....	8
10. Gymnasium, HHX eller HTX.....	6
11. Åbent universitet.....	6
12. Bachelor eller kandidatuddannelse	4
13. Anden uddannelse.....	21

Skriv hvilken: _____

14. Hvis du på spørgsmål 14 har svaret, at du ønsker erhvervsuddannelse: Hvilken retning kunne du tænke dig at begynde på?

Sæt kun ét kryds

Merkantil	13
Teknisk/håndværk	87

15. Hvordan vurderer du dine egne IT-færdigheder? Sæt kun ét kryds

Meget dårlige 14   Dårlige 17   Middel 39   Gode 21   Meget gode 9

16. Har du problemer med at læse eller skrive? Sæt kun ét kryds

Nej 70   Nogle 25   Store 5

17. Har du problemer med at regne eller med matematik? Sæt kun ét kryds

Nej 57   Nogle 36   Store 7

18. Hvis du har svaret "Nogle" eller "Store" til spørgsmål 17 eller 18: Er du nogensinde blevet testet eller undersøgt for disse problemer? Sæt kun ét kryds

Nej 67   Ja 33

19. Hvis du har svaret ”Nogle” eller ”Store” til spørgsmål 17 eller 18: Har du nogen sinde fået hjælp til at løse disse problemer? Sæt kun ét kryds

Nej 56   Ja, specialundervisning 34   Ja, anden hjælp 10

20. Hvordan vurderer du dine egne læse- og skrivefærdigheder? Sæt kun ét kryds

Meget dårlige 3   Dårlige 8   Middel 31   Gode 34   Meget gode 24

21. Hvordan vurderer du dine egne regne- og matematikfærdigheder? Sæt kun ét kryds

Meget dårlige 5   Dårlige 12   Middel 37   Gode 31   Meget gode 15

Spørgsmål 23, 24, 25 og 26 skal kun besvares, hvis du går i skole eller tager uddannelse, mens du er indsat.

22. Tag stilling til følgende udsagn, der alle handler om, hvorfor du har valgt at uddanne dig mens du er indsat.

Besvarelser alene fra de, der er under uddannelse (ca. 30% af N)

Sæt kun ét kryds ved hvert udsagn

	Meget vigtigt	En vis betydning	Ikke vigtigt
1. For lettere at kunne få job efter løsladelsen.....	61	22	18
2. For at bruge tiden til noget fornuftigt og nyttigt.....	73	23	4
3. For at tilfredsstille min lyst til at lære.....	55	34	12
4. For at gøre afsoningen lettere	48	36	16
5. For at bruge denne uddannelse som overgang til uddannelse efter løsladelsen	53	25	21
6. Fordi jeg havde venner som også tager/tog uddannelse	8	18	74
7. For at styrke min selvtillid.....	36	34	30
8. Fordi det er bedre end at arbejde i fængslet.....	37	26	37
9. Fordi jeg blev opfordret til det.....	11	19	70
10. Fordi jeg ville deltage i det sociale miljø på skolen	22	32	45
11. For at få større frihed	36	29	9
12. For lettere at undgå at begå ny kriminalitet efter løsladelsen	59	16	25
13. For at få eksamen/forbedre karakterer	50	27	23
14. For at tilegne mig faglig kundskab	61	29	10
15. For bedre at kunne klare tilværelsen efter løsladelsen.....	62	21	17

23. Hvordan vurderer du uddannelsen i fængslet?

	Sæt kun ét kryds ved hvert udsagn				
	Helt enig	Delvis enig	Usikker	Delvis uenig	Helt uenig
1. Jeg er tilfreds med undervisningen	30	27	14	12	18
2. Kravene er for store	6	10	21	19	43
3. I fængslet bliver der taget hensyn til, at jeg vil uddanne mig..	25	22	17	12	24
4. Arbejds mængden er tilpas	21	27	22	11	18
5. Kravene er for små.....	17	21	26	14	21
6. Nogle af fagene er for svære.....	9	12	25	18	36
7. Det er for megen lærerstyret undervisning	6	11	22	18	42
8. Undervisningen er tilpasset mine behov	27	26	16	12	19
9. Det er for meget gruppearbejde	5	6	24	15	50
10. Der er for dårlig adgang til computere (PC'er)	49	12	13	13	21
11. Lærerne har stor PC/IT kompetence.....	21	15	40	8	16
12. Jeg er tilfreds med den uddannelse, jeg er i gang med	43	15	17	6	19

24. Giver nogle af de forhold, som er listet nedenfor, problemer i forhold til den uddannelse du er i gang med, mens du er i fængsel? .

	Sæt gerne flere kryds
Overførsel under afsoning	33
Afsoningen afsluttes, før jeg får færdiggjort uddannelsen.....	28
Mine egne læse- eller skrivevanskeligheder	15
Manglende ro i fængslet.....	36
Sikkerhedsrutinerne i fængslet	28
Mine egne regne- eller matematikvanskeligheder.....	16
Utilstrækkelig adgang til computer	61
Utilstrækkelig adgang til litteratur	28

---

25. Nedenfor følger nogle udsagn som beskriver forskellige måder at lære på, motivation til at lære, forventninger og hvordan du oplever prøver/eksaminer. Hvor enig eller uenig er du i at udsagnene beskriver dig i din nuværende uddannelsessituation?

	Sæt kun ét kryds ved hvert udsagn				
	Helt enig	Delvis enig	Usikker	Delvis uenig	Helt uenig
1. Jeg foretrækker uddannelse, som er udfordrende, så jeg kan lære noget nyt	71	20	6	1	2
2. Jeg tror, jeg vil opnå gode resultater.....	56	31	11	1	2
3. Jeg er så nervøs til prøver/eksaminer, at jeg ikke kan huske, hvad jeg har lært	10	20	17	20	32
4. Det er vigtig for mig at lære det, som der undervises i	67	22	6	3	2
5. Jeg kan lide at lære det, som jeg lærer i denne uddannelse	63	21	12	3	2
6. Jeg forventer at få et godt resultat.....	66	22	8	1	1
7. Jeg har gode forudsætninger for at lære noget.....	58	25	11	3	2
8. Jeg har en ubehagelig/uroelig følelse, når jeg er til prøve/eksamen	16	24	19	13	28
9. Jeg tror, at det jeg lærer i denne uddannelse, er nyttigt for mig	67	20	9	2	3
10. Jeg er god til at studere og til at arbejde med stoffet.....	43	31	16	5	4
11. Jeg synes, at det, jeg lærer under uddannelse, er interessant	59	27	10	2	2
12. Jeg tror, at jeg kan gennemføre uddannelsen.....	67	20	10	2	2
13. Det er vigtig for mig, at forstå det jeg lærer	81	15	2	1	0
14. Når jeg har prøve eller eksamen, tænker jeg på, hvor galt det kan gå	19	21	17	13	30
15. Når jeg forbereder mig til en prøve eller eksamen, forsøger jeg at sammensætte information fra undervisningen og fra bøgerne	52	27	15	3	4
16. Jeg stiller spørgsmål til mig selv for at være sikker på, at jeg kan det, jeg har læst.....	46	29	14	6	6
17. Det er svært for mig at finde ud af, hvad der er vigtigst, i det jeg læser	17	27	20	12	24
18. Når noget er svært, giver jeg enten op eller læser kun de letteste dele	12	20	11	14	43
19. Når jeg læser litteratur til undervisningen oversætter jeg vigtige ideer til mine egne ord	27	30	25	8	10

Fortsætter...

Fortsat...

	Sæt kun ét kryds ved hvert udsagn				
	Helt enig	Delvis enig	Usikker	Delvis uenig	Helt uenig
20. Når jeg forbereder mig til prøve/eksamen, forsøger jeg at huske så mange fakta som mulig.....	69	21	7	1	2
21. Jeg bruger mine egne notater, når jeg skal lære noget	49	30	11	5	6
22. Selv om jeg læser noget, som er kedeligt og uinteressant, så fortsætter jeg, indtil jeg er færdig.....	42	32	13	7	7
23. Når jeg læser til en prøve/eksamen, så forbereder jeg mig ved at gentage det vigtige flere gange for mig selv.....	48	30	13	5	4
24. Jeg oplever tit, at jeg læser noget uden at vide, hvad det egentlig handler om.....	18	28	13	18	23
25. Når læreren taler, tænker jeg på andre ting og hører egentlig ikke, hvad der bliver sagt	10	21	15	17	37
26. Når jeg læser et fag, prøver jeg at forstå helheden	64	25	7	2	1
27. Når jeg læser, stopper jeg en gang imellem op og gennemgår det, jeg har læst	44	31	12	6	7
28. Når jeg læser, gentager jeg ordene flere gange for at huske det, jeg læser.....	27	30	15	10	18
29. Jeg forsøger, at forstå det jeg læser, med den viden jeg har fra tidligere.....	56	30	10	2	3

Direktoratet for Kriminalforsorgen og Danmarks Pædagogiske Universitet er sammen i gang med et større forskningsprojekt, der undersøger undervisningen i de danske fængsler. Nogle af disse undersøgelser omfatter interviews med indsatte, med henblik på at finde ud af, hvilken betydning undervisningen i fængslet har. Hvis jeg må kontakte dig og spørge dig om din mening om undervisningen i fængslet, kan du skrive dit navn, og navnet på det fængsel du sidder i, her:

Navn: _____

Fængsel: _____

Det er ikke sikkert, at du vil blive kontaktet.

Mange tak for, at du besvarede skemaet – og fordi jeg må kontakte dig.

Peter Koudahl. Adjunkt. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Bilag 5

Løbenr.:

IP. nr.:

**Questionnaire
in Danish Prisons**

Us. nr. 5856

November 2006

Education in prisons and jails

For recipients of this questionnaire

This questionnaire is being sent to all inmates over 18 years in Danish prisons and jails. It is a key element of an investigation conducted in cooperation between the Danish Prison and Probation Service and The Danish University of Education with the aim of improving the education which is offered in Danish prisons and jails.

Inmates have the right to participate in adult education and training as other adults. One of the purposes of the questionnaire is to establish the number of inmates who wants to participate in educational activities while serving their sentence, what are their educational level and what educations would they like to be offered in the prisons and jails. Additionally we want to find out how inmates think of themselves as learners and how they learn in the best way.

Participation in this survey is voluntary, and you may withdraw if you wish, but we hope that you will participate. A high response rate is important in order to secure that the educational wishes of the inmates can be met, and that educational activities are planned and conducted in the best way possible.

The survey is 100% anonymous and you shall not write your name on the questionnaire. If you want to participate in a possible interview following up on the results of this survey, you can indicate this on the last page of the questionnaire.

To indicate the prison you are in, a number will be written on an envelope containing all answer sheets from your prison/jail.

The result of the investigation will be presented in a report which is expected to be published summer 2007, and in scientific journals. In all publications no single person can be identified and all information will remain anonymous.

Most questions can be answered by ticking the appropriate box(es) following each question. For some questions you are asked to write your answer on a line following the question.

Thank you for valuable and useful help!

Cordially

Peter Koudahl. Assistant Professor. Danish University of Education.

26. Year of birth:

Write year:

27. Sex:

Male..... 1

Female 2

28. What are the terms of your incarceration?

Tick only one box

Custody..... 1

Sentence 2

Preventive detention..... 3

29. For how long a period of time are you now incarcerated? Tick only one box

Less than 3 months..... 1

3 – 12 months 2

Between 1 and 5 years..... 3

5 years or more..... 4

Indeterminate sentence..... 5

4a. Is this your first time in prison?

Tick only one box

Yes..... 1

No..... 5

4b. If "No" in question 4a:

How many times have you been in prison?

(Number):

4c. How much time of your conviction is left?

Tick only one box

Less than 3 months..... 1

3 – 12 months 2

Between 1 and 5 years..... 3

5 years or more..... 4

30. In which country do you have citizenship?

Write the name of the country: _____

31. In which country did you spend most of your childhood and teenage years?

Write the name of the country: _____

32. In which country were your parents born?

Write the name of the country/countries: _____

33. Have you completed any of the schools or programs of education listed below? Tick the relevant box even if you have not the final course or grade. (Specific Danish programs are put in quotation marks)

Tick relevant box(es)

17. No, I have not completed any school or education 1
18. Primary school ("folkeskole") grade 1-9 1
19. Primary school ("folkeskole") grade 10 1
20. Continuation school ("efterskole") 1
21. Upper secondary school ("gymnasium") 1
22. Higher Preparatory Course ("HF") 1
23. Technical College (HTX) 1
24. Commercial College (HHX) 1
25. Vocational Education, Introductory course ("Grundforløb") 1
26. Complet Vocational Education 1
27. Folk High School ("Højskole") 1
28. Short Higher Education ("Kort videregående")
(fx. "diplom- eller akademiuddannelse") 1
29. Education of Medium Length ("Mellemlang videregående")
(fx. "lærer, pædagog, sygeplejerske") 1
30. University degree, Bachelor 1
31. University degree, Graduate 1
32. I have completed other programs of education 1

Which other program(s): _____

34. If you in question 8 have answered that you have completed Vocational Education or the introductory course. When did you begin this education?

Tick only one box

1975 or before 1   After 1975 before 2001 2   2001 or later 3

35. If you in question 8 have answered that you have completed a Vocational Education or the introductory course: Which program of education did you start? Tick only one box

Technical 1   Commercial 2

36. Do you attend any of the schools or educational programs listed below *while in prison*?

Tick relevant box(es)

14. No, I don't attend school or education while I am in prison ..... 1 Proceed to question.13
15. Preparatory Adult Education ("FVU"), Reading 1
16. Preparatory Adult Education ("FVU"), Math 1
17. Ordinary Adult Education ("AVU"), level I 1
18. Ordinary Adult Education ("AVU"), level II 1
19. Special educational programs (fx. programs for dyslexia) 1
20. Vocational Education, Introductory course ("Grundforløb") 1
21. Vocational Education, main course ("Hovedforløb") 1
22. Higher Preparatory Course ("HF") 1
23. Upper secondary School, Technical or Commercial College 1
24. Open University 1
25. University, Bachelor or Graduate 1
26. Other programs of education or courses 1

Which other program(s): _____

37. If you have ticked the box for Vocational Education. Is it technical or commercial?

Tick only one box

- Technical 1
- Commercial 2

38. If "no" in question 11: Why don't you attend educational programmes while you are in prison?

Tick relevant box(es)

1. This prison does not offer educational programs suitable for me 1
2. I haven't received information about educational possibilities 1
3. The conditions for school and studying in the prison are poor 1
4. I am not interested in getting an education in prison 1
5. I already have enough education 1
6. Education is not worth the effort 1
7. I believe that I have too many learning problems 1
8. Other reasons 1

Which other reasons? _____

39. Do you want to start any school or educational program listed below?

Tick relevant box(es)

14. No, I don't want to start any more school or educational program 1
15. Preparatory Adult Education ("FVU"), Reading 1
16. Preparatory Adult Education ("FVU"), Math 1
17. Ordinary Adult Education ("AVU"), level I 1
18. Ordinary Adult Education ("AVU"), level II 1
19. Special educational programs (fx. programs for dyslexia) 1
20. Vocational Education, Introductory course ("Grundforløb") 1
21. Vocational Education, main course ("Hovedforløb") 1
22. Higher Preparatory Course ("HF") 1
23. Upper secondary School, Technical or Commercial College 1
24. Open University 1
25. University, Bachelor or Graduate 1
26. Other programs of education or courses 1

Which other program(s): _____

40. If you in question have answered that you want to start Vocational Education, should it be Commercial or Technical?

Tick only one box

- Commercial 1
- Technical 2

41. How do you evaluate your computer skills (ICT skills)? Tick only one box

- Very poor 1   Poor 2   Average 3   Good 4   Very good 5

42. Do you have problems with reading or writing? Tick only one box

- None 1   Some 2   Lots 3

43. Do you have problems with arithmetic or maths? Tick only one box

- None 1   Some 2   Lots 3

44. If you ticked "Some" or "Lots" on question 18 or 19, have you ever been tested for the learning problems mentioned? Tick only one box

- No 5   Yes 1

45. If you ticked "Some" or "Lots" on question 17 or 18, have you ever been tested for the learning problems mentioned? Tick only one box

No 1   Yes, special education 2   Yes, other help 3

46. How do you evaluate your reading and writing skills? Tick only one box

Very poor 1   Poor 2   Average 3   Good 4   Very good 5

47. How do you evaluate your arithmetic and mathematics skills? Tick only one box

Very poor 1   Poor 2   Average 3   Good 4   Very good 5

Question 23, 24, 25 og 26 are only to be answered, if you participate in educational programmes or courses while you are in prison.

48. What is your attitude towards the following statements, which are all about your motivation for attending educational programmes or courses while your are in prison.

Only one tick pr. statement

	Very important	Some importance	Not important
1. To make it easier to get a job after I'm released	☐ 1	☐ 2	☐ 3
2. To spend my time doing something useful/sensible.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
3. To satisfy my desire to learn.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
4. To make serving time easier	☐ 1	☐ 2	☐ 3
5. To make this education a bridge to more education after I am released.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
6. Because I had friends attending education or courses	☐ 1	☐ 2	☐ 3
7. To improve my self-esteem	☐ 1	☐ 2	☐ 3
8. Because it is better than working in prison.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
9. Because I was encouraged to do so	☐ 1	☐ 2	☐ 3
10. Because I wanted to be part of the social life in school	☐ 1	☐ 2	☐ 3
11. To get more free time during the day	☐ 1	☐ 2	☐ 3
12. To make it easier for me to avoid committing crime after I am released.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
13. To pass an exam or improve a previous grade.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
14. To learn about a subject.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
15. To be better able to cope with life after my release.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3

49. What is your view of the educational program you participate in during sentence?

Only one tick pr. statement

	I agree	I partly agree	Unsure	I partly disagree	I disagree
1. I am satisfied with the teaching	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
2. The requirements are too tough	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
3. The prison makes it possible for me to have an education.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
4. The amount of work is just right	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
5. The requirements are not tough enough	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
6. Some of the subjects are too difficult	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
7. There are too many lectures.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
8. The teaching is suited to my needs.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
9. There is too much group work.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
10. The acces to computers is to bad	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
11. The teachers have good computer skills.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
12. I am pleased with the educational program(mes) I am attending	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1

50. Do any of the following factors create problems for you in the program of education that you are now involved in?

Tick relevant box(es)

Transfer while serving my sentence	☐ 1
I will have finished my sentence before I finish my education.....	☐ 1
My own reading or writing problems.....	☐ 1
Disturbances in the prison	☐ 1
The security routines in the prison	☐ 1
My own arithmetic or mathematics problems.....	☐ 1
Inadequate access to computer equipment and facilities	☐ 1
Inadequate access to literature.....	☐ 1

---

51. Below are a number of statements that describe different ways of learning, motivation for learning, expectancies, and how you experience tests. To what extent do you agree or disagree that these statements describe you in your present educational situation?

Only one tick pr. statement

	I agree	I partly agree	Unsure	I partly disagree	I disagree
30. I prefer education and courses which are challenging so I can learn something new.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
31. I believe that I will achieve good results	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
32. I am so nervous during a test that I cannot remember facts I have learned.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
33. It is important for me to learn the content of what is being taught.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
34. I like what I am learning in this programme of education in which I participate	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
35. I expect to do well	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
36. I am a good learner	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
37. I have an uneasy and upset feeling when I take a test.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
38. I think that what I am learning in this program of education is useful for me to know.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
39. I am good at studying and to work with the content of the subjects	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
40. I think that what I am learning in this program of education is interesting	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
41. I believe that I will complete the program.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
42. Understanding what I am learning is important	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
43. When I take a test I think about how poor the results might be.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
44. When I prepare for a test or an examination I try to put together information from the classes and from the books	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
45. I ask myself questions to make sure I know the material I have been studying	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
46. It is hard for me to decide what the main ideas are in what I read	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
47. When work is hard I either give up or study only the easy parts	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
48. When I study I put important ideas into my own words	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1

Continues...

nued...

Only one tick pr. statement

	I agree	I partly agree	Unsure	I partly disagree	I disagree
49. When I study for a test I try to remember as many facts as I can	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
50. When studying, I copy my notes over to help me remember material.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
51. Even when study materials are dull and uninteresting I keep working until I finish	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
52. When I study for a test or examination I prepare by repeating the important parts and facts to myself	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
53. I often find that I have been reading for class but I don't know what it is all about	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
54. When the teacher is talking I think of other things and don't really listen to what is being said	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
55. When I study, I try to understand the entirety	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
56. When I'm reading I stop once in a while and go over what I have read.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
57. When I read study material, I repeat words in order to remember what I have been reading	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
58. I try to understand what I am reading using my previous knowledge.....	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1

The Danish Prison and Probation Service and the Danish University in Education is conducting a large research project evaluating the educational programmes in Danish prisons. Some parts of the research project involves interviews with inmates to evaluate their appreciation of the educational programmes offered. If I may contact you and ask you about your appreciation of the education offered in prison, please state your name and the name of your prison below:

Name: _____

Prison/Jail: _____

It is not certain that you will be contacted
 Thank you very much for answering the questionnaire – and for letting me contact you.

Peter Koudahl. Assistant Professor. Danish University of Education.